

KOSIN X. BOLN BALDRA E.

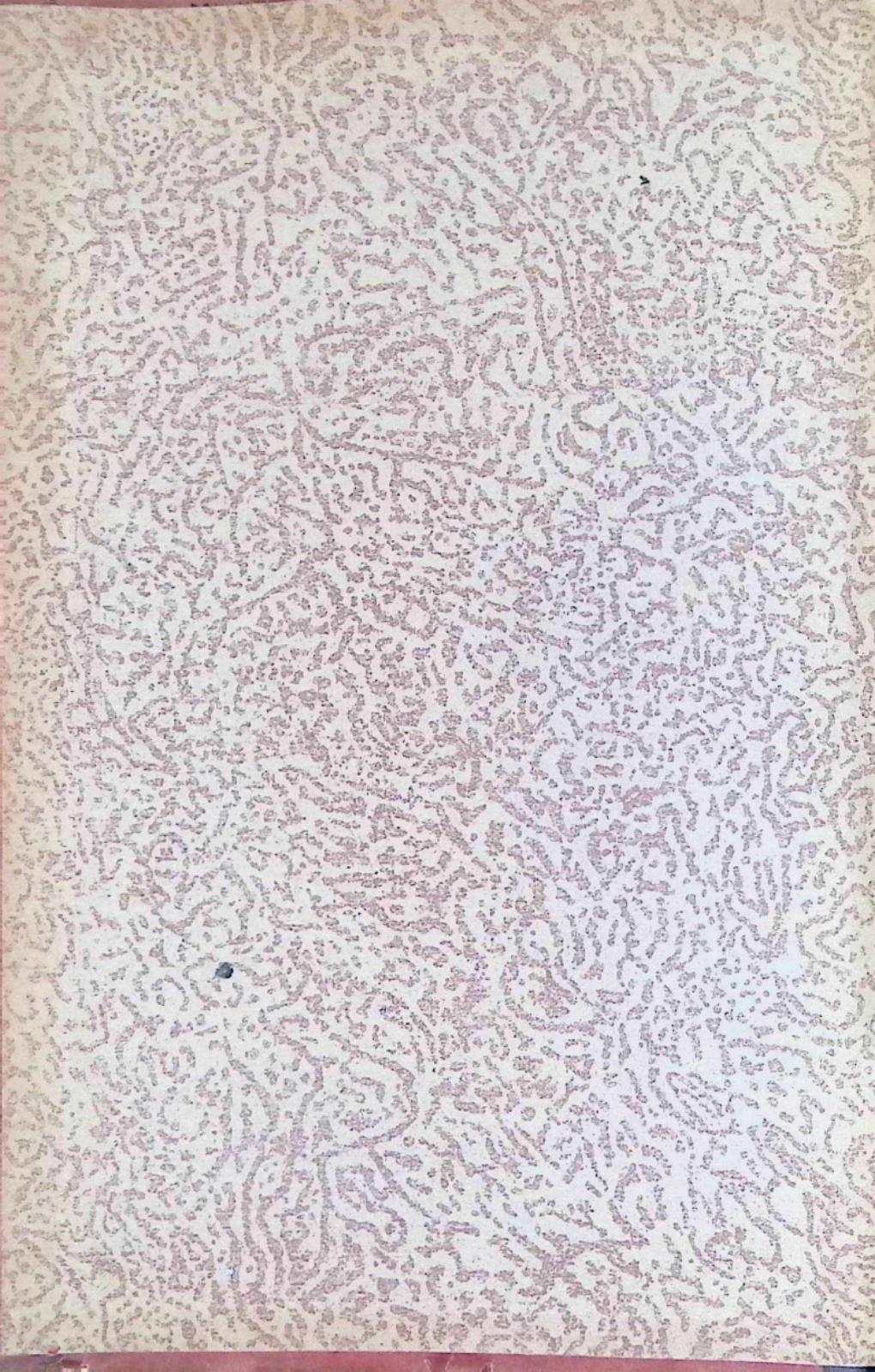
LITERATURIN XURANHU

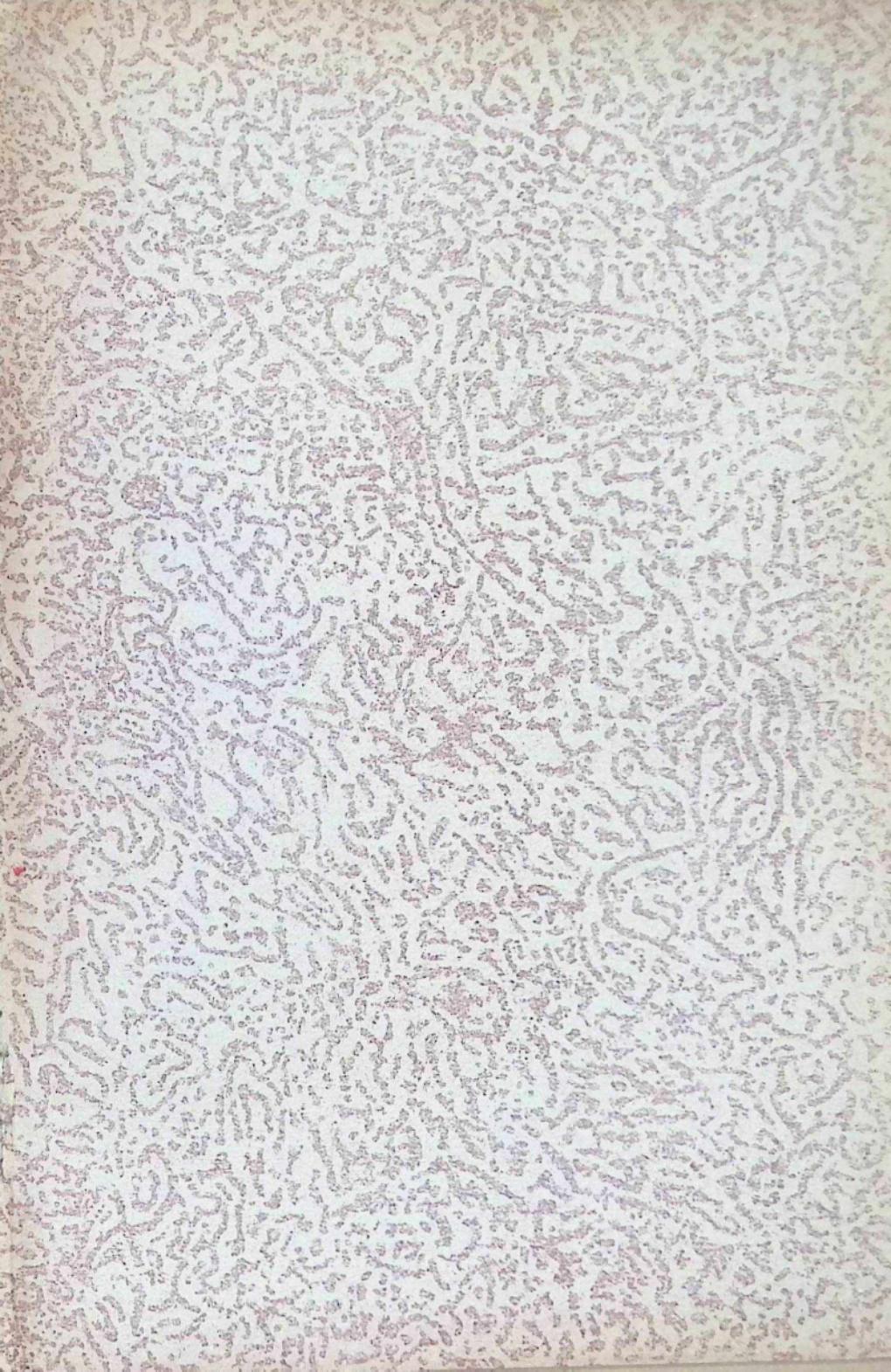
EKLCIN ŞKOLIN DEGTR

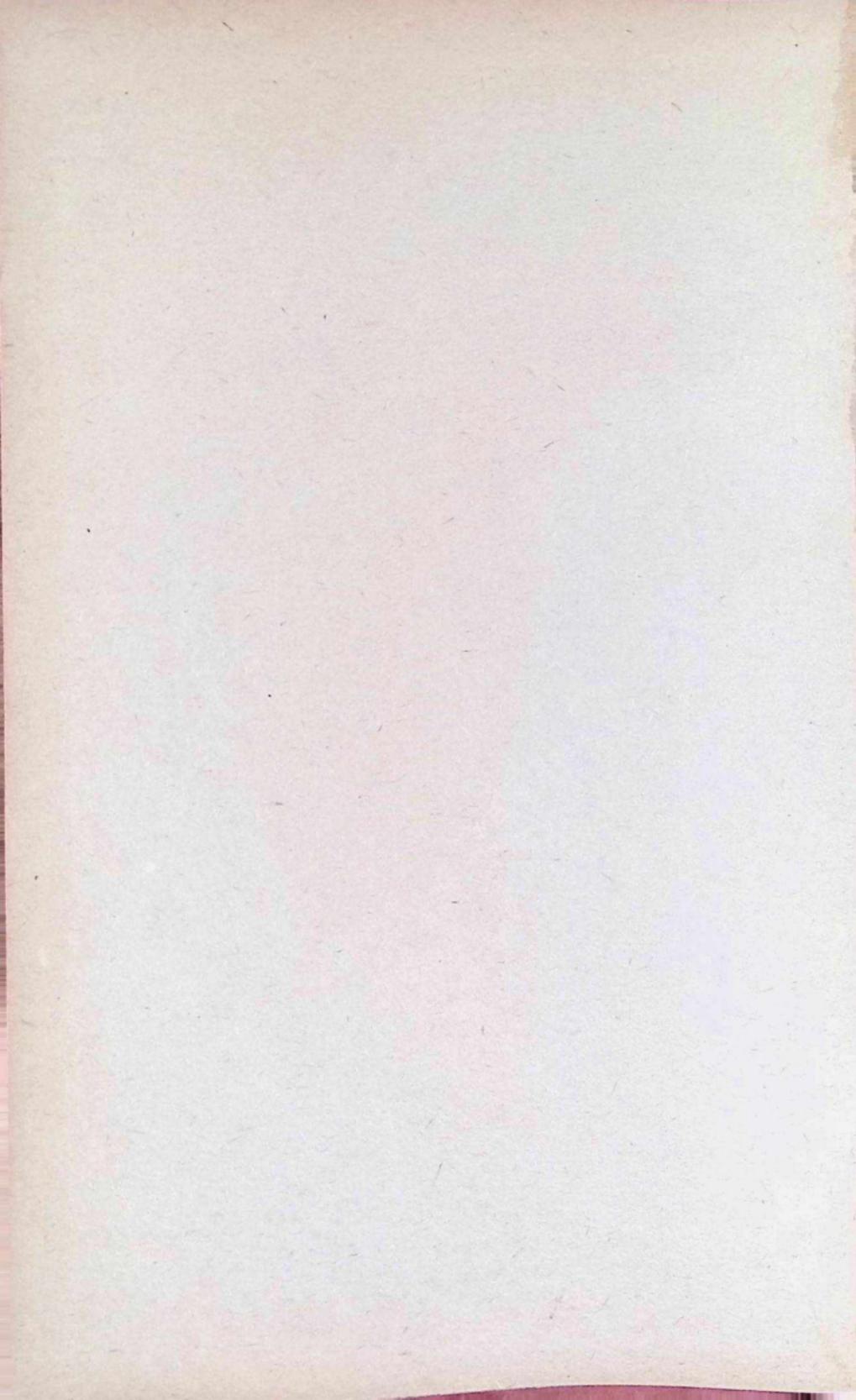
XOJRDGC XƏV

TAVDGÇ ZILIN SVRHLHN

XALIMG TAŞHCİN DEGİR HARHAÇ
ELST 1933.

KOSIN X. BOLN BALDRA E.

LITERATURIN XURANHU

EKLICIN ŞKOLIN DEGTR

XOJRDGÇ XƏV

TAVDGÇ ZILIN SURHLHN

Xalımg tanhqın kycəgç komitetin erdm-
surhalin xalx tolhalgç Macga J. batlv

XALЬMG TАНHЧIN DEGTR HARHAC
ELSГ 1933

Төгө ясныңы: *Baldra E.*

Н.-В. Krajin Degtr harhaç bart beldəd harhv:

Texredaktor *Lebedev J. A.*

Xələz harhlıñы *Kekən iE. A.*

Подготовлено к печати и выпущено Н.-В. КрайГИЗом.
Калм. обллит 190. Тираж 2000. Бумага 62×94/16. Печати, лист 6. Знакор в печати. листе 46.460.
Заказ № 2835. Сдано в пренз. 21/VII-33. Полп. к печати 15/VIII-33 г.

Саратов. Тип. 1. Н.-В. Крайполиграфтреста.

I.

TAVN TƏ SAXLTA, NEG TƏ ƏVGN.

Kezənə bəz... Tavn to saxlta, neg tə əvgn emgtəhən xojurn bəz. Tavn jamata, hancxn ulagç ykrət, əvsn gertə bəz. Ugatə əvgn emgn xojr, ulagç ykr, tavn jamahan saz uhad tezel kehəd bədg bəz.

Géntkn neg sə, neg jamahinə xulxa avad odna. Dəkəd bas neg cək xonzahad, bas neg jamahinə avad odna. Emgn, əvgn xojr—xojr jamandan zovad hundad suna.

Neg əryn, bosad xələxlə, ulagç ykr deerń dala batxn bagşad bənə. „Jamahim xulxa avad, ykrim batxn idəd bəz, jahzəx jumın bolxmb en“ gigəd əvgn taşad avsn, tavn batxn ykəd oç.

Eti jamahan xulxalad bədg xulxaçig jahz əlhsə enyg gizəhəd—„taşxin tavn batxn aldg kymə“ gigəd əvgn biçəd salıknı niskəhəd orknə.

Ter biçginə, bajndan bəz jadad, baŕtan suz jadad toşurxz jovsn neg ergy bajn olad avna.

„Po nanas davu kyctə jumın bas bəz biltəl en“—gigəd bajn, tavn te saxlta, neg tə əvgig xəhəd kyrəd irnə. Ergy bajn, əvgnəd irəd—„taşxin tavn batxn aldg kyn çivçi“—ginə.

— E, biv.

— Nə, nanla marha kenç?—ginə.

— Kənə. Jamatan marha kexmə? giz, əvgn emnəsnə surna.

— Dənn carin max varxjç—giz, ergy bajn kelnə.

— Xojudq marhanı, həzriq horvad çıçəd, horvn əndg harhij giz emnəsnə əvgn kelnə.

— Zəv. Marhanı nezəd tulm altn bolg giz keləd—xojurn e-şuhu modnur harad jovna.

Tendən irəd, bajn neg car avç irəd alyçkad, „əvgn ta tylə odad avad irtn“ ginə.

Əəgn, e-şuhu modnur irəd, neg ac taslız avdg arh uga bolad, jaxv gizəhəd, biçkn şohnç utxarn neg ik urha modna jozur ergyləd maltad suna. Əvgig udan bolad vəxlənə Bajn irəd, əvgnd—iim udan ju kehəd vənət gixlə:

— Nezəhəd acar zəhəd vəxmt biş, en modig maltad, jozurarnı səngləd avad odnav giv.

— Jahlav! tim dala modar ju kexv, tyləhitn bi avad odnav gigəd, acmud şudrad bajn avad odna.

— Nə evgn, ta usnd odtn gigəd, xojr utxur egəd təvnə.

Əvgn utxuran xudgt bulxulz orkad, daz es çatxlarn, enyg jahsa gigəd, bas şohnç utxarn xudg ergyləd malyv.

Ardasnb vajn gyz irəd, evgn oda kyril jahvt gigəd surxlə:

— Utxurar zəhəd suxm biş, en xudgig joraların ergyləd avad odnav giv.

— Aj bykl xudgin usar ju kexv, bi evrən avad odsv gigəd, xojr utxurta usan avad vajn odv.

Bykl carin maxig bolhad, vajn barad idz orkv.

Dəkəd əvgnə xəv carig alad çanv.

Maxig bolhad, tevşd harhad əklə, evgn avad amiszəhəd, xəkdərə urvlv.

— Jahvt—gigəd vajn surxla:

— Davsn uga xot, kyn jahz udmb! — giz əvgn xəkrv.

Tıklənə vajn davs avç irxər ger talan gyv.

Ardnə əvgn, maxan pýknd xajad, xudgt xajad çiləçkad, tevşən dolahad suv.

Bajn davs avad irxlənə:—çamag kyləhəd suxm biş. zilvm kyrəd, davsn ugahar jdz orkv giv.

Daruk marhanı, hazr horv çıçəd, horvn əndg harhz avij giz, əvgn kelyv.

Bajn zəv gixlə, əvgn hazr çıçəd, urdnə bulz orksn horvn əndgən darandıb harhad avb.

Bajn kedy çıçv giz, hazras əndgn harç ekş.

Tigəd əvgn xojr marhahan avad, tulm altan avxar, ergy vajnad irəd xonv.

Sədnə əvgn xotna zaxd devlər xuçad untv.

Ergy vajnahas hal harad bəxlə, əvgn getəd xələv.

Bajn ik utxan bylydsn, „en əvgig es alxla, nand amır əgş uga“ giz gergətəhən kyndz suna.

Əvgn xəry irəd, devlərn car-çolu ormdan xycəd orkçkad, canlı mal zagt odad kevtv.

Bajn utxan bərsn, getz irəd neg şahad orkkalanı, hal harad odv. Xojr dad, horvdad şaxlanı utxnp xuhrad unv. Xuhrxahan xəz olz avad, gyhəd xərz odv.

Əvgn əryndənə bosz irəd, „sənəhə nanla bəstə devl xarhz kevtə“ gixlənə, ergy vajn xylzad suv. Mini utxar şasn, en əvgnd, bəsn idsn met bolz gigəd, ulm emnkəsn ikər əv.

Nə əvgn, altan avç xərtin gigəd, ergy vajn baranasın tulm alt harhad evg.

Əvgn daz avç xərz çadş uga bolad—jaxv gixlərn—mişgin amnas bərçkad erkəd ədən xələv.

Tigəd xələxlənə, ergy bajn,— „ta ju xələz vənət“—giz sursnd, əvgn kelv: tana xaraçın nykər harhad şivəd, evrənnə xaraçar orulxar xələz vənəv giv.

Ergy bajn ulm əhəd— „mana xaraçtn muxn jumn, tyni ormd bi tand evrən yyrəd kyrgyz əgsv“—giv.

Əvgn zəv gigəd, bajn tulm alt yyrəd harad jovb.

Gertən ərdz jovad, nə ci ərvəd kyrəd ir, bi odad xot beldylzənəv gigəd əvgn tyryləd harad jovb.

Gertən, irəd, emgndən kelv:

— Bi ter bajn irxlə, xot ke gisv. Ci— „bəsn maximdn keer jovtlm, tanig daxz jovsn, en bajna noxa tanas tyryləz irəd idz orkz“—gixləçin, bi— „jir en bajaçudin noxa kyrtlən'kynd dən bolna“—gigəd, şohnçan suhlz avad bosxla, ci balgan avad bajnur bos—giv.

Bajn orad irxlə, orn der sutn giçkəd, əvgn emgən xot ke giv.

— Bəsn maximdn, keer arhs tyz jovtlm, tanig daxz jovsn, en bajna noxa tanas tyryləz gyz irəd, idçkz—giz emgnəv kelv.

Tigəd kelxlənə əvgn yks bosad—jir en bajaçudin noxa kyrtlən kynd dən bolna—gigəd, şohnç utxan beləsn suhlz avad bajnur dəvrxlə, tendəsnə emgnəv balgan avad bosv.

Ergy manğs bajn ən tusad bosxlarn, əkəxən martad—zolm gerin xaraçar tolhahan harhəkad, taşr əxlərn zəlminə kzyndən əlgz avad ergəd giv.

Bajn zəvər xol harad, zolman xajçkad jovz jovxlanı, əmnəsnə neg, ner harad bəsn xulxaç xarhad:

— Adhsn əsn əngtəhər xamahas jovz jovxmt—giz surv.

Tiklənə bajn kelv.—Jir end neg ik manğs əvgnlə məjərkənəv gigəd, ut xalhan cuğtnə cəlhəz əgv:

„Jahlav, terçn mini hara kyn, bi jamadin' xulxalad çilələv. Oda yldsn hançxn ykrin' bulaz avxar jovnav. Xamdan xəry odij“ giv.

Tiklənə bajn—uga, jahlav kergo, terçn namag alx—giv. Xulxaç əmnəsnə, —ci bijən xajx gizəxlə, xorndan tyryc salışugahar kzyyhən deesər xolvçkad, jovij gigəd—xojurn kzyyhən xolvz avad kyrəd irv.

Əvgn en xořig yzəd, oda jahsa giz sann, emgən dudad kelv: „Xələ, odak mana nəz mana jama idəd vədg xulxaçig vərz avç irnəv gitlə, ygdən kyrdg sən zalu bəz, kətləd aşna—gigəd xəkrxlə, bajn bijən mekləd vərz əkər jovz giz sanad xəry harad xurdlv. Kyzyn' xolvata xulxaç gedrgən tusad, kəldnə oraldn çirgv. Xulxaçın xoolnə bogdad aman aňhahad irxlənə, „kyn ykə jovtl inəhəd jovdmç“ giz keləd ulm xurdlv. Tigəd gyhə jovz, xojurn bogdad ykv. Tegəd əvgn ardına amrad „amsn umsn“ zirhv.

SURVR.

1. Əvgig ken dazrdg vəz?
2. Əvgnd ken deerlkxər sedz?
3. Əvgn bajn xójran kenə uxata vəz?

KER HALZN XUCTA KEDƏ GİDG ƏVGN.

Kezənə vəz..... Ker halzn xucta kedə gidg əvgn. En ugata əvgn hançxn halzn xucan unad, xaharnı cokad xavşulad, hujarnı cokad hovşulad harad jovna. Zurń genŃkn neg xumxa dal kevtz. „Cagt mahd uga, kerǵta ćign bolad. Vədg“ gigəd, dalig əvgn xavtxlad harv. Asxn byryl daxad neg bajna xotnd irəd, xucan ujčkad, gert orad itxlə, bajnakn cəhən iż vəz.

Əlssn əvgnd cəhəsn egsn uga.

Mal xotnd orsn xəən, bajnakn maxan çanv.

En maxnasn bas egs uga biş edn—giz sanzəhəd, bi neg vičkn maxfəv, tygən canz idx xəs egti giv. Tigxlən, mana maxnla çanad id giz bajn kelv.

— „Maxntn maxim idz orkxla jaxv,“—giz əvgn kelv.

— Mana maxn maxiçnı idxlə, maxan cugtın egnəv,—giz bajn kelv. Tigxlən, əvgn bosad xomxa dalan kynd yzill uga xəsnd təvz orkv. Maxig bolhad harhxla əvgnə dal nycgn bolna.

— Xələ, maxntn maxim idz orkz—giz egn jarvna.

Bajn arh uga, kelsn ygdən bogdad, maxan cuharagin əvgnd eçkv. Əvgn maxan idçkəd, xucan arxlx neg arhmz surv.

— Xə kyn arxldv? Xucan xənlə xəşad oruln,—giv bajn.

— Xəntn xucim idz orkxla jaxv,—giv əvgn.

— Xədm çini xuciçnı idxlə, xəhən cugtın egnəv,— giv bajn.

Əvgn xucan xəşad orulv.

Əmtn cuhar untv. Sədnə əvgn bosad ker halzn xucan alad, xədin amnd cugtadın cus tyrkəd, maxiñ noxast eç orkad, tagçg orz irad untv.

Əryndnə bosxla əvgnə xuc uga, xədin amn xu cusn.

— Nə, xəntn xucim idçkiz. Bi kellyv tand! Oda xəhən cugtın egiñ.

Bajn arh uga bolad, „zəb xələz inəhəd, buru xələz uləd“ əvgnd xəhən tulhad təvb.

Tegəd əvgn dala xətə bolad „amisn-omsn“ zirhəd vəv.

SJRVR.

1. Bajn xatuçan juhar medylv?
2. Bajn ugata K də əvgn xojran kənə uxata?
Təmə juhar medgdiñə.

I.

KOLXOZIN DUN.

Mana şin gerinъ
Manşr dәrk juçv?
Marks, Engelъs xojrъ
Mәnkin mana zyrknd...
Kedlmşç klasin kәtlvrç
Kyçtә mana Lenin
Maňhs yr Stalintahәn
Mana serlin zalmz.
Bajna yldı kirig
Nojna xaalhar nykşylij!..
Bәsn şin gerihәn
Cevrәr dotrkinъ çimqlij!..
Sarul terztә germydnъ
Salъknd unşuga batla,
Surhulşan dasad suxd
Sanamr sәxn jumnlа.
Kulъt-şтурм ekisәre
Хатын хамхрад уршәнә,
Kolxoz delgy togzәsәre
Kulakin yndsn tasrzәnә.
Dөrvөr bohçsn zurahan
Digtnъ kehәd duszәnәvdn,
Darunъ ekix tavihәn
Dөrlәd gyzrәd kycaxvdn.

II.

BAT, BAT KOLXOZMUD.

Bat, bat kolxozmudnъ
Batta malmud esknә
Bajaçudin ezlzәsn hazrig
Bykldnъ xahlad tәrj.
Kевкәr cahan zilkihәn
Kek tengsәr delskj
Kek tengsin zahsig
Kolxozarn vәrdg bolj

Ulan tukan, tugç minь,
Ulmar degşən delskiç
Ugata, batrag uls
Uralan jovxny labta.

III.

BROJDIN DUN.

1. Brojdin nertə erdmin cerg
Buslad, bulıglad harv,
Bum—saj xarçudtahan
Budta xarñhug xamxçna.
2. Şartu gidg balhsnasny
Sana zyhəd mordna
Sanz-harsn erdmin cerg
Selən bolhnar delgrənə.
3. Ədrxn gidg balhsnasny
Aşna gix zəngtə
Aşna gix zəngin y coşsad
Əng bolhn beldnə.
4. Marks, Lenine surhulig
Manqıs kevər dasj
Manig hardgç komuna partı
Mənkin mend boltxa!

XOJR BƏDL.

Zuny syl sarin şin'aldna edrin narn, kerl arhsna cog-hal met, ulahad mandiad vənə, tynə naad viid, terzin şild naldsn bickn xar kir met, elə şovun ahart əmz jövsny əre xarñ-xarñ giz yzgdnə. „Ken nand kein deerm çig dusaz egnə“—gisn vədlətəhər, kerə şovud keer, xudgin eər vəsn, oñhicin eegər ergldəd, aman aňhaldad, ənklədəd neg-negən xələldəd vəcxənə.

Kel nyçkər toosta hazr işkəd jovxla, halin hulmitin xalun cog met xuxln gigəd orkna, bolv xalun narna tolbd xar əərsn zuzanar urhçksn xojr kələrn şurd-şurd gilgyləd cək işkəd jovad orkxla, zirəd xaldgn y uurad, menrəd əmnik kevtən tussn bolz medgdənə.

Tim xalun hanjin cagt end tend əvs xadlhna kədilmiş, kez vəcxək ulsig avad xələxlə onc vədgidyin boln ortglad vəhəd kədilmiş kedg ulsin xoorn ik jılıltə vədl vənə. Dozand jaýcd orad tynə əvsnə xadlhna kədilmiş kez vəx oln ugatınr batragud baaxn çign nastə, medətə çign boldg uls bag-bag gildəd baglırlıdad, cob-cob! gildəd, urmd şunvr ugahar kenə tələ kezəx kədilmiş gikv en, gisn vədlətəhər jovcxana. Tydyknd, tyry zudy ugahar, socializmin xalhar artelə bolz avad əvsnə xadlhannapp kədilmişən kez vəx ulsin kədilmiş tal coşnaldad xələldəd

erildəd ərə kəndrlədək kədilmən kehəd jovcxana. En jalıçnrin bədlig carandır gynər tiigəd ərgzə uga avad oln tand kelxlə, gesndır amrsın xot çign uga, eemdnır ymsdg bytn kilg çign uga, xurhn zuzan kirin kyçnd xarlıq odsn, cahan bəsin tasrxahar xar kədilmən kyçnd, xalun narnı tolbd xar usn met asxrdg kəlsən arçdg alıçur kehəd kyzıhərn ergyləd boçsn jovcxana.

Ydin xurc boln xalun narn əryn ertəs avn kədləz bəx ulsin id çıdlıñ barad, neg biçk ydləd amrxar sanandır orv çign, avx biçkn məngn ulmar biçkrz odx bişij gigəd, əmən hartañ vərəd, arahan zuhad torad jovcxana.

Taşr tendəsn pərgən dor sydriləd teşkəhəd kevtçkəd, tərən jamaranar kədlənə, enpə jamaranar kədlənə gik bədl harad, xavtxlz ırsn xar ərkəsn xoşađ hurvad balhad kold-kold zalıbgəkəd, eux malin nydnə çingə nydən vürg-vürg gilgyləd, jalıçnrin eznə oru haruhan, mal gerən dotran tolın xələhəd kevtən.

Xalun narn sak kevtən ulahad, mandlad, maşınə carmud kətləd kəlsn pər usn met asxrdz joyx —jalıçnrin mağna deerən mand lad, gilvkəd şarad vənə. Xaja-xaja yst-yst gigəd, zyn əmn vijəs xalun salıskn yləçkəd, darun pər uga bolad zogssz odna. Xalun boldg mən boly çign xaja-xaja serzənəd salıskn yləxlə serd gigəd kynə cokc amrsın bolad odna, narn pər kyçnd usn met harçəsn kəlsn neg biçk sahərad, salıskn yləxlə serycsn bolna.

Xudgin əgər bagırz vəsn alg cooxr kerə şovud, salıskn yləhlənlə bas serycxən xələhəd əsrəd salısk ərəd nisəd əədən harçkad, salıskn ylədgən սար ədxla, xəry ergəd xaləd nisəd kyrç irəd odak vəsn ormdan syna. Salıskn yləxig jadz vəsn, hulmtin xag met, xalun toosn byrgəd vüdənərad ədən harad udan boll uga teegt untrna.

Asxn ora bolad irv, xalun narn pər kyçn neg biçk nomhrad odsn bolz medgdnə, xotn xoşan biçkn kəvyd kykd, xalun narn toləs tolhahan neg biçk xalçlxin toləd kiilginn xormahan tolha deerən todglad, end-tendəhyr gyldəd, tuhl ykrən xələz avcxana.

— Xej?! Zizə!—gigəd neg biçkn kykn, ulusgsn duhar xəkrəd gygəd jovna, tign gixnpə, ter xəkrz jovsn biçkn kyknə əmn vidiñ, neg biçkn kəvyn bas joyz.

— A.. a.. jumb?—giz ter kəvypə xəkrv.

— Jun bolx bilə! Caatk tuhlmudçn pər kynə kovnəgudar orz jovna—yks giz əmnəsn pər sərg!—giz ulusgsn əəsn duhar kykn kelv.

Kəvyn, kyknə yg songsad, yks gigəd gyhəd Dozən kovnəgudin zaxar orz jovsn tuhlmudan sərgəd avçkv. Xəkrz jovsn biçkn kykn bas yks gigəd gyhəd, odak biçkn kəvytə xamdan gişə tuhlmudt kyrv.

Ugatə batrag ulsin kykn kəvyn xoju boldg bədltə, tednə kovnəgut kyrql uga sərgz avxar ulən aldad xəəkrn gyylədz jovsn, tuhlmudn pər

turştan horvxn tuhl. Kykń—tę dyngę ut xar ekclətə ystə, zyn çıkn-dən cahan məngər kesn siktə, daldan xalastə, əngpı xıvrız odsn kək coxı siden kilgtə.

Kevün̄ tas nyckn; neg şurxa boln kirtə bəs kilgtə jovsn vəz, tuyugən tələz avad tolha deerən vərz, zərmədən ter kilgərn səvəd tuhlmudan yırğahəd kənə, tolhannı yspı xəçlgədəd neg cək xonsn vədlətə, tavn zomgtə. Bəsn maxmudnı nyckər vən giz, xalun narnı tolənd bolad borlad xarlad bəsn tim vədlətə.

— Mana tuhlmud kovnıqdnı orsn bolxla, Dozə manig alx vili—giz kykń kelv.

— Muxa alzəxm terçpı—vajn tələdənji?!—giz kəvyn kelv. Dəkz du harl uga jovz odcxav...

Ora bolad irxlə, jirin yd ugahar undasldad cəldəd kədlsn ulsig, neg bić amırı avxatın gik uga, seryn orsn deer zogsal uga sənər şamıdz kədltn, (ərynd jirdən xar dynglə bosz kədlmştən ordg ulsig). Ərynd udan untgan urtn, ert bosz kədlmştən ortn giçkəd,—ydiñ xalunla çıdmıg kez uzəx boz maňhdur avç irnəv giçkəd—panı ju kelxv gisn vədləhər tulzəliş—odak untgin gemtə mulsta xəeç, xəehən orulz avç irz jovidgviç, alb ugaj, xəehən saşkn əryləd təvçksn bolç—gigəd deernı neməd kelçəd, ərə cogcan dasn vədl harad, mən deerən mordz avçkad əndlzəd bosn işklz avad, Doza mordad xərəd ərlv...

Ardnı jalıçnpı—jal.. ezən zalıgg—bolx! Amırçxaj!— gigəd kədlışən zogsaçkad xa!.. eznənnı bujnd vərgdsn, ezən zalıgsn, momar ilsn çarmud—gildəd xəkrıldəd, caran cuqtıñ təvəd keçkəd, tolhasınnı ysnı əvsnə but şırlsn, zinsn xalun narnı boln ədrin turşar zogsl uga kesn kədlmşin kyçnd harsn cirənnı kəlsn nydn degyrtpı hoozad xalh tatgdsn, kyzyhərnpı bodhata bəsər kesn kirtə alıçurnı kəlsnd şal bolz norçkad, xaluna kyçnd xardahad xata dərəziz odsn, dal eemnı degəd ik xalun narnı toles keltə, xarın şatad ustsn, xarlad kirtsn cahan bəs şalvurtpı kəlsnd ivtrz odçkad, bas xaksad xatz odsn, taşr əvdgin nydn deer harhad nurhar şamlad evkz orkz, bil mazuran vərçksn, amınpı cəhəd undasçksn uçrar, əkrdsn tim dun harldad ambr-umbr kyndildəd, xoş deerən xurz irəd usn—undan uçkad, neg bić sana avad bəzəhəd, zovlı zırhlinnı tuskar, mal-gerinnı tusk yg kyndcxəv.

„Bəsərn vajn“ gidg xalımgın xucn neg ylgyr vədg, tyşlz edn vissn dala malta es bolvçgn bəsn xojr negnənnı tuskar kyndnə. Tigəd kypdzətl, zaxd susn şimhr saxltı dəç harad təvnd ərdsn tim nastı, onıhl uga bəsn kyn andata bənə gix dyngə, utxın xar nydtə, kəlsn ygərnpı şinzləd bəxnpı dəç harsn nasnannı turşar kynd jalıçd jovsn vədlətə, zəvin dundin nurhta, mud elsn tylmg tim uxata boldg kyn, ərkslərn ju bis kyndz bəhəd, çeznı bytsn vədləhər, əndlzəd əvdgləd suçkad „vajn ky tyş kezə çign jumnボルş uga giz bi batlad tolad avçkuv“—gizənə.

— En jun bolv—gigəd neg xərəd ergnasta şar ystə şar kəvyn musxlzadınən bəz surv.

— Jun bolx bilə! Bi en Dozag, Hərətə xojurn, arvad har zilin turşar tyş daxz joynav, oda nand jun bənə?

— Eknəhə irz tyşxdən jamaran tezəltə irlət? giz odak şar kəvyn surv.

— Ekn ynyg tyşxdən bi digtə dolan bədyn bodta, arv har xətə biləv, a Hərətə bolxla tavn-zurhan ykrta, neg mərtə, dolan-nəmən xətə, xad bolsn gertə bəsn mən, gigəd kelçkəd neg bičk duhan ajdz bəhəd neməd—oda bidn jamaran bədlətə bənəvdn?

— Nadn uga, oda Hərətə ta xojr jamaran tezəltə vəcxənət—giz xəvr-hərn kevtsn baxn xar zalu surv.

— Oda ykr mərn xojrtav, nənə jumn uga. Urzn zil yndən orxnp malm deer bilə, zug en kişgo yndstə, Dozəg sijən xələn vəx giz medəd, ynyñə əvs xadlhna kedimst eknəs syl kyrtl jovad, vijppə neg çən maldan əvs xadz avl uga, ynyg evsnəsn kyrtəx giz sanad, adg jatxdan kəlsnəm məng ek giz sanad jovad jovlav, xəppə xələhə bətl mini sansn sananla, setkllə xarhsn uga.

— Kələsim kezə egnə gigəd kyləhədl bənəv, jum ek bədl harxs. Namrin sarmud çiləd, yvlin sarmud urhad, yvl bolad irv—kəlsnə mənqən kyləxnp—uga. Casn orv, əmnk ziləs yldsn neg bičkən əvsən xamxlad idəd, yvlin dundurt ter əvsm çiləd xurv. Iczəsn „sən zalu“ Dozə talan oçənəv, odxlarn neg bičkən əvs surzənəv.

Dozam nanas əvs surx jun biləç gix bədl harad, kəmsknə unad, xur orn gisn yltsn zunin cagin oxtruhin eng harad manurad, orn deerən sunad cə bolx zur kevtzəhəd—çaməd əvs əklə bijinm mal-mudtm əvsn uga bolz odxmn, giz keləd əvs egsn uga.

— Kişgohiçinə ulmar tavlz medz avbuv, çamas ert xurxnp bolx giz sanad xərəd kyrç iryv.

— Oda jahdmə?! Giz sanzahəd cəhən uhad igz-tiigzəhəd Cekrtixnig orad əvs xəvvəy—jumn oldz egsn uga.

— Edən Manzd xuldin əvsn bədgəz gix zəngər tyn tal kyrç irv. Əvsn bəz, zug jir yntə, arsm kez əmtənə şim şys uz dassn Manz, xojr həvhə gidg ykrim neg byrytəhim avad, horvn ald əvs egv, arh uga abuv. Naatk yldsnənni zərmənə ecəd zutad ykv.

— Tigəd neg cən malm çılıv, tynəs xorandan bajn kyg kişgohiçinə batlız medz avlav. Əmnə, zərmdən dur uga bolv çign, zərmdən ajlhta bənə giz sandg biləv. Bajn kyn jir uxrm uga, jir xovdg, lavta kynə şim şys uz xandg ugənə ynn bəz.

Odak kyn bijinnə tuskan kelçkəd, Hərən tuskər bas keləd ekv. Hərətə bas amırç joyxmn uga, xad bolsn gertə bəsn kyn, oda xamxrxə xar zoılmə bolad yldv, bidən zəv, tyry uga tezəltə bəsn kyn—oda hançxn dohlıq kyrç maştıgtə bolad yldv—giz kelçkəd kyzıbhən huldilhəd

zəmləd suzəhəd—tigz çama giçkəd, oda ynd jungad igz nəmədlgdz oruv bï!... giz kelçəd neg biçkn zur gejyrsn vədl harad suv.

Tığəd suzahad—zalus entn artelin çlend orsnas amhulqtanı uga bişij, emnnı bi artelig jamaran jumin, kədlıms jahz kedgin, vədl zirhlinı meddg uga biləv, oda en əvs xadzəsn artelig həhə gidgər yzzənəv, ert sorgan çiləz en atrelin çlend orxar tolzənəv. Nasır dəç harv, amrx jum mel yzəd ugav, en artelig xələhəd vəxnp, dəkəd end tend arteləmyd jahz kədlz vəx zəngin songsxi, bas jir tasta bolz medgdnə, bi nam kesg cagas naran arteləd orxar sedəv—zalus tadr jamaran giz mednət—gigəd natksasn çanq tim duhar surv.

— Jamaran bolx bilə—arteləd orad nicəd kədlıms kənə gigəd ugatınlı sənl tustal jumn bişij—gigəd natksasn xojr-horvn kyn ədən tim duhar kelcxəv.

Tedn dundas Baka gigəd—zegtə nydtə baxn xar utan zalu—bidn çign neg cekn kyn, en Dozanəs sorgan çiləhəd, ert tocz harçkad arteləd orcxaj giz sanz kyndz vənəvdn, arteləd orsn bid ik olzta jumn kevtə, xama bolv çign mu bolsn zəng harxş, nam bidn en artelig jamaran vədlətəhin, bidən tastahin nydərn yzz vəcxanım bidn, kynd tas uga jumn en arteləd yzgdny ugaj?

— Xot-xolarn bolv çign, ymsx zyxərn bolv çign, kəlg kyçərn bolv çign, oruharn olzarn bolv çign dolan Dozahəs deerlm, tiim bişij?—giz çis gisn duhar keləd zogsxlanı.—

— Tim—tim giz natksnı kelcxəv.

— Bidn oda bismdn nydərn yzə medə vəcxənəlm, jungad es sənin medx biləvdn, ter arteləd odad ortlan bidn igəd vəhəd vəxəs biş, aştnı arteləd bidn orxmn bolzənəvdn, aştnı ugatınlı boln dund tezəltə uls cugtan kolxoz togtax mən. Doza axta kedykn igz zirhx bilə, udl uga bujsxmn bolzənə—gigəd utxın nydtə xar kəvyn, urnalısn vədlətəhər ekləd, inəmssn vədlətəhər ygən çiləhəd zogsv.

Gentkn sana avsn kevtə, kəvyg duhan urlınlı, gedrgən kevstn Baka əndəhəd suçkad—nam jirdən bajn kyn uxrun uga, xovdg kişgo sedklitə gidg—ynn. Ylgırın kelxd odak Doza, saxna mordad xərzəhəd kelsn ygin es songscxavt, manig xojr nərn bolzgtahar, yd ugahar kedlmış kelgylsn bijn, setkln, çezn xanlı uga „əryndən ert bostn, oda sənər kədltn“ gigəd kynə xor busihad ur kyrgəd, es kədlzəx kevtə, kesg yg keləd jovx, dəkəd noxast kelzəx kevtəhər „admg voz asırz əgnəv“ gigəd kişgo mu zajata yg kelnə—gigəd zəvar xordsn vədlətəhər, urnalısn duhar kelv.

Tergn doras neg kyna dun—kedykn edn karaglz kesg oln ugatınlı şim sys uz dazrx bilə, deerk josn ednitn bas durndn vəlhəd vəxşl, nalog alvin ulmar ikdyıləd—şaxz jovna. Dəkəd ky zardginı urulz jovna, tiklə Doza axtanı bujsad uga boll uga albdaran odx bilə—giz kelv.

En kyg təksəçklə, neg biçkn zur dun uga bəzəhəd əvgərg bolsn kyn—kəvyd negntn ter carmułt odit, dertn ora bolz jovna giv.

— Ərlx biş yzg uga odg! mürad arhm çiləd saldahad bəvvyy—giz əvgnə əmnəs çirənə əvsn tosn bolsn kəvyn kelv, əvsn toosn şırlətə bolad çirənə xar şarlı medgtxş.

Dəkz kyn du harçəxtn uga, ədrin turşar zəng boltlan xalun narnd egrəu, yd ugahar kədləş keçksn uls, nnrhar surzıldad untz odcxav.

Tednig duhan urc odxlənə, ginəd dulsn bəkynin ə songsgdna, seryn orxla sana avad əmləd bor bogşıhas çık..çık...gicxəv, en tendəhyr bəcxasn xotdudin ykr tuhl mərldsnb, noxa xucsnə songsgdna. Nam xalun zalı nomhrad, xaja—xaja yst-yst gigəd serycr salıkn ylədg bolv. Ədrənə işkz boll uga b-sn xalun şoran deerkn vax kərəd kitrad bəz, dəraknə bylən—işkəd jovxd jir talmzta bolz medgdnə.

Xaja—xaja şukrad yləsn salıkn, narna tolı xalun bolsn uçrar, biçk şarlıs gigəd bəsn, maşınə kazın şydnıə arhl uga yld-n del—əvsn neg xazu talan kisəd, gils gigəd odna, malin turuna kyçər harsn cuvg xalhin toosn byrgəd degşən zəvər harçkad, tydykn odad untrnə.

Əryn ert bosad ədrin dusn cogran zovahad undasad cəhəd kədləş keçksn uls irəd amrad kevtxlərn duxucad yntz + dxcav.

Untz odsn ulsın eər hancxarn ju kez zoksz bəsm əñv gigəd, gentkn dotran sançkad, ednə kyndcxəsn oln zysn ygmydię cugtnə jahz martı uga bəz yzsə gigəd mini xərx xalhin dəvyydt zur həx, byrdəd cən sar bolsn artelin əvsnə xadlhna ulsın xoşar dəvrəd orad harslıç giz sanad, yrvəd tigəd haruv.

Ohırhud mel yln uga, ədrək xalun josndan nomhrv, end-tentk xotdudin ykrmydin, tuhlimdin mərldən, biçkn kykdin, sery daxad, şugldad xərklədəd alıvlad nadısnə çuhar il, ərxnd həx kevtəhər songsgdna.

Tigəd end-tendən həxəd jovz jovxṇ, dəvrəxər sedz jovsn, artelin xoş talas, zəvər oln kynə zirhi gidg en gisn bədlətəhər, nand əmənnə songsgdad uga şin ajasar zir zir:—

Açta ulana josnd
Artelb kolxozan delgrylj,
Əmt şimdə bayaçudig
Ərlhz uga kej.

Uxan setklən nilylz
Urmdətə kədləşən kej
Urtkas yldsn bayaçudig
Unginə taslad xaij.

Əərstə hartnrig cugtnə
Arteldən orulz avij
Amhalz manig dərzəsn
Andrsn bayaçudig xamxlj.

Komuna partin zavrар
Kyçtəボльшевистск işkdлr
Kedlmşen zurahar kez
Kapitalistmydig kycəd davj.

Bajaçudin dazrlhnd вәх
Batrag ugatə ulsig
Barata artelinнь çlend
Baglz orulz avj.

End-tendəhyr вәх
Oln ugatың cuhar
Dundin tezəltнrən daxulad
Mana artelbd orx.

Ednig şimzəsn kulagud
Emkəldəd manig xələçkəd
Xumxarsn udn met
Xarln xatad yldx.

Artels mana esəd
Əvrтə kolxozd xyvrəd
Maş socializmər damzulad
Manig komunizmd kyrgx.

Mana artelin zirhl
Manig təgəlgç ulst
Ik tomsrta bolz
Izldylz bidən orulx.

Kelən degşən ərgəd
Kapitalizmydin yıldlig cugtnъ
Kelinъ tavgtan avad
Kyçən harhad işkj!—

gigəd baxtnulad eknd xadulad bahçud dulcxav. Ednə egl səxu şin ajsta şin dug songsçkad, zyrkm mini bulşglad, cogem irvləd xalı dyrad odv, yrvz jovsn keldm ik şyryn orad şuludad, surd-surd giz işkəd, şar naşın kyçnd şarls gisn evsn zagur sarzənnulad ednd ert kyrxər zytkəd ərdəd kyrd iryv

Namag kyrəd irtl duhan dulad təkskəçkv, ju visən kyndildəd, neg erk byl met nihər sucxav, xotan uzəx bədlətə.

Kyrç iryv, odak du sonsxar sedəd adhad tigəd jovçsn, taşr vajlad zyrkm bulşglz odsn, zəvər syknəd, kələrəd undasad bəvvv, nam kitn tim usn vəxnp sən wəz giz sanzənəv.

Teruls nurhar mini tanbdg uls wəz, ter dotr bahçudnъ cuhar mini tanbdg uls wəsn wəz.

— Jun, adhsn bədləhər aşxm giz xələldz bəlavdn, Liz, ci bilç jif— giz Oçr gidg komsomolec kelv.

— Ja ter Dozn xoş aldnar jovz jovad narlad tadnar dəvrəd harsıç gigəd haruv—gizənəv.

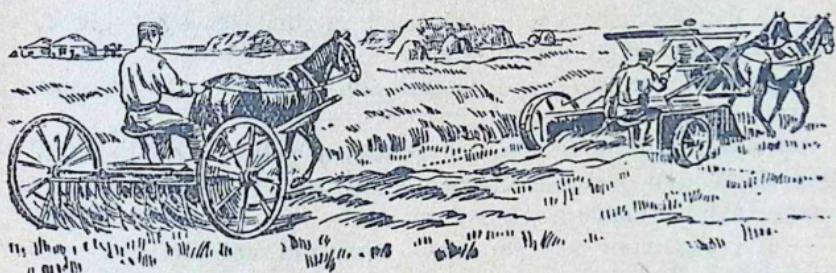
— Darunъ, zog kesn tim duhar dənn buxin nydn harad Doza xadıhnarı ulsinъ xoş sanata junn derən vəny ugaj—giz Məngn nana surv, tigəd Məngnig surçkkla, namag xəry egypt uga cuhar—mel digəner egypt gildəd şugldad cuhar inəldy. Bi tednlə xamdan inəçkəd—saxna kesg gerəsən kelçkəd xərəd ərlə glvv.

Mu zajata, mulxta sedklət kyn, bolv es bolv gigəd kesg ygən gerəsən kell uga jovxmn biş giz Məngn kely. Tigəd kelçkəd Məngn neg viçk vəzəhəd—Liz naran suz xot uxnpəvən giv.

Uga xot uz bolş uga, saxndak tadna dulsn dug songsəkad adhad jovçksn çezm zəməd jir ikər undasz bənəv, usn vəny, usn vəxlə us unav gizənəv.

Oçr staka avç egypt, stakahinъ avad usn tal harxar sedxləm, ardasın Oçr—tykə byləkn us uxar erk samovartçın zulan cə bənə—tynəs uxnpəvən giv.

Samovarta zulan cəhəsnə undan xərtl uz avçkad, xara vəxər gigəd end-tendən xələxpə—tərənə tavn-zurhan maşın, əvsnə dolan-nəmən maşid, zəvər oln əvs açdg mazar tergd, xojr-horvn briçk tergn, əvs mazurddg dolan nəmən maşın, xur çig bolsn cagt ordg, ergndən horvn metr şaxu, əndrtən kyn turş şaxu, uttan arv har—xər şaxu metr şin bor parsar byrsn butk vənə, nənə çign yrmg zarmg kesg jun kyn vəsxənə.

Kədlimşn jamaranz gigəd xadzəsn əvsinъ xələxpə „Cahan xot-xrig“ nurhdulad xadçksn vədlətə, kovnugudinъ neg zaxnъ xoşin er vənə, neg zaxnъ çiki tend viçkn-viçkn busrgud bolz yzgdnə, zərm hazzarın zirildəd tarana maşinə bals kevtə, xotxrin amar holgdad şalgdad yldsn „buja“ „aavin ulan“ gidg nertə əvsd, bidn jahsmdn env gigəd xorndan kyndsn vədl harldad, arhul yləsn salık daxad tolharn nəxləd vəsxənə.

Xadlhınə hazzırın amar yldsn „buja“ „aavin ulan“ gidg əvsd zagur şukridad, vəkyn batxnlarn egldn vəz, cooxr ulanъ semry, dyngnəd kelxəd təv şaxu cərmud toktunar tigəd jaraldad idz jovcxana.

Artelъ gidg enl—en! Xamg zer-zevnъ kytic, kesn kөdлмшпъ ik, хот хонспъ ах bajnd dorxнпъ deer sәn, çavas ter Dozan jałçnr ert naran огхпъ jahna gigәd dotran sanad tolad zogsçәxләm:

— Xej! Liz ju kez zogsç wәnәç, — narxңçin—giz komsomolec— Oçr kelv.

— A-a... tana xadsn өvs xәlәzәnәv gigәd kyrç iryv.

— Mana dulsn duug songsçkad adhad jovbuv ginç...?—giz өrәn irxlә Oçr surv.

— E-e... terçen jamaran dun bilә, kezә, әльдәs harç irsn dun bilә, ajsnъ bolv çign, ygпъ bolv çign nand jir tasgdv—gizәnәv.

— En kөdлmst irsnә xеen Pyrvә bidn xojr—avrтә poetmydin harhsn dun ençn gigәd inәckpd—xәртъ jamaran bolz kevtә, wijipъ selvgәn egiç giz Oçr kelçkad, xavtxasn dun biçәtә wәsn caasan harhad egv.

Ter duhinъ avad xojurn tedykn wәsn neg tergn der odad ustul-lad suvdn, nadk uлsnъ man xojras tedykn xot usn hazrinъ өr—zәrmпъ kevtnә, zәrmsnъ—tәmk taçacxәna, zәrmsnъ—ju bis kyndldәd sucxana.

Medc-çidsәrn selvgәn egslyv gigәd duhinъ xәlәхпъ minihәr bol-xla mu biş—sәn bolz, tigәd gem uga sәn bolz ençnъ gigәd kelçkad dasz avxar ter dunanъ xarinъ bulhad avçkuv.

Duhinъ sәn gigәd kelçklә—Oçr jir ikәr bajrlad odv.

— En dunanъ xarinъ biç avad xazhr wәxлә ulmar sәnәr ciklәd, Tanhçd hardg „Mana Keln“ gidg zurnald egylz yz gizәnәv.

— Jaax bilә egyptn—xajginъ kelz egiç gizәnә.

— As neg biçkn caas eglcn vi çamد xajginъ biç egsyv gigәd, neg siçkn caas avad xajginъ biç egyv.

Cag jahz jovna giz sanad nar xәlәхпъ—kyrgktәd ulahad, syrпъ ik-dәd sun giz jovna.

Saxnaha zyn wijes ser-ser gigәd ylәzәn salkn ergәd, barun bid harad digtә mini ger talas ylәzәnә, şarls gisn tim zystә tegin өvsn cuhar nan tal tolhaharn gekldәd wәcxәv.

— Nә, Oçr mend wәcxәtn ençnъ zөvәr ora bolz oç, xәrnәv gigәd, Çerlarn har atxldad mendlikkad, tedykn sucxasn natk uлslanъ amar mend kelçkad kesg maşid zagur adhad tigәd jovz jovxпъ, neg maşin talas şinzyrin ә harad af... af!!! giәd noxa xucv.

Bi sanamr dotran kesg jum tolz jovsn kyn, өsrәd tigәd çoçad oduv, xәlәn gixnъ ik oxtr şar noxa şinzyrәt ujata, xojr nydnъ hal bolz odsn, aldrxнпъ,—çamag gisn wәdlтәhәr kyndlәd şinzyrәn tasln aldad xucad wәnә.

— Jov-jov, ençn ujata wәx noxa, giz ardasm neg kyn kelv.

A-a... ençn ujata wәzlm giz sançkad yks-yks giz işkәd xәrәd haruv.

* * *

... Xojr sar şaxu bolçkad edn jamaran wәdlтә wәcxәnә gigәd xәlәхпъ ik ongstan өng harç oç.

Oln ugatnrin, amrsn xot xovcn ugahar zunin xalun narnd yd ugahar kədilməş kelgyləd, şim şysinə üzəsn Mengnə keldg—dənn vuxin nyndn harsn Dozag neg tal nylgəd ərlhz.

Oln ugatnrin kyc-kelsər əsgsn ulan-ulan ykrmydin, ik-ik cahan xədinp, papaç çign vəsn mal-gerinə sovxozmudt, kolxozmudt tygəz əgəd yldsinə ugatnrt egc.

Dogşn xalund Dazan əvsnə xadlhnd jovsn batragud boln ugatnrlər kəlzsəndən kyrəd, Dozahəsn xuurad salad artelədən çlend orcxaz.

Əerk şidrkstən əvrıhn bolzəsn odak xojr artelin çledydin təpə xojr sarin dund horv xolvz ikdz əsz, ulmar batrad vəz.

Əvs xadlhna kampanylə viisinnə mald tavarn kyrx əvs ovalz avçakad, sovxozd dervn zun daln dolan tergn əvs xuldz, taşr kovnəgarın zəvər ik əvs xuldz.

Barun yzgəs kitn xar saləkn şukrad yləhəd vənə, saləkig daxad kəvkr cahan yln, narna naad vijər nyldnə, tigəd narig yln xalxlad orkxla, saləkna yləhn ulmar çanqhdən bolad, kyg begzilhəd daarulad orkna.

Bığkn-bığkn bor bokşrlas çık-çık!!!—gildəd en tendəhyr nislədəd eevrə orm xəldnə.

Əmtənə malmud end tendəhyr tegin cahan xotxrmudar vədg ut cahan əvsn zagur uñgarın urhsn bığkn axıxn şimtə əvsinə meridəd jovcxana.

Medxər yzxər sedsən cugtnə xəz yzz medz avsn bi, zəvər tim sajrtahar xərəd haruv...

Inzin Liz.

BAMB.

Xavrin ulan narn, xar hazrig comlad bultaz joyx əngtəhər şahav, typle gerl tusad, nilx kək nohana coksig şirlən busrg-busrg çig gilidcəxəv. End tendəhyr əsrldəd „çirik çık-çık“ gildəd, bor bokşrla şovud nislədəd çign, deg-deg gildəd, çign vəscxənə.

Oln ugatnrlər dundin tezəltlr omg çidlən negdylz xamcad bagırsın „Leninə mər“ kolxozd, odaxn byrdgsn pionerin otrəd, əryn boln, kolxozin parvlən vədg bor gerin eər bagrlad şügldna.

Pionerin otrədin tolhaç bığkn bolşevik Bamb ulan cergin otrədin komandirin avgtahar, udanar tatsn ziñnsn duhar komandlna:

— Zergldəd, ik baharn daraldad zogscxatn!

Şugldzəsn pionermydin şuganlı nomhrad odna, zug şimldsn duhar „çi—papaç harç zogs“ „Hərə catkinnə caad vijdnə zogs, terçin çamas ik talan“—gildəd zergldəd zogslıdad avcxəckna.

Zergldəd zogsz orkcxasn pionermydig darn-darudnə xələz jovad tolhaç Bamb:

— Kəndrl uga, çıkdən zogscxatn!

Pioneermyd tas duhan uurldad, cokcan xaturulda, zergidəd cuhar zogslad odcxav.

— Daraharn toldcxatn!

— Negdkç.

— Xojrdkç.

— Hurvdkç. gildəd tolldlad jovad odcxav.

Cuharahasnpı biçkn şar kevyn „arvn xojrdkç“ gigəd təksəv.

— Xojr erədt xuvagtn!!!

Salıkn met xurdar, jars gildəd, pionermyd xojr erədt xyvrıldəd orkv.

— Barun talgşan ergtn!

Salıkn met xurdar, jars gildəd pionermud barun talgşan erglədəd zogslad orkcav.

— Işkmənəd jovtn ... Negrn-xojr, negn-xojr, negn-xojr. gihəd Bamb tolhaç komandly, ulan galstgud, zysn cahan kilgydtə, oxrt kək şalıvurmudta, zysnə negdsən otrəd zagrəd tydykşən harv.

Bamb tolhaç „negn-xojr“ giz komandlız jovad — „Dulaxna udarn brigadig“ ajsinə kəldən avad dultn!

Ulana dulaxna tolhalgsn.

Udarn brigad gyzrnə.

Ugta kədlimşən çanqaz

Ulan tungan delsknə

• • • • • • • • • • • •

gidəd, kəldən ajsinə avad pionermyd duldv. Tednə dulsn duna dyrən keknəd tegig kedəd, eər şidrk ərk bolhna kynə çıknndən xadgdv.

Gərtən, kədlimşət harxinnə emn gəzəd umşz susn komsomolec Basın pionermydin dulsn dug çıkən eəgəd songsz vəhəd:

— Tadn onlıhzənt ugaj, en pionermyd neg udarn brigadarn du harhad avçxaçkz — giz eərən vəcxəsn ulst keləd inəmsklv.

— Jamaran udarn brigad?

— Tendəhə tərənə kədlimş eklxd, Bamb tolhalad, hardad pionermydən xojr brigad keçkəd, xoornndən socdərlənə voca kelgsn bilə, neg brigadını Ulana Dulaxn tolhalz jovla, neginə Hərə tolhalz jovla. Kycəx vocahan sənər kycəsndən ek, ulan tug kez avsn bilə, ter ulan tugig Uiana Dulaxna brigad udarn kevər vocsan kycəhəd avsn bilə. Odaxn ulan tugig ken avxın jilhxkin tuskər pionerin ik cugırlnn bolxmn — giz en germyddin biçkdydig cugtnə cuglulz jovlus, ter cugırlnndən mana jacejkin seglətr Ylmz çign odsn bilə Xərnə ter brigadarn du harhad avçkz, xələhiç ajsnə çign jir sən bolz....

— Maxmudan çanqar vərtn kihən, suldan avtn. „Negrn“ giklə haran ədən kexmn, „xojr“ giklə haran emlərn cacurulad delxmn, „hurvən“ giklə haran təvkxmn. Negrn.... xojr.... hurvn.... Negrn, xojr, hurvn....

Nə bolx. Ormadan zogsxatn! gigəd Bamı komandlv.

Pionermyd zergldəd urdk kevtən zogsldad orkv, çıkən Bamı tal əgəd komandlxig kyləcxəv.

Bolhamzta əngtəhər cugtnı ergyləd xələz jovad Bamı komandlv:

— Barun talşan ergtn! Negrn, xojr...

Negrn-xojr tohar, negn met, barun talşan ergldəd zogsldad odcxav.

— Uralan işkəd! Negrn, xojr, hurvn, negn, xojr, hurvn, giz komand-
lz jovad Bamı: Saxndak duhan carandnı dultn giv.

Komsomol hardz zasnd

Kyçpı pionermydin xolvgdv.

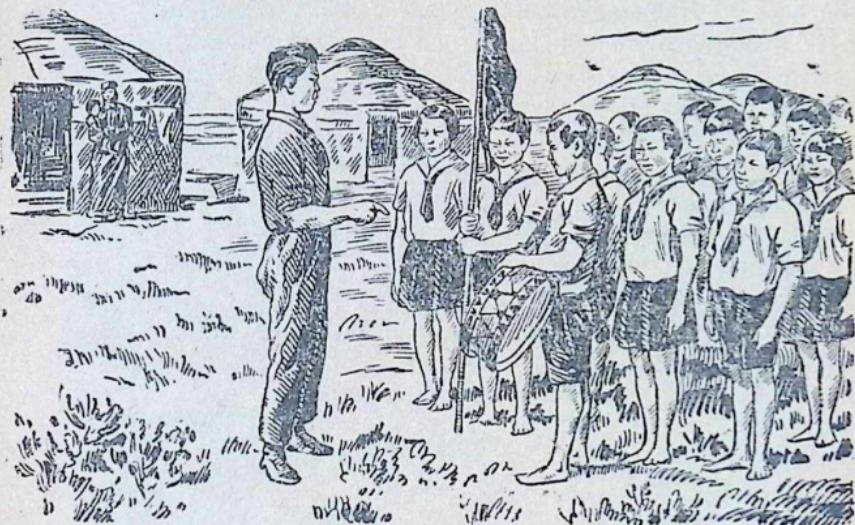
Kinəd şunad gyzsrd

Kergyd kytcən byrdəgdv...

gihəd vaxn biçknボльшевикыд dulldad, odak bor gerin xazuhar „хав-
хав“ gilhəd negn metər kələn tavşldad kyrəd ircəv.

— Neg ormdan zogstn! Negrn, xojr hurum... Zogstn! Negrn, xojr.

Otrədinpp əmn vijdnp dənəhər çanqrad zogçkad Bamı yg kelzənə.

Otrədinpp əmn vijdnp zogşkad... Bamı kelzənə.

— Ulana Dulaxna brigad sənər kədlimş kehəd ulan tug avç-
kad, takçg vəhəd vəxlə bas buru, ter Hərən brigadin kədlimş har kyr-
mgərn nəkd bolxmn. Tednə uçastkəd urhed xarş əvsd oda vijlə ik və-
nə—negdvər tyiginə demənəd cevrəz orkxmən. Dəkəd tedn utilə cuglul-
xasn huçn kilo kycəhəd uga, tyndnp nokd bolxmn. Tednə kədlimşin da-
ruk neg dutgnı kulxtsturmd sular orlcz jovcxana, ylgyrinə kelxd An-
za ezən oda kyitl şkold orulad uga—gihəd kellhnə Anza, adhsn ygər
xavlad:

Pionermyd tas duhan uurldad, cokcan xaturulda, zergldəd cuhar zogslad odcxav.

— Daraharn toldcxatn!

— Negdkç.

— Xojrdkç.

— Hurvdkç. gildəd tolldad jovad odcxav.

Cuharahasnbı biçkn şar kevyn „arvn xojrdkç“ gigəd təksəv.

— Xojr erədt xuvagtn!!!

Salıkn met xurdar, jars gildəd, pionermyd xojr erədt xyvrldəd orkv.

— Barun talgşan ergtn!

Salıkn met xurdar, jars gildəd pionermud barun talgşan ergldəd zogslad orkcxav.

— Işkmnəd jovtn ... Negr-xojr, negn-xojr, negn-xojr. gihəd Bam b tolhaç komandlv, ulan galstgud, zysn cahan kilgydə, oxrt kək şalıvurmudta, zysnə negdsn otrəd zagrəd tydykşən harv.

Bam b tolhaç „negn-xojr“ giz komandlz jovad — „Dulaxna udarn brigadig“ ajsinb keldən avad dultn!

Ulana dulaxna tolhalgsn.

Udarn brigad gyzrnə.

Ugtə kədilmən çanqaz

Ulan tugan delsknə

• • • • • • • • • • • • • • • • • • •

dəd, keldən ajsinb avad pionermyd duldv. Tednə dulsn duna dyrən enknəd tegig kedəd, eər şidrk erk bolhna kynə çıknndnə xadgdv.

Gərtən, kədilmət harxinnə əmn gəzəd umşz susn komsomolec Basın pionermydin dulsn dug çıkən eğəd songsz vəhəd:

— Tadn oňlıhzənt ugaj, en pionermyd neg udarn brigadarn du harhad avçxaçkz — giz eərən vəcxəsn ulst keləd inəmsklv.

— Jamaran udarn brigad?

— Tendəhə tərənə kədilmət eklxd, Bam b tolhalad, hardad pionermydən xojr brigad keçkəd, xoornndnə socdərlənə voca kelgsn bilə, neg brigadının Ulana Dulaxn tolhalz jovla, neginb Hərə tolhalz jovla. Kycəx vocahan sənər kycəsnndnə ek, ulan tug kez avsn bilə, ter ulan tugig Ulana Dulaxna brigad udarn kevər vocsan kycəhəd avsn bilə. Odaxn ulan tugig ken avxınb jilhxkin tuskar pionerin ik cuglrlhn bolxmn — giz en germyddin biçkdydig cugtnb cuglulz jovlus, ter cuglrlhndnə mana jacejkin seglətr Ylmz çign odsn bilə Xərən ter brigadarn du harhad avçkz, xələhiç ajsnə çign jir sən bolz....

— Maxmudan çanqhar vərtən kihən, suldan avtn. „Negr“ giklə haran ədən kexmn, „xojr“ giklə haran emlərn cacurulad delxmn, „hurvn“ giklə haran təvckxmn. Negr.... xojr.... hurvn.... Negr, xojr, hurvn, ...

Nə bolx. Ormadan zogsxatn! gigəd Bamb komandlv.

Pionermyd zergldəd urdk kevtən zogsldad orkv, çıkən Bamb tal əgəd komandlxig kyləcxəv.

Bolhamzta əngtəhər cugtnı ergyləd xələz jovad Bamb komandlv:

— Barun talşan ergtn! Negrn, xojr...

Negrn-xojr tohar, negn met, barun talşan ergldəd zogsldad odcxav.

— Uralan işkəd! Negrn, xojr, hurvn, negn, xojr, hurvn, giz komand Iz jovad Bamb: Saxndak duhan carandnı dultn giv.

Komsomol hardz zasnd

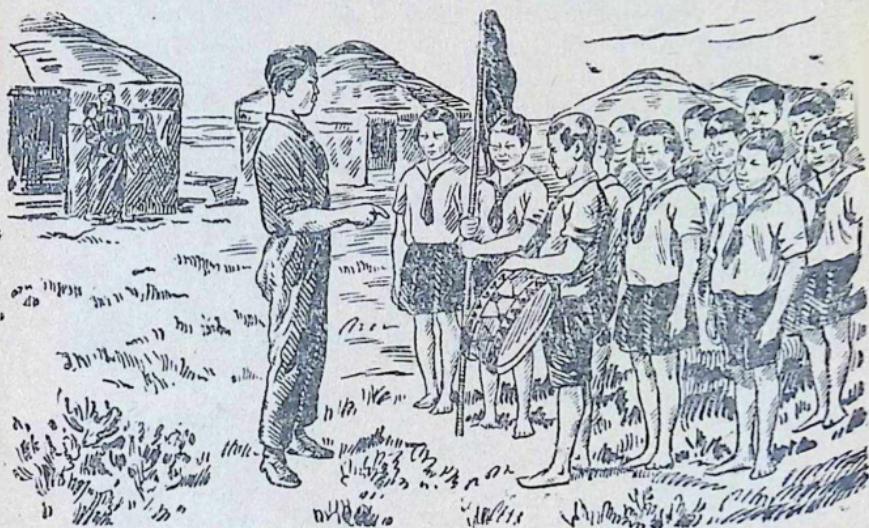
Kyçnı pionermydin xolvgdv.

Kinəd şunad gyzrsnd

Kergyd kytcdən byrdəggdv...

gihəd vaxn biçkn bolşevikyd dulldad, odak bor gerin xazuhar „хав-хав“ gihəd negn metər kələn tavşldad kyrəd ircəxəv.

— Neg ormdan zogstn! Negrn, xojr hurum ... Zogstn! Negrn, xojr. Otrədinnı əmn vijdnı dənəhər çanqrad zogçkad Bamb yg kelzənə.

Otrədinnı əmn vijdnı zogçkad... Bamb kelzənə.

— Ulana Dulaxna brigad sənər kədləmş kehəd ulan tug avç-
kad, takçg vəhəd vəxlə bas buru, ter Hərən brigadin kədləmş hər kyr-
mgərn nekd bolxmn. Tednə uçastkd urhed xarş əvsd oda vijn ik və-
nə—negdər tyginı demnəd cevrlz orkxmən. Dəkəd tedn utilı cuglul-
xasn huçn kilo kycəhəd uga, tyndnı nokd bolxmn. Tednə kədləmşin da-
ruk neg dutgnı kulxturmd sular orlcz jovcxana, ylgyrın kelxd An-
za ezən oda kyrıl şkold orulad uga—gihəd kellhnı Anza, adhsn ygər-
xavlad:

— Mana ez yzgən cugtń mednəlmn, bi daşxz orklus.

— Şud yzg daşçkad bəhəd bəxmn biş, carandń medrlən ikdylx kergtə, adg jatxdan ter tərənə hazr deer urhsn urhcin, xortd əvsnd jahz xorltahin, jahz tyg aldgınń medx kergtə. Tyg tana ez medəd uga bişij? Uga!

Anza moşkrad, tolhannı xuxan mazçkad takçg zogsv.

Odak ygən daxulad Bamb—xərpən bıdn medz avx kergtə bolzənəvdn, zug yzg dascn—kytc kerg biş, kolxoznigyd hazrin tusk, malig jahz asrdgin tusk, ed-axuhan çıkdń kexin tusk medrl medylxin tələzytkxmn.

„Aa... oda medgdv“ giz dotran Anza sanzahad, Bamban ygin sy-yldnń:

— Nə, bi endrəs avn ezən şkold orulnav.

— Erk biş orulx kergtə; hancxn evrəhən 'biş, es orzəx ulsig cugtń orulxmn....

Pionermyd tigəd şuglda bətl zəvər cag bolv. Zam ular narn zəvər ədən harç oç. Kek nohana kərs bytəzəsn kəlsn xaksad bəz.

Kolxoznigyd əryn ydin xotan uçkad gertəsn harldad cugırıldad ke-dilməştən harxar sedildz jovçxana. Traktrig unz zaldg Başlı traktır deerən harçksn xəkryləd ergylz jovna.

— Nə, ajartan, asxn dolan çasla naaran cugırxmən, tadn cuhar natk biçkdydən daxuln ircxətn—giz Bamb kelçkəd:

— Ondin bəln boltn!

Pionermyd haran ədən ərgəd, neg duhar dekc:

— Ondin bəln!

— Nə xərcxətn.

Bığkn bolşevigyd oxtr şalvurmudan sərvkyləd, hujan taşldad, şü-gldad gyldəd germydər orz odcxav.

Davan Hərə.

XOJR DUN.

Xalımg Tanlıç dotras
Xojr du du sındń
„Xojr duhan“ neradyv.

Xurin xar yln barxlzad, ded yzgəsn deləd, tengtrig byrkəd ikdəd ijovna. Narn yylənə ca, ik deer bultz odv. Ded-ar yzgəsn yləz bəsn salşkn, gentkn nam-çim bolad, taglrad odv. End tend xavrin tyrynə səxn əng daxad zingnsn duharn kynə setkl daxz, dulz bəsn şovud, en teugrin əngəs əsn kevtə, bas tus-tustan uga bolad dünə uurad odcxav. En ədr əryhər ik xalun bolv, oda xur orx bədlə, xavrin tyryhər tərənd harx ədr bolz bəx, orçləngin əngnə ter.

* * *

>

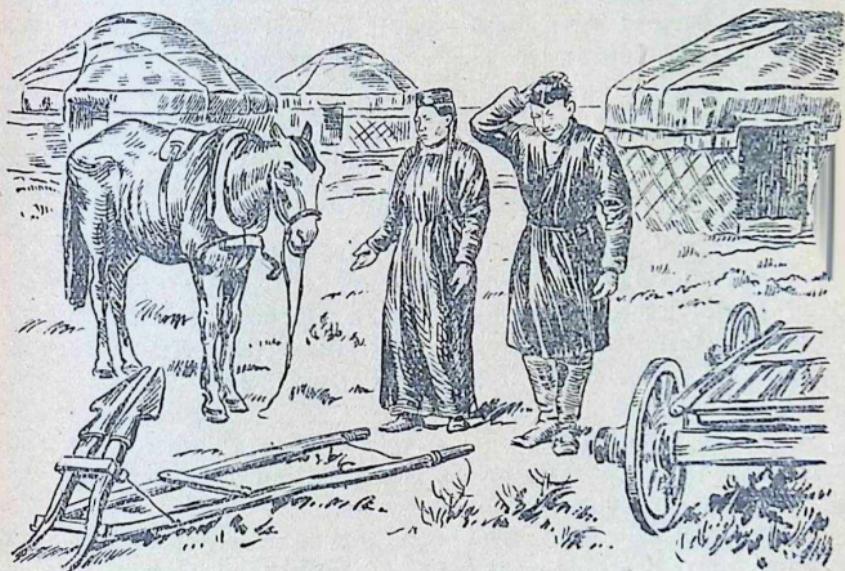
— „Ne, ci ter kez bəsn juman orkad, mini xot xovc beldx bolzgoç“—
giz, ornalar əmn suhad, mərnə xəmydən ydz bəsn Ogl, zyn bid jum
ujz susn „gerinnə kyndən“ keləd, xamydən orkad, orn deerən harad
gedrgən jum uxalsn dyrər, erk xələhəd kevtv.

„Gerinnə kyn“ odak kelsn yığın es songssn dyrər, kez bəsn jum
dan ikər şyltsn vədlər ujad, ter ujzəsn jumnasn nydən avl uga, zug
xaja xaja, tolhahan əndəlhəd, amndan bəsn təmkən, nylməd suv.

Zəvər udan ter kevərn dun uga vəz vəhəd, Ogl zəvər urlsn duhar—
„Aj, ci kedy kelyləd songsx kymçi, catk əmtsç joyz odcxav—gigəd
bas xojrdad kelxlənə, „gerinnə kyn“ xovc-xonr, xot-xolinə beldəd, ig-
əd-tigəd vəv.

— Oda en mərgən jahz çıdz, 3 desətin hazr xahlxmb? giz, zovnəsn
duhar, „gerinnə kyn“ kelv. Ogl dotran tunad, jum uxalad xaja-xaja
şukrad vəv.

— Oda en hançxn xələsn mərən alıçkdg joydl bolzgo, ta ert ar-
han xəz, ter biçkn hazzinən xiyvərinə əgəd çig xahlulx bolzgot—gi-
gəd carandnə „gerinnə kyn“, kelən ulm sul təvəd kelv.

— Oda en hançxn mərən alıçkdg joydl bolzgo?...

— Aj, jir biçə zyləd vəhiç, xiyvərinə əgəd giz kelnəç, əmd vijp
3-kn desətin hazras ik zuhinə əgçkəd evrən juhinə itxv, kynlə ədl voz
xərmg uga, bərəd xuldn giklə mal uga, əgjəhər surxla kyn əgşgo, tyni
ormd mu mərərn joyz jovad, yksn hazrtnə—„ykv“ gigəd xajnav—giz
keləd, Ogl şukrad, nydən udanar cirmv.

— Xə jir kemzənə, minihər bolxla, en kevərn, en mərntn, l çig desətin hazr çıdz xalhz çadşuga bolz medgdnə.

— Ne ci ajstan, jasn uga kelər xucad bəl uga ertl, es giklə en ulşen manig kyləhəd vəşgo, çast harad jovn giz vənə, əmtnə ard yltxm biş jahad bolv çig neg biçkn hazran xahlz axulz avx kergətə, bi harç tergən jasnav,—gigəd Ogl orn deerəsn bosad harad jovad odv.

Oglig harç irtl, barxlzz jovsn xar yln 2-3 dusal unhahad salıknad kəgdəd tarz. Oglig tergən jasad, xamg jum kymən beldəd. igəd tigzəti barun vijdny vəsn, Nəmnə Zal gidg kyn:

— Aj, ci ertl, bidnən kəlgən talan ky təvəkvdn, irxlənb taç avad harad jovad vəsm bidn ter—gigəd gerinnə haza zogsad, ədən sunad evşən vəz Ogl tal xələhəd kelv.

— Oda bi çign juman beldnəv gigəd, Ogl xəryhinə əgəd, tergnə jasvrən dusçkad, gerədən orad, xamg juman, gertəsn zehəd tergnə deer təvəd beldv.

* * *

Udl uga edn kəlgdən tergndən zyz avad, narn sux yzg xələhəd, xahlz hazran temcəd, dolan nəmn mərnd tatsn mazar deerən plug, en terən açsn, cuvlad harad jovad odv. Tergnə əmtin ard Ogl, mu mazartan, mu etcu mərən taç avad „oda en mərn biçkn haztim dahad xahlz ek boltxal“ gigəd, „tengr burxdtan“ zalvrad mərən ik genərtə nydər siltəd xələhəd jovb. Mərnə ətə jovz jovx dyrs harhad, kzyyhən əkəlhəd, zalxu huñnu kevər, arılıl, adhm ugahar kələn tataf, nydn deerən xursn, batxnsig, çıkərn yrgəhəd, yrgən gisn dyr harhad, tergdiñ ardas jovad jovna.

— A, en mərnçn tarhndan, ərə giz jovz jovxm kevtəm, enç! Degəd əeknə ylydən, 3 desətin hazr xahlz çadşugo, şu təsad xahrz odx—gigəd Oglig, mu mərtəhinə nad vərx setklər, Oglın tergnən təl ərdən jovz-xotndan „tomsıta“ vajn, tərəndən xojr jalıçan daxulad, xojr mərtəhən harç jovx Dorzin Uvş, Oglın tergnən irəd sun jovz kelv. En yığın daxad, zərmən şugad inəldv.

— 3 desətin hazran kedy mu bolvçig xahlxv, ta vyrhəd, xojr tarhn mərtə, xojr jalıçahan harç jovxla, manla ədl mu mərtə, mu ulsar viçə zog ketn—giz Ogl uurln hundsn duhar kelv.

— Uga jirin kelz vənəv, əmd viçnə ərəlinə nand əgəd xahlul gixlə bolxşlmç, bi tyigiç xojr mərn, xojr jalıçahan orxnpə agçmin zuur xahlıçkv—giv.

Oda bi tand kelə es vənyv, kynə kəlsn nand kerg uga, mu bolv çig evrənnə nərdən xahlnav, yksn hazrtan ykg—giz Ogl keləd, emnk, zogsxdan şaxz jovsn mərən,—Nnoo! gigəd tuv.

— Eznə evrənnə durn bolxgov, bolv en mərnçn degd tarhn, ençin nam ərəl desətin hazr xahlxlarn xahrx—gigəd bas neg nad vərçkəd, Uvş Oglın tergnəs buhad, evrənnə tergnən təl odv.

— Bajn kyn—bası xovdg, oda 10 desətin hazırla vijń, xarhnad ykzəx, mini neg desətin hazırla yly yznə—giz Ogl dotran sanad, en sanahan kelz kyndz, xərgü ekç zovlınqıń xovacdg kyn uga bolad, setkılıń zəvyrta çeznə haşuta deerəs setklən aadrulxar ərgəd dulu:

„Etcn mərnd gydl vədvy?
Elstə hazırl mal idşldv?
Ugatə kynə ynn hatldv?
Usna xərər kerm gydv?
Degg cahanıń kirtəd oddg
Degyr sanan zələd xyvrədg
Dord yzgin salıkn
Ded yzgtən hardg.
Unhn dahn gidgnə
Togləd nadad jovnal
Ugətə kyn gidgnə
Tyrəd əlsəd jovnal“.

gigəd dulad orksndnə, ik ca-cahan haşuta dun bolad tegin dyrənlə xutxldad odv. Dəkəd Uvşig mazxin kergt, Ogl vijəsn sanad dulu:

„An, aŋ dotras
Arat mektə boldg
Bykl en orgıngas
Bajn xovdg boldg“—

gixlənə, endəsnə Oggilə ədl ugatə Macq „Edlə vişij“ gigəd ərgəz eklə, Ogl inəhəd zogsv.

En ulsın vəsn vədl, jun ulsinnə, vi yzsə, medsn kyn, tanig tanyuldulxan martçkzv.

1916-gç zil en uls „Şybtrin Çarq“ gidg hazırla vəx 20 har erk uls, Buxsaxna əməg, Balhud xotn. En vəsn xotndan nurhlz ugatə uls cuglrsn, nezəd, xoşad mərtə, tərə edldg uls men. Zug tedn zagt taňa tanyldg Dorzin Uvç bas eərən neg bajnta vədg, en xojr bajnas vişnənə cuhar ugatə uls. En xojr, ugatə uls dund „kişgərn“ uçrsn ulsig, durndan zarad, kəlsinə edləd, mənginə bahar əgəd, že giz şim şysinə uz və: men. Tigəd neg xavrin tyryhər, cuhar tərəndən harç jovcxasnə en.

* * *

En ju bis kyndəd jova jovz tərənənə hazırla cuhar şugad tergən tələd, xotan kez uçkad, mañhdur ərynəs avn tərəndən orx bolz kyndəd untxav.

Əryndnə, delkən şar narn, degləd ədən harv. Sak şovud, əryn torh axta, ədən harad xavrin orçlınqar du kehəd dulcxav. Hazrin zaxd, ik xold, tengrin zaxta nilsn bolad unərtəd vəv. Tengrit çımk çıgn yln uga, tus tustan mərdən taç avad tərəndən harcxav. Ogl çıq mu mərndən plugan taç avad tərəndən orv. Mərnə mətihəd çirdəhəd orv, pluginınə ard Ogl ekəhəd jovna, xaja-xaja pluginınə irlə xatu çolun xarhxla,

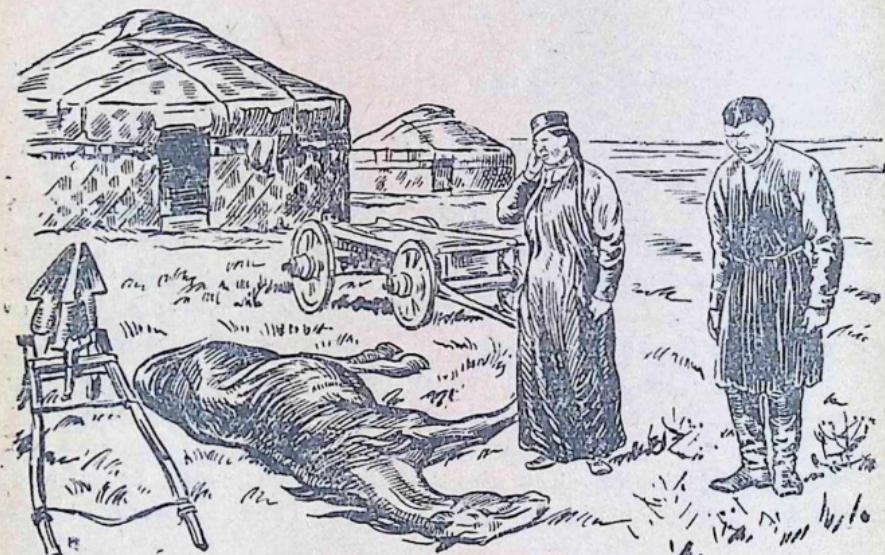
mern̄ xotahad, zogsn gigəd odxla, Ogl uurlad—momar yk—gigəd xarakəd jovad jovna. Mern̄e xojr xamrin nykn̄s, xalun xotas harçax ur met, budiñhrad ur harad jovna. Zevər jovad orksn cagla, Oglın mern̄, xar xulhn bolz kələrəd xojr çıkp̄ı uñgarn suldad, xojr xamrin nykn̄s harsn ur ulm davad, kəln̄ suldad, nydn̄ anbgdad, hul̄had çıçəd zogsad vəv:—Nnoo!—gigəd Ogl odakan cokad jovulkar sedv. Bolv bolz egsn uga. Udl uga Ogl yksn mernən̄ kyş deer, xojr nydnənn̄ polımsnd kyç kyrç jadad, xuxan mazad zogsad vəv. Mərən neg xələhəd, tergən neg xələhəd tigzətl Oglig zogzasin̄ tyryň bolz yzsn Uvş xurdız irv—aj jahv, xuurvu? Masxızad, bajrlı duhar, mern̄e kyş deer irəd zogsn jovz kelv. Jax bilə... gigəd, Ogl xamud des byçin̄ tələd avb.

— Ne, Uvş ta, ərəlin̄ avad, mini hazrig xahlz egtı, oda jaxv, teç—grin durn—giz Ogl keləd Uvşig xələv.

— Nə-nə, oda çamag jaxv, xahlz egsıv—gigəd, xərn̄ „viyń“ tələ xahlz ekç vəx jumı kevtə ik kyndtə duhar keləd, xəry evrənn̄ kəlgn̄ talan harv.

Ogl tergndən irəd, xamg juman xurahad, baglad, em deerən yyrəd gerən xələhəd işkməd, hurnihəd jovad odv.

Asxn ora Ogl gertən irəd xurv—giz kelçəd, utar tatad sanaldad kevtv.

— Bi kelə vəlyv—en mərntı ykz odx giz...

— Bi kelə vəlyv, en mərntı ykz odx giz—gigəd „gerinn̄ kyn“ dorgşan xələhəd, xancarn nydən arçad, arhul egzənn̄ed, ca-cahan ek-rəd şugşad ulıv,

* * *

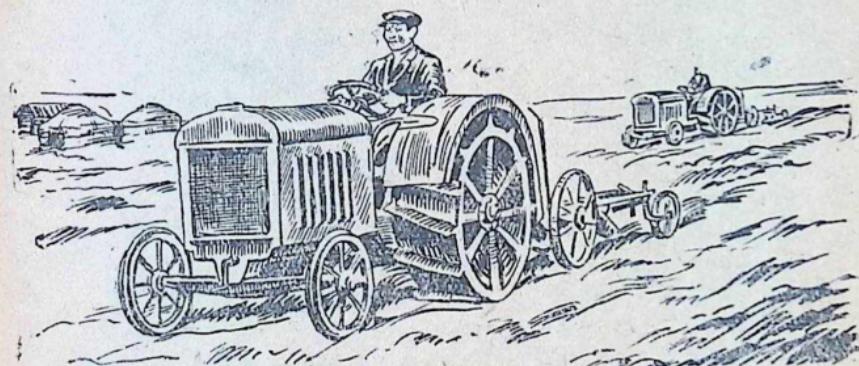
1930-gç zil. Ut ulan bœergər, „Ulan Putilovec“ toxmta „Fordzon“ traktrmud, kyrzñnəd solıdad, ardan erədlyləd plug çırsın, xar hazrig kərstəhinə səngləd, buçad gyldəd bənə. En bœergəs deegşən, neg selən yzgdnə, en—„Ulan teg“ gidg, xalımgudin selən mən. En selənd bəx xalımgud cuhar kolxozin çled, hazır xahldg kolxozi. En kyrzñnəd duharn teg bytəz jovsn traktrmud, ter kolxozin traktrmud.

Neg kyn traktrarn əmn haran dajlad, jum zahad jovna. Xəkrəd, hararn dajlad, igəd jum zahad jovb.

Udl uga edn jovz jovsn traktrmudan zogsahad, xoş talan odv. Ekcləd xəçəsn xaradan zivr saxlıta, maştg xar ulan zalu tolhaçnə bolx bədltə. Eny tanışxşta? E, e! tanışsuga çig biltəlt. Tynəs naran kedy cag əngrv. Kedy junn yzgdv, kedy junn sonsgdv. Cag çign solıv. Edy udan cagt martad çign orkxmən. Bolv, tand 1916-dç zilin xavr tolha hastın harad uga bolx. Ter harxjip?

Uga, harşgo. Sak, hancxn mərərn tərənd harad, tygən degəd etcn bolad, murahad alçkad, 3 desətin hazırlınnə ərəlinə, xovdg bajn Dorzin Uvşd əgəd es xahlullu? Ter Ogltn, en hararn dajlz jovsn en. Entn oda kolxozin çlen, traktrig sən kevər jovulz kəldtg kyn bolzənə.

Edn udl uga xəry traktrurn odad, tərəhən xahlv. Ogl traktran jovuln jovz, ajsluln du ərgəd avb:

Ogl traktoran jovuln jovz, ajsluln du ərgəd avb.

Tanlıçın kək tegər

Traktr kylg tarzənnv.

Taçknsn traktrin dun

Tegər gyhəd serylv.

Xad bat traktrig

Xalımg alxz mordv.

Xar hazrin kərsig

Xahlad səngləd sıçv.

Dohln mərnə ormd

Duta traktr kyrzñnə,

Dəçn pudin ormd

Dervn zun urhna.

Sugiq traktr taçknic!

Şuluhar xahlad sıçıç!

Şavşic tərən, urhiç!

Sən urhml əgiç!

Sak—„eten mərnd gydl bədv... ugatə kynə ynn hatldv“—giz nydn-dən nolymstə hundad dulz jovsn Ogl, oda sergilng kevər iim sənəp du dulz jovna.

Oglın gergnə tuskar cən yg. Sak „gerin kyn“ bolad jovdg, oda jamaran giklə, oln kykd ulsin delegatı bolz, kykd ulsin kerqt, əmən ərvil uga orlcad, kykd ulst boln, cugtadnə surhulə dasxz-zenotdeld bəənə.

Nam hançn Oglın ərk biş, cug sak əm əmən daldad, 3-d desətiñ hazr xahlz bəsn, Balhuda xotn, oda „Şin xalh“ gidg kolxoz byrdəhəd tynd cuhar çlend orçksn bənə. Zug tedn zagt sak Oglar nad bərdg, həzrinə şaxz avad xahldg, Dorzin Uvş—ərk neg vajntəhən uga. Ter xojr 1929-kç zild Pugaçevskd, sovetin josna şiidvrər „Byyrlz“.

Hancxn Balhud xotn biş, Xalımg Taňç delgydən, 13 zilin doñ xyrz. Oglə ədl, kesg tim uls, xojr du dulsıñ bolx. Xojr duna negnə kezənə dulgdla, ter kezənk dunas oda ormnə çign uga. Negnə, şin ajsta, şin dun, en dug, kezə çig xalımg ajslulz dulx.

OKTƏBR.

Namrin şar narn
Nərlz ulavtrz harna,
Nam cahan kirý
Noha ərmətəz məstənə.
Xələsn en edrt
Xamgin ulan oktəvr
Xana, vajna biş
Xyvin ərstə hartnrin.
Zyrkn bajsad bulęglna,
Zavrənən ciqnəd sonsxla,
Zalı kevtə əsrgəd
Zalu nəkdyd çəşkurdna.

Kəərgin bude şimtəd
Kelsnənən tara xadxar,
Kəərgin halin kyçtəd,
Kəsn kyslən dabtxar!

Dənə cergin josar
Dokjahar dekç işkəd
Dələnər battahar tatađ
Döñhdsı dünə en:
Yıldvrç taraçın xadur,
Yzsklnətə təmrçin alx,
Ükzəx kərngtsin *) orna
Ündsnənən əmştgə dəsn.
Ej, batta nəkdyd!
Evrən eltəhər kyçlxıd!
Elə şonxrin nydtəhər!
Eñnəd nyırəd jovij!

D. V.

LENIND.

Kədlımcı—krestyjana tələ
Kyçn kəlsən egləç,
Kəz jovsn kerğən
Kyçəz togtaç avlaç.

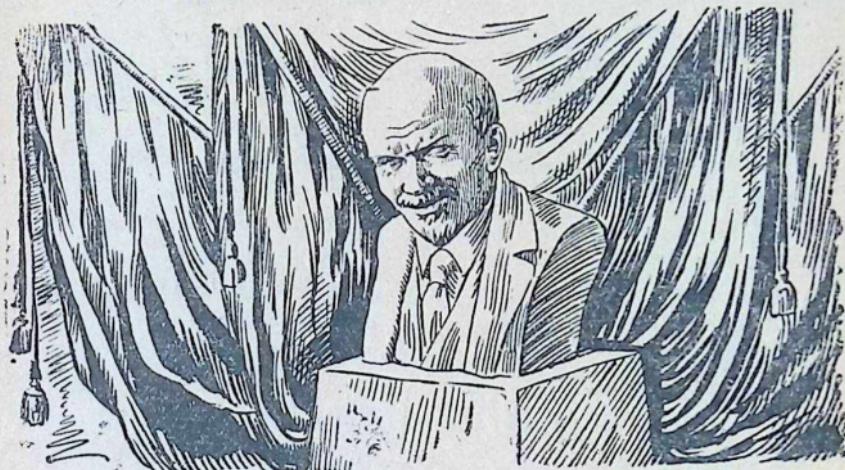
Sansı uxalsı totinə
Səxən ekicinə yzəd,
Sarul xalhan zaçkad
Sən amrar untvç.

*) Kərngtsin—gissi vajaçudin.

Әryн gyn uxaharn
 Әmtпь sə xələç:
 Arvdgç zilin bajrt
 Aldrşsn ci dutvç.
 Çini zasn xalhar,
 Çini yldəsn surhalər
 Çidlətə bolsn proletarmud
 Çikdən socializmd kyrçənə.

Açıta Lenin çini
 Altn yntə nerçnپ
 Altn delkən proletarmud
 Әryn sedkləsn xəhylş uga!
 Yntə açıta ci,
 Өngrəd manas xolbzı çign
 Yldəsn nom surhalıçnپ
 Onъdin mandan zeer.

P. B.

ŞIN AJS.

Žingniç, zingniç dombrm
 Zirhltə ajsar kynknic,
 Zirlzsın ke çivhcən
 Zirlhn met çiçryliç.

Bergn sənər cokit
 Bernən aldlgo darit,
 Biçkn dytn bosad
 Biləd, duulad egnəv.

Cokad orksn ajsnپ
 Caahan kynknəd odv,
 Corxahar şahazəsn sar
 Cəhəd ulm gerltv.

 Şarh sarin gerld
 Şavşəhəd duxucsn teg,
 Sivzngsn dombrin ajst
 Silvkəd dəvləd odv.

Jahsn səxn ajsv,
 Janzta kectə dombrv!
 Kezənə iim ajsta bily?
 Ken songsz zirhdg bile?

* * *

Bajn Dorz amrad
 Berərn cokulad songsdg,
 Biçkn, ik jalıçnپ
 Belçsn malinъ mandg.

 Eznə silvyrin taçknlh
 En dombrla negddg,
 Enlsn jalçnrinъ zovln
 Ergəd tegig şarkluldg.

 Oda „jalıçn“ bagırad
 Omgta bajta nərlzənə,
 Onъcta şin ajsnپ
 Ohtrhud kyrç kynknənə.

Kegtə dombrin ajstnъ
Kolxozin eslnъ orna.
Kevyd berədin tavşlhnd
Kedlmşin çinr lygşna.

Zingniç, zingniç, dombrm
Zirhlə duuhar kynknic,
Şin kyctə ajsar
Şugad tegər delgriç.

M. B.

PIONERMYDIN DUN.

Çinrə ulan tugm
Çiktxləd deer delsiç,
Horvdgç yje pionermyd
Harinnъ bülçngan çanqahit
Komuna partı ecktəvdn,
Komsomol kyndtə axtavnd,
Kolxozin sovxozin eslh
Kycsn mana kysl.
Əvk Leninə nominъ
Olmađnъ orz dasad,
Ənr eskləq bolad
Əmtnd yzl bolij.
Gelə manz boldg
Genn yrmydən dudij!—
“—Yrmyd mana xaall
Upp çik xaall!—
Axnrippnъ kezək tərt
Albdnъ bolvçnъ orlcad,

Aav eez gidgtən
Amhulngin utxinъ cəlhij.
Cevr cerin tələ
Cusan ərvll uga noldij,
Cəkrmz bolsn buzrig
Cuaharn niləd dilij.
Kengrg mini kynknic
Kisəd tugm delsiç,
Komuna partin hardvrt
Kymnъ zirhl xəj!
Udl uga delkə bytəx
Ulan tugin dor,
Ugatnr batragın yrddiy
Urmdta kədlimst zytkij!
Itklət Leninə xaalhar
Igəd bagtan jovij,
Irə cagin zirhl
Ingyd mana hart!

DƏÇNRIN DUN.

Manursn kək tegig
Mandlsn narn xalulna,
Məngn iştə yld
Mana hart gılvnə.
Eez bolsn tegm
Ervngin ynr kaqnnə,
Əngtə ulan tugmdn
Əmnmdn delsəd daxulna.
İşkmniç, işkmniç zerdm
Incxəhəd inglərn mendliç,
Irə, bolx dənd
Ing çamtahan orxv.
Avnr kykdən sanad
Alngtrad viçə vətn,

Avrlt uga dəsnə
Arahinъ zalz çadxvdn.
Dənə surhulən dasad
Dəsnəs, əşgo bolad
Orn nutginnъ terən
Ormdnъ ulm batrulxdvn.
Hazadin orna vajaçud
Haran beldidəd jovna,
Haran ərgəd irv-çign
Hazartan ərtxk ugavdn.
Şərgad irsn dəsig
Şar iştə yldər,
Xurc sumta buhar
Xəry kəz çadxvdn.

Komuna partı hardıç
Kylg mini medic,
Kendrəd irsn dəsig
Kel doran darj.

Dovtlad orksn cagt
Dərvkəd toosn byrgnə,
Dəç mana bədləs
Delkən bajaçud çiçrldnə.

M. B.

ΘӨНДӨН.

Avrlt uga bayaçudig
Alxin zañhvrla xarhulsn
Aldr Leninə nomig
Ərstə hararn atxsn;

Kymni kels şimdgydig
Kyyləd revolycər xolşvlsn
Komuna partin xaalhar
Kələn təv işksn;

Kədlmşç, hazırləcug
Keln əmtən niləd
Ni negtə bolz.
Nart, delkəd proletarmud
Nələny ylgyr bolv.
Bah keln əmts
Bagş Leninə politikər
Batta sovetin josnd
Batr dilh kev!—

Ard yıldsn keln əmts
Avtonom josan avç
Arvn dərvdgç əndən
Aşarnı tolz itkylv!

Dymbrltə Sralinə zavrig
Dərldən gyzıldəhər kycəz
Delgy kolxozin tugig
Delskəd edən ergv!

Kyndtə Leninə zaavrig
Kyçtə dərldəhar kycəz
Keln əmtən bolhnd
Delgy surhulə delgrylv!

Tavn zilə zurag
Dərvn zild kycəxd
Dərldənə ekn əulg bolz
Darahan olz kycəgdv!

Kymni cus şimdgydin
Zırkpı şu tusmar
Kynknəd zavodmud dulldad
Kylgig traktrar solşv!

Manursn u teg
Maşihər əngən solşv.
Məmlizəd kədə dyyrəd,
Niktrad tərən şavş!

Sovxoz kolxoz əsv
Surhulə—erdm delgrv
Sovetin ulan tug
Sərvkəd jirtmər delsv!

Arvn tavdgç əndən
Alxlad ulmar uralan
Bosxsn socializmin syyriq
Batlad əndrtıb bosxk!

Kyçtə xojrdgç 5 zildən
Klasin ilhrlədə kyylz
Kymn əmtig ərgzyüz
Komunizmin serl orulx!

Sovetin josan batlj!
Surhulə—erdmən ərgzylij
Socializmin gerltə xaalhar
Sumni xurdar uralan!!!

Ernzənə K.

ӨNGРСН САГИН ҮНН.

Bulhn.

Baran orndg xojran xorndk şuhud, xorvç zyn xojran xarhıldılad „çird—çird“ gisn ə harhad, Bulhn yl bərəd suna. Bulhn şıkn arvn tav orsn, saglsın uulıhta çılq xar ystə, zegtə səxən xar nydtə, xaradan zivr kəmştgə, səxən xar ulan kykn. Bulhn olnas onycta, nutgtan uga derən, kynd tolhatad vəx kykn.

— „Bulhn!“—giz ornaplı emm xovc xatxz susn ekn, Cahan kelz suna:

— „Evə çign, xər çign nutga tomsrıta sənuls çamıd zəng orulad jovb çign, kykmndn oda çign bah gigəd zevən egl uga jovdg biləvdn.

Odaxn Dolan manaxnd irxlərn çamıd kəvyndən yg orulz jovsn vəz. Bidn zevçlz vəhəd, hazır xol boldg bolv çign, vəxtə tyry-zydy uga, nutgtan tomsrıta sənuls gigəd, olnas onyçläd zəb eğç orklavdn. Nam tynəs naran çamıd keləd çign uga biləvdn...“

Şuhud susn Bulhn esrəd odv.

— „Jahzəx ulsv? Ərə arvn tav orsn kyknəs ərk uhad vədv? Ez, ju kelzəxmt?—giz keləd Bulhn menrəd ulahad vəv.

— „Jahna? Josta ərk udg nasnlmn. Dəkəd bolxla oda xojr zild kyləx bolz harv“—giz kelz orkad ekn sanaplı zovad odv.

— „Alıkan çign medəd uga namag nydn dald, oln tanas xol jovxa giz vəsntn env? Namag tend jamarañ jovxig medi uga, oln-oln zildən namahan yzl uga vənəv gixlə, nand arh vəny,“—giz kelçəd, Bulhn asxrulad uləd vəv.

— „Nasnçpə bah bişl, kukn. Mini bijm arvn nəmtədən ecgdeşpə irəd, ezn bolad vəhəd vəvşv. Ter dotr tednçpə çini emiçpə xahlz, eriçpə əvtkəz zarx, gesiçpə əlskz, tərkicpə sanulz zovax uls biş,“—gigəd Cahan kelçəd, kykndən sanaplı zovad, nydn pələq-giln gigəd ulıx vədl harad odv.

Aç iktə av-ez, avh-zivh, tərl sadn xamg zəv gixlə arh Bulhnd jir uga. Tednig medəd zevən eğə vətl, bi comrxalız xazır giz çadş ugav. Av, ezin ajuhar vəx zəvtə. Nam tednən es tevçəd, nənə kenən tevçxv“—gix zysn zyl uxan Bulhnd orad vənə. Neg vijd Bulhn dotran xah tustlan urlad, nydnənnən noňmsnd kyç-kyrç jadad bosz suhad vəv. Ter zagt ekin kelsn itklə zəln ygmyd Bulhnig togtnulad vəv.

Ynəs avn bulhna dotr bij xutxaçad, dolda bolsn zyrkn, tengsin burl dolşgan met, hərədəd kyñkrgəgən cokz dogdlad jovb. Bulhn əmd bijlə cogcların noldad, çezlərn gevildəd jovdg bolv.

„Jamaran xol hazrv, jamaran bədlətə ulsıv, junı dyrta kyrqmə? Ods-na xəppəy jamaran bədlətəhər bəz, jamaran jum yzxmb?“ En totitg Bulhn vijń xahlız, ildnń yzz, medz, çadlı uga, en xamg tolvr ərçinə xure xomsar mazad, sydr met təvl uga daxad joyb.

İgəd bijlərn kesgtən noİdad, uləd asxrusn noİymsarn bijən satulad, tegin alıvn xar salıkar men kegəd joyz-jovz evrən zovlınğan xahlız es çadxlarn, xotndan bədg, yyrldg Kişə berd dotran bəsən keləd səv-selvg surv. Kişə zəvin dund nurhta, xar ulan, buuhad zil şaxz joyx, jahv çign kymplı xormahas tatsn, səv-selvg eğc çadad bəx kyn.

— „Kynə nutgad harçənəv gigic“—giz Bulhna zovlängig xovacsı bədlətəhər kelv.

— „Nadn bişl xəmplı, Kişə miň.“

— „Zovln kyg ik-bah giz ilhdmn biş. Hançxn ci biş nənə çign çini izl kesgnə zovlınğin dolęgandnə ursz, urudz joydg bolx!“

Kynə hazr gidgənə kyynd zovlınğin tam met jumı. Harhsı ek eck, harlesn tərl sadn xamgan yzl uga joyxas nahur, xadm ekin zovalhn tam bolz tolgddg. Dəkəd bolxla, evrə avalıla sedkl es xarhxla, bas zirhxv giz sanz boldmn biş. En totçın xətk irx caga jumı. Tuyngig çini xəv tust jamaran bolxınə ken medxv?

Oda çini zovln gigəd uləd unzad bədgənə kerqə jumı biş. Ter—uxandçın orad joyvn totçın cuhar, yg orsn kykn bolnd ordg jumı. Oda deerən kyrğən yztlən alıbk neg uxahan bərz çadmn biş. Cag irəd, kyrğən yzxlərn durlad çign odxç, soly çign uxa zyhəd vəxç, kyn medz bolş uga.

Miň ci biçkə tig ig giz kelxd xatı. En totçın irx caga jumı. Arhta bolxla en tot tolvran xaj, —giz alıkinə çign bərxıd xatı selvg Kişə egypt.

İlm avcta kesg selvg soñsad, Kişən vijinnə vəlh şinzlə joytl, kedy çinən en tolvran xajz, sak kevtən ervəkə met ərvizəd, gigrəd ods gisn vijń, em deerinə ik uul urhsı bolad, Bulhna çez kysl zovln xojrar dyrəd bəv.

En baxaxan cagın zur Bulhn ik gidgər xərv. Əmd vijń jırın tog-turta Bulhn ulm nomhrad, du cərəd, zəvər seməhəd cəhəd odv...

Tigə vətl kyrğın yzgıxmı gix zirkə zəng harad irv.

Bulhn en zəngig soñsn, jaxan medz jadad, Kişə talan gygəd kyrəd irv.

— „Kişə çamđ neg jum dalhxar iryv. Kelxəsn eməzənəv, bolv keli uga bəxđ çign xatı.

Kyrgın yzgdn giz bədgz, soñsvç? Xərnəy irsn cagtnə vi xəv tustan xələz şinzlə çadş ugav. Irsn cagtnə, manaxnd nydn amn bolsn bolz joyad, şinzləd, jamaran bədlətəhənə xələz yz—giz keləd byrgr xar nydən byrglzyləd, Kişən inəmgsısn çirəg, erlı erz bəx met, xələhəd suv.

— „Zəvtə... Albdas uxalad harhad jovnaç ednən. Ünəs oñdan jum
mel uxaldg uga bolvzaç?—gigəd Kişə Bulhnig nadlv.

— „Zovlq ik bolxla arh vəny. Uxall uga çign jaxv“,—giz keləd
kykn ərin əvr deer kisəd, sugşad arhulxan ulv.

Setkl negdsn ing.

Aş syldnə kesg cagin ergcd kysl bolz jovsn setkl byrldv.

Baxta ik nər bolad, kyrgn yzgdəd xurv. Giçin uls mordad, nərin
nərmy uls tarlhnlə, Bulhn, gertən tesz suz jadad, Kişə talan gygəd
kyrəd irv.

— „Nydnənə xavdad ze bolad vəz, mə en kitn usar uhaz av“,—
giz keləd Kişə butxagta şavrta us kirtə bor aahar utxz avad Bulhnd
əgv. — „Ne, bolv. Xavdrnən vijlə xərx. Şulun kel? Jamaran vədlətə, ke-
niq durasn jumn vəz?“—giz surad Bulhn jamaran xəry əgxən medz
çadz vəsn Kiştən evdg tyşəd suv. — „Mu kəvyn viş...“ gigəd kelxər
sedxlənə, Bulhn kytc kelylsn uga. — „Xudl! Xudl! Ünər kel. Oda ju-
hins nunaç? Biçə nu,“—giz keləd Bulhn uurlsn dyr harad odv.

— „Nə, ynər kelsv. Kyrgnənə eindr nurhta, əng uga xən şar nydtə,
barun ooçnə ərv ugaxn kizi, nomhn şar kəvyn. Dyqnxd xər davz jovx
nasta kyn,“—giz keln vəz Kişə, jun giz keldg çign gix xələcər, Bul-
hnig şırtəd xələv.—Nydnənə bulngar negl dəkz xələv. Çamag soly
uxa uxaltxa giz bişl—jir kişgo cirətə: mərn cirətə şar. Hancxn yzln
dotr bijim bulbgululad orkv, — giz keləd Kişə sanaldv. Tim. Bi bosz
bilxdən neg evərn xələsn, bas jir kişgo dyrstə bolz medgdv.“

— „Oda jaxv. Təvsn xəv. Arh vəny, sən ərgz jovad kyrgn tust
irəd xolm bogdsn bolad, „jamaran kyynd sən ərgz vəsm env,—gix
uxan orv“,—giz keləd Kişə dəkn neg gynər sanaldad, Bulhnig tatad
əndəlhəz avad, şinkn işəsn unsn alımn bolsn, minşxr ulan xalxarnı
hoozsn xalun xar nolımsın arçn vəz daxad ulv.

— „Arh vəny! Aav ez, terl sadn medsnəs davdg arh vəxş, jaxv“,—
giz Kişə uln vəz kelv.

Ədr səhin kemzə medi uga evrənnə çezlərn noldad jovdg Bulhnd,
cag jahz davsnə medgdxş. Ter dotr Bulhn sarin zild, ədrinə sard
xəvryləd, jihad bolv çign irx cagig ulm carandnə xoldulx sedklətə.
Arh ugad, zarh uga gişq, bolş uga jumn—bolş uga: sar tolgdad, cag
ərdəd irv.

Cag ərdx dutm Bulhn Kişə xojr, arhs tysn bolz harad, kək usna
erg deer haşudsın bylən nolımsan asxldad, irx cagin zovlq kynəd,
ədrən çiləhəd vəcxədg bolv.

En, neg negnənə sedkl medsn eñkr ingydin zovlqig tegin aləvn
salıkn, kək usna urta burl dolşaganas nənə jumn meddg uga bilə.

Haşun xar nolımsn—zovlqin erkn nəkd.

Tyryň işkdi.

Cahan usna ded bijdk dalvngd bəsn xotn—Dorzin Dolanaxn.

Xotna uls, kəvə-zax, kykd-şuxd kyrtlən keerldəd orkcxasın, əryn budn tolrsnas naran xotna əmnk biçkn bor kec deer harldad, durana tengsin əngtə, ulıhtrsın şirkə kək evstə tıńıgr hazr degyr nydnı xarand yzgdm giçin ulsın bara xarvad, sedklər kevldəd vəsxənə.

Dunharlad busn xotna ded əmn bijdnı Dolana ger ondan dyndəhəd vənə. Tynə tus ar bijdnı, xunin ərvlgər byrsı met, utan uga çındhn cahan ger degşən əmərən xələhəd vənə. En—Dolana kəvyn Manzin ger.

Dolan, xalıq soktu, kəvynə gert neg orad, kecəd neg harad, nurhan yrçkəd jovad vənə.

Gilvksn xurta xar hosnp, bılcıqıńı atxz evtən irz, altn us gylgn sarmlısn, cahan məngn bysnı gilvksn xar torhn byşmydinı taşannı balvízahını dərn byslətə, medətə kynəhər tevkrylz xəçlylsı nıgt xar ysnı, çıknı gyırəhər dəvrəd, coxdz ymssı xar xyrsıx maxlannı ar bijərpı harn sagılr. Dolan bijnp zəvin dund nurhta, kezəd bolv çign inəmsgləd jovdg byrgr xar nydtə, nikt xar saxlıta Jarhçın Erktndən uga bajn kyn.

„Giçin uls kevtə“ giz xotna əmnk kec deer zogsz bəsn berin dun gentkn ceñnəd odlhnlı, xələz-xələz murad gerəd orcxasn uls ymlədəd, ağçmin zur biçkn kecig byrəd orkcxav. Kec der harad irxlə, ded əmn bij tust, tengr hazr xojsın nilqçd, ətrhud xadsı toosn zagas, hazr comlad harç irz vəx met, dor-dorasın mərtə ulsın baran tors-tors giğəd harç irçkəd, toosnları dəkn xutxidad jovna. Kec deer ulıldsn biçkn kykdin ə, medətə ulsın şugan xojs nilxlərn, xurhn ek xojsrig təvəd nilylz orksı met ik şugan harv.

Igəd, darlcad şugad xələldə bətl, tyryň dovtılz jovcxax ulsın baran ulm ərdəd, ulm todrxadad jovx dutman, daxn, ekn avgt baran yzgdsı ormdıı, şinəs dala baran arxahad əsəd jovna.

Udsı uga, dala oln mərdəs tasrıxa əmn harçksı xar ker mərtə za lu, mərnənnı elkn dor orad harad dəvləd, zañhrharn mərig ujdulad, xotig zəb ergn xəkrz dovtılz irəd kəvynə gerin ydnd irəd buv.

— „Minı xar kerəs hardıgnı bətxə daxlcıdgıı uga bolad es bəzij?“— giz Dolan musg-musg inəhəd, kələrn hazrig nudrn, akr-akr işkəd, hanan səvədən tulçkad irz jovna.

— Nənə kenəd xar kerlə xurdarn tengcdg mərn vəx, Xazga Pirələ evən tengcdg zalı vəx giz mednt. Xazga Pirə xar ker xojs. mend bəsn xəən, kend ata-marhahan əgx bilə!—gigəd, mangnaharn hoozsn kirtə xar kəlsən kilginnı xancar xorandıı sərn arçad, byrgılsı xar nydərn inəhəd, maştıg xar zalı xəkrəd harad irv:—„Kevydt əgəd en mərdən jovulx bilə, zalus! Manaxn bolsı xəən atahan kyynd əgşı uga bolx ugov jirdən!... Nə, neg und xərylx jum ux kergətə, nam can-

had ykz jovnav,—giz kycəz keln, bysləd avç orksn əmtn dundas bo-sad, xavtxasn ik xar xamtxsn təmkig dundk xurharn şavdəz yzçəd amrədan təvçəd, Dolana tal jovz odv.

Ednig mərdin tusk, jovsn jovdlın tuskig kyndəd suha sutl, xojr unına yzyrt dervksn engə bor keşkin sydr, dundin zorahar zoralz jovx zora bor mərnə, sarmita cahan məngər kerylsn, şalta xar kəvçə deer ev ugahar susn, şin ber ergəd aşna.

Zoralz jovsn mərnə işkdlın ajsar zinqr-zinqr giz Jovsn xudrhin jarkas, mərn irəd zogslhnla daxn ziñndgən urv. Xojr talıb keşk vərz jovsn zalus yrs buhad, şin berin syhəs dəqnəd, evtəkn xar hosta biçkəkn kelinb cahan məngn dərəhəs suhlađ bulhv. Bulhz jovx kyknə tolhadık gilvksn, altn utcar silylz xatxsn tamşahan jasn, hazr xələhəd zogsv.

Daxldn hurvn temən acan dəvləd irəd zogsv.

Daxldn hurvn temən acan dəvləd irəd zogsv.

Hərən nydn.

Kyrgylinuls buhad gert orz jovtl, kəvynə gerin dord ar bijd bəsn biçkn xar gerin haza, təmə tatsn xozlg tergn irəd zogsv. Ter xozlgas barun nydən mañnaharn dəvrlyləd cahan kençrər bosn, maştg şar zalu buhad gert orv. Zalu gert orz irəd zyn bijd bəsn orn deerən harad kevtv. — „Dərk min! Tolhatn jahz odv? — giz daxldn orz irsn gergnə surn, əmənə totxad zogsv.

Gergnə nydnə ikdəd, çirənə ymsn boltlan cəhəd oç.

— „Tolhadm junn bolsn ugal. Zug neg nydm byltrz“ — gigəd, esgo kerget es avsar ekləd kelxlənə, gergnə kytic kelyll uga əmnəsənə kelv.

— „Jihad? Dərk min! — gigəd haşun duhar gentkn xəkrəd odv.

— „Cokad byltlz orkv“, — giz zovz bəxən medylş ugahar arhul kelçəd, dəkəd ulm arhulxnar kelv: — kyknə mordx cag eərdəd, nərn ulavtrad harxdan şaxz jovla. Bidn, giçin uls, xoşinpp ər suhad, kyknə əlg — ed jahz avç harxan kyndz zəvçlz avad cəvrəd gert orvdn. Üdnə xojr bijd enəd zogssn uls, hartan modta malətə, gertəs harxig kylə-həd beln bolad bənə. Ekləd gertəs harsnas avn xojr amna uls alı-

xarhsarn cokad harv. Tedyknəs yzsn uls, xojr talasnb xavçz avad evrənnə xortnran gyvdz əşəhən avxar neg məslz orksn uls giz medxmən. Modn, malən coklhn kecy çanq bolv, maxmud ze gigəd menrəd vəv. Nam xuhrsın moddin xuhrxas hazır dyrç odv. Arh tasrv. Əlg—edinnə erəlinə harhəkəd, çıdlıdn çılađ, coklhınas xorad, xalıdz orz jadad zogsvdn. Xojr am avad zogsz orkexasn uls, elknə modn bolad, manig nad vərəd zə harhad zogscxav. İçr xatu.... Dəkn gyldz orad, əlg—edən zəldəd çılvədn. Jir arh ugan erkə, içr xatu bolad ter coklhnd tesvdn.

Əlg—edən açz avad, kykig avad harhz jovtlımdn, neg xar ular ber, kykig daxad ulbz—ulbz jovad, gentkn gyz odad xotn dund kevtsn şitmin has avad manig bəryləd şivəd orksn, mini barun nydnələ xarhsig mednəv, carandnə jahsan medxşv, Gentkn ik manxhr cahan ger dotr serəd vəvv, xələknp egypt yd boln giz jovx vədlətə. Kənə gerv bolxla, Manzin ger bolz harv. Nydm moncahad mel jumn torsn bolad vənə, tiknə nydm byltrəd harç irsn vəz. Tigəd horvn xongt until-kevtl uga zovad tynəd jovv. Zug əçkildyras naran zovalhnp nomhrz jovna. Nənə çign kesg ulsin tolhan ujdı harsn, kəl harnp bulhnsn, xulu orcexasn ərə xərz ircxəv, — giz Hərə kelv.

Hərə endəz bosad gynər sanaldz orkad nydnənnəpənə vodha tələd alıçuran avad orkv. Hərən haşuta ygig ə uga tagçç çinqz susn uls neg duhar „dərk!“ gildəd odcxav. Tedy dyngə əmşgtə jumn vəz. Cusnd byrgdsn barun xalx dernə kəkrn-sutrsn nydnə il şavşad vənə. Nydnənnəpənəcadk zovknə oňhahad orz oç. Uyg yzsn kynə zyrkn işkrm dyngə syrkə.

Kərk!...

— „Oda jaxv, təvsn xəv...“—gigəd Hərə sanaldv.

Idr nasndan nydn uga bol, idx-ux xot uga bol.... basl kyçr vəlhnl!... Jir jun gidg jumn derəs avn tigsnə terv....

Kərk!...

Kəvynəd.

Kəvynə gert kyn dyrng. Barun bij ezləd kyrgylin uls suz. Tednə ded vijd medətnr suz. Ednə şugand ger dotr jun bolz vəxnpənə çign sənər medgdxş. Erknə zyn bijəs avn horvdgç termin nildgç kyrtil kək kəşk tatata vənə. Kəşkin ard şin ber uuləd suuna, xazudnə kykd, vərəd, zərmsnə berig daxad uləd, zərmsnə berig evləd zogsaxan xəhəd—igəd şugad vəcxənə.

Ter xoornad tavlad soktz odsn Dolan eglmnz vənə.

— „Çi mini xud sonşn sulçn!—giz xəkrn uralan dəvz suhad kelv:— „Çi nanas,—iim aç iktə elgn-sadn vənə gizəhəd, zurhan şydg mər unlç! Tynə xət vijd gidm bolxla, bijçnə dərvxn temən acata, arvn tavn zax ymskyl uga nand irdgçnpənə jumb?! Alı nand çini kykndçnpənə nydn-amn bolm tərl-sadn uga giz medəd igz irvç, alı tednim basad igz irvç?

Tednən, namag neg ymskyl kədrgl uga sedklinq bertəz gertəsn harh-txa giz sanz jovbç?"

— „Çi avsnanlı kir jum.... ik avç irz çadş uga vəhə vəz ik ... tim dala jum jungad erəd vələç. Bykl xojr... ik ... zild kykiçnəp kyləhəd jovlaxmdn. En xojr zilin dotr kyknənəp əlg-ed beldz çadsn ugavç, alb hancxn kyknəsn hazak edl-axuhan... ik ... xarmnad vəvç?“—giz kəşkin zaxd susn Dolana emgn zohdn vəz kelv.

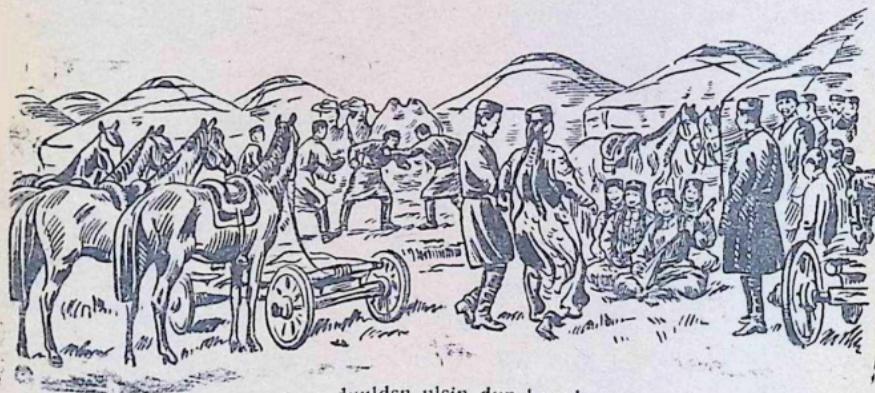
Ger dotrk ulsin şugan ulm gydəd vənə. Kyknə nahcx Badm emgn-evgn xojrin kelnd xaluçrxad, ulahad, urlıñ çıçrngxnəd vənə. Badm—dyngnxnd təv kyrəd uga, burl orad vəsn ystə, şirvgr xar saxlta, mon-cxr ik xamrt—a-kyn.

— „Xud əvgn Dolan boln xud emgn, tertn tiim jumn biş. Kedy kelv cığn dala ik bajn biş, bas ev-zəvnəp vənəl“—gigəd Badmin dun harlhnlə, haza noldana ə harad şugad odv. Gert susn uls darıldad, ymldəd, gyldəd harç jovcxana.

Yməd bysləd avç orksn əmtnə dund jun bolzəxnp medgdxş... Xotn dund xazlh, şurkla torh ymssn emgd, əvgd, adhsn kykd, berəd solvıdad vənə.

En-tend nezədər duldsn dug, kəvynəd duldsn bor soktu ulsin dun darad vənə...

Soktad xərcxəsn emgd gertən haşun duhan hoozulad dulad kevtcxənə...

End-tend... duuldsn ulsin dun harad vənə...

Ekin zyydn.

Cahan ornanlı əmn utc erç suna. Çirəhərnəp şinzixlə, Cahan zəvər medərəd odsn kynə xurnəstə çirətə. Deerən ymssn xovcnp: elıqədən orad vəsn bor pomaza cegdg, xəvrəd vəsn xar xyrşx maxla, xalçxarad vəsn xar kilng şivrlig.

Hulmtin zyn bijdnə neg amxa şar emgn mənglsn agç hanz kəkəd suna.

Өтә орн deerən, bəzəhəd-bəzəhəd ətkn şarar noşmçkad, kevtinə.

— „Səənə neg mu zyydn nand orv“, —giz Cahan, utc erç bəsn igən əvdg deerən orkad, xazudk emgən musxlzz inən xələhəd kely.

— „Jamaran?—giz dorkşan xələhəd dərv keldz kevtəd hanzdan hal təvəd əl-burl utahan byrgyləd harhn bəz, urng-urng gisn nydərn ərgəd xələn bəz surv.

— „Zogsçəhit! Bi səən darandnə kelz egsiv,—giz Cahan kelçkəd, əədən erk xələhəd gynər sanaldçkad kely:—Zyndm nojxm orad xonv. Kərk! Jamaran vədltə jovsnə terv? Xojr şanaplı xavçgdsn, xojr kəlnə ərstsən, xoçnə şursən, xoosn jasn yldsn orz irv.

Yyd alxad orz irn, minə en kevərn, iigəd utc eerəd susn mini əvdg tevrəd, usn-casn bolad uləd kisz odv. Utcta igən xajn eməsnə avad əndəlhəd sulhz jovxnp, gizginə ysn mel cahan xaçg boltlan xurstsənə yzgdv. „Kykn jahvç?“—giz, nydnənə melmlizəd asxrn giz jovx noşms ərə torhad surxnp, nojxm tolhahan əndəlhəd, xavad uul-ogçm bolz odsn nydən darz jovsn neg viçkn tevk ysən xorandnə ilv.

— „Jahsntn env namag?“—giçkəd dəkz yg kelz çadı ugə xəry ki-səd ulm çanħur uulv.—„Xərz irz jovnç?“—gigəd tylkəd əndəlhəd orkv.

— „E! Nadad bərgin nohahar xot kegəd, xar şalxkar und kegəd, edy-tedy xongt until-kəvtl-uga, əxīnə çign yzəd, zovxınə çign yzəd ezgo erm cahan kədəhər ynyn kyrtl jovad jovx bilyv,“—gigəd kykm neg məslz orksn cirə harhad, nydən gallzulad hal bolad odv.

— „Mini gert bug bolxar irvç?“—giz xəkrılhnər serəd bəvv. Üks əndəhəd xələxnp Bulhn çign ugə, jun çign ugə. „Ezən zalbg, zyydn bily“—giz sanad, bulıqlsn zyrkən darad haza harxnp, dord bijd zəvər niqt xar yyln, narnd tylkgdz jovx met, ədən şarmdad harad odsna dorknp, səəxn xarln ulahad oç. Udsn ugə, torha zigəd bəv“,—giz kelçkəd emgnır xələv.

— „Hə bolg, çini kyknd jun bolx bilə! Bi çign kyykən kynd əgç-kəd ardnə sanaçrxad ykn giləv. Xənnə vəhə bəz izldəd bəəv. Ençnə sanaçrxsna yyl. Çini kyyknd jun bolx bilə, bas olna xormad baktad, joval jovdg bolx. Gelng avxulad zydnə xərylhş omşulçk, bolad bəsnə ter,“—giz xazudk emgnə kelv.

— „Bolv bykl nəmn zild ardkstnə neg yzgdyll ugə jovdgtnə kynə sedkld sonızl orad bənəl. „Dəkəd mini yzsn zovlqla ədlig, ter bas yzz jovdg bolvza gigəd sanz orkxnp, elkm xarar ursad odna. Nam evrən kyrxmən bəz, zug arh ugə. Kenənə kəld mərgz kəlg surz gýxv. lim xol hazrt nand ken kəlg əgxy. Ennə bas neg hara zovlq.“

Tigz gyz kynəs kəlg surxin ormd, gertən ə ugə kevtsn deer,“—giz keləd nydnəsn meltklizəd unsn noşms arçad suuv.

— „Bolv! Nolımsarn Bulhndan kyr! Har! Gertm viçə ulı!“—giçkəd, oda kyrtl ə ugə orn deerən kevtsn Өtə, əsrz buuhad nygdg-nygdg iş-kəd harad odv.

— „Oda en. Bijn̄ ter nojxndan kyrxən uxalx bətxə, namag yg kelçxlə ignə. Kekşrəd nykndən ortlm zovax bədltəl ençn̄y“—giz kelçkəd Cahan asxrulad uuləd kisz odv...

Ekin sedkl yrnd gidg ylgyr ynn jumn bəz. Zovləngin ik ekd.... Ek hasudx, zovx, enlxin̄ dutu uga yznə.

Şin byyrd.

Dolana xotn şin byrd irz buz bələ. Dolana ger bərlcz orkad, Bulhn evrənn̄ ger bərz joyva.

Əərən xojr berər nəkd avad, ulan şirn̄ xəvrəd unn aldž bəsn zurhan termig nilylz orkad, Bulhn xaraçan bosxz jovla. Gentkn erknd kyrgəd əlgz jovsn xojr unyn şovtrs gigəd, damngdad şoran xuhlad orkxla, emnk dəngən geesn xaraç ketxilz vəhəd şard gigəd dotarandan unad odv.

— „Dərk! Dərk!“—gisn əsn berədin dun harlhla, gerinn̄ sydr susn Dolana emgn yks bosad, dor-doran işkəd əvkılzəd gygəd aşna.

Daxldn xotnauls çign gyldz irz joycxana.

Irz joycxasn uls erkənə haza əmn arsn uga, kək ymsn bolz odsn çirətə, kəndlənnəd kissn Bulhnig yznə.

... Xadm ek Bulhna elkər devsəd avb.

— „Kişgo doskas iim jumn haral joyxm̄. Bəkynin əmn harad nand. Xaraçn̄ dotaran ung giz xaraz jovsn bolxl ugav en! Xarhcx biş, ykg! Ynəşçn̄ xurç avxm zu bolzənə. Ja! jahlav!.. Ert ukxnp̄ bolx biləl ençn̄y—giz keləd xadm ek Bulhna elkər devsəd avb.

Cuglrsn əmtn dotras xojr kyn harç irəd Bulhnig ərgəd, ar vijdny bərətə bəsn zolmd orulad zyn irgdn̄ kevtılz orkv.

Bulhna nydnənnə zovkń kəkrəd, çirən̄ kım̄ met cəhəd oç. Zolmin ezn
viçkn xar ulan gergn, Hərən gerin kyn, yks bosad şin avç irsn xud-
gin kitn us Bulhna maqnadn̄ əsrgv.

Tigə vətl Bulhna ut xar sormsgn̄ çiçrqnəd sekgdv, cahasn̄ ik xar
nydn̄ ormlzad xələhəd odv.

— „Kenəd vənəv? Ez kerldzəxşj?“—giçkəd Bulhn dəkəd nydən
anəd jaxlad kevtv.

— „Manad vənəç... Hərənd... Ken kerldx bilə,“—giz tolhahin̄
ilz susn kykd kyn kelçkəd, Bulhnig əndəxən, xəexlən̄ eməsn̄
dənnəd sulhv.

Altn zevrz yrdgo. Tedy met Bulhna torhn ysn, çolun nyrsn bolsn
ik xar nydn̄ sak bah caginn̄ əngən oda çign aldad uga. Bolv sak
şınkəxn xavrın nar yzsn cecg, xorxa suhad uga sovsn bolsn vədlin̄
oda çign vəhə giz kelxd xatu. Kedy kəlv çign zovxin̄ çign yzsn, sa-
naçrxin̄ çign yzsn, evrə avalin malə, xadm ekin kelnd xalş-tylş bolsn
erm cahan kədən xurdn xar salıkn̄ zovlın̄gan kelz, sedkldən maş ik
kiləstə jovdg Bulhnig—sak kevtən giz jir kelz bolş uga.

Bulhnd kərk giz am aňhax ərxn sadn çign şidrt uga, sedklinn̄ zo-
vlıng kelz selvg surdg kyn çign ərxnd uga.

Bulhna sedklinn̄ meddg ərxn ingn̄—tegin alıvn salıkn, udg un-
dn̄—evrənn̄ bylən xar noňmsn̄.

Nəmn zilin turşart yr-sadan harhad, bykl xərn tav kyrəd jovsn
víjdnp, Bulhna emdn̄ xalasn uga xoven, keldn̄ çik zuzata hosn,
tolhadn̄ şin xyrsx maxla, ysndn̄ şin şivrlg gix jumn kyrəd uga
jumn.

Evrə avalıdan durn uga, emdən bytn xoven uga, harlcın tərl-tər
sən yzl uga, xadm ekin zovalhnd xalş-tylş bolad vəsn kyn—Bulhn.

„Oda jamaran udan en kevər vəxv,“—gigəd sanad orkxlan̄ Bulh-
na maxmudarn̄ moha gysn ədl irvətrəd oddg bilə.

End irəd xojr zil bolsnas naran Bulhnd soly uxan orad jovla. Bolv
gert kyrxlə ek—eck jahz xarhxin̄ jahz medxv, nam evrən xalhan
çign meddg uga derən, olzta bolad, sansn uxahan xooran sahad
jovsn jumn.

Oda kykən xajz harç jadad, kykən bijlərn avç jovx ev uga bolad
torad sedklın gem avsn derən, nydn̄ kəkrəd, tolhan̄ ergəd xarhedg
gemtə bolsn̄ en.

Bulhn bosad harna. Gern̄ vərgdz oç. Ərkinn̄ neg vüçp̄ salıkn
xavlad cokad vənə.

Bulhn gertən irlhnlən̄, kykn̄ Delgr gyz orz irv.

— „Bav! Jahvç? Arhsnas irvç? Bi çamag xəyyv“—gigəd əkər kevər
kevşəd, ekinn̄ əvr deer harad suv.

Delgr, arhulxn uləd susn ekən daxad ulx vədl harhad çirəhən vi-
rçilhz orkad—„Bav, bav, jahvç?“—gigəd ekən tat̄ avad ymsv.

— „Jahsn ugav. Mini zovlq medx cagçny bolad ugal, xəmip. Mini kəl tuş vəx kyn cilç“—gigəd Delgrən ərçdən şaxad ymsı vəz:

„Ərə tavta çamahan jaxv, əmndən kyrsn bijən jaxv! Mini ard jamaran kevər yldnə gixv çamahan“....—gigəd ulıqnad kykndən keləd, çəzdnə zovlq dyrəd Bulhn suna...

Ekin sedkl.

Ətən xotnd dord ar vijəsnə neg temə tatsn xozlg tergn harad aşna. Temənə gejyrlhtə bulılh sonssn Cahana zyrkn aminə avç bulıqlad, maxmudnə irvətrəd, doran tesz suz jadad harv.

Temən tergtə uls, xotnə dund suhud vəsn Oçrad, irz buv. Teməhən tələd tergnənnə təgəhəs ujad gert orv. Ujata vəsn tarhn şargç ingn irsn hazrurn xələhəd hoozulad buləd orksn, gerinən haza zogsad ingnə kendrlıh xələz vəsn Cahana erig əvtəhəd ujdulad orkv.

„E kərk! Bulıgsn ingig botxndnə kyrgz xənəhəhit, bulıqlgsn zyrkig ezdən kyrgz togtulut [gidg en çignlə! Bas nanla ədl enrz joyv ekimç!“—giz keləd Cahan uralan jovad ingnə ər irəd zogsv. Ingən xəry ergəd Cahanig xələhnlənə, məndrin [çigə ik umşa xar nolımsn hoozsig Cahan yznə.

— „Kərk! Mini izl əmtən vəzlç,“—giz dəkn neg kelçəd, ingig da-xad xalun xar nolımsan asxrulad, xojr xancarn seln arçad, tergnə te-gə tyşəd zogsv.

„Ek bolsn xən kyn, mal gix ilhl uga jumn çignlə. Tendnə ujata vəx botxnp jamaran kevər telyrkz gyz vəxv. Edy met mini Bulhn çign bas sanaçrxad, manan neg yzxər jahz ykzədg bolxv!—giz dotran Cahan sanv.

Cahan tigəd zogsz vəhəd, gentkn şulu-şuluhar işkəd, ger talan jovad odv.

Gertən orz irn kəvyndən kelv:

— „Basng! Çamas ersv. Jahad bolv çign Bulhndan kyrəd zolhad irxnpnə. Üksn-əmdin neginə medəd iric. Igz carandnə tesz vəz çadş ugav—kyrəd yksn-əmdinə medz ir“.

Yginə sonşad orn deer susn kəvynp kelv:

— „Juharn kyrxv tynd!“ Kəvyn harxan xəv.

— „Dahan unad jov. Kedy kelv çign mərnlm—çamag es kyrgx vi-ly. Kyn kelm dala xol hazr bişlmn. Ecklərn kyynd, akad zangta jumn jovull uga çign vəhəd vəx,“—giz keln jovz Basngig daxad gertəs harad, sak kevtən bulə ingig dəkn xələhəd zogsv.

Haza harsn Basng kələrn hazr tehəd, urlan cısn hartlnə zuhad zogsad vəv. Basngın nydnd, Bulhna dal deernə sagırsn səxn ulılhə xar ysñənnə zagur, zyn çiknənnə aşkdən, altn emgtə nydn met gilvksn suvsn sik, Bulhna tolhan kəndrlıh daxadçıçrənəd vənə. „En sikiq vi əgsn bişij,—giz sançkad gentkn ek talan xələhəd kelv:

— „Ne bi jovxar şidz orkv, kezə joy gizənət?“

— „Manlıdur əryn serynlə endəs harxla bolad vəx,“ —giz bajrlıslı dyrtəhər kelçkəd, Cahan ingn talan dəkn harad joyb.

Basng dork ormdan, ik xold irlzgsn zirlh xələhəd, egçinny tusk tolvrtan soktad, zogsad vəv.

Tegt.

Dorkşan xələsn egc ədmətə xar tolhan ar xazuhasnə neg kykd kyn ərvəd tus ora dernə harad zogsv. Kykd kynə elñkədən orsn nohan əngtə xuvnca xormanı şyryn salıknna ajuhar kəlinnə yry vijdnə şavşn servkəd vənə.

Kykd kyn əkər biçkn hararn nar gerdəd təgəlndən xarv. Tengsin dolşgalzəx usn met, şavşgsn şar əvsn, zirznnsn zirlhnəs davu jumn yzgdxş. Kykd kyn jaxan medz jadad xəry neg xələhəd, uralan ergə neg xələhəd, nydinə avçksn tyrgn met, doran ergəd vəhəd vənə. Kykd kynə dal der jovsn sərsn uut, bas salıknna kyçnd, təvxig erz vəx met, səvəd cokad vənə.

Ördəd xələxlə kykd kynə nigt xar ysn, ut sormsgta zegtə xar nydn, termin tolha met jarlzsн gilvksn cahan şyddər Bulhnig təlxəz bolxmn.

Bulhna tolhad tərkndən kyrxəs ondan sanan uga. Bolv tərkndər jahz kyrxən çign medxş, nam tərknp əldəran vəxig çign medxş. Sal mordx cagt alılk yzgəs irz busan uxalv çign tolhadnə orxş.

Alılk bolv çign dəngən gehəd, ezgo erm cahan kədəd or hancarn, salıknna coklhnd, narna xalund çıdlən çiləsn, sanaçrxsn sedklın kiləsn zovlqasın getlsn, bajslnhd avlgdsn Bulhn tolvrtan soktad, ergmən ərvəx ju bolv çign xarvad zogsad vənə. Bolv tərkndən kyrgx xalh zax kitə jumn es yzgdsn der, ırsn xalhan es temdgiz avsndan ujn tərəd eskəldz suhad, xalun xar nolımsan asxad vəv.

Altn nasan zovlqin tamd yrəsn Bulhnd nolımsn çign jumb!

Ik biçkn cagasın avn zyhəd jovdg altn emgtə siknə enrlhnənnəp aj-sar çıknənnəp aşkdən solntrn gilvkəd vənə. Salvrad harsn torhn met zəlkn xar ysnə, salıkn xavlgdad, çıdlən kyrxnp Bulhnig boshxar vəx met, ədən kiisldəd vənə. Sərsn uutin amar ujsn şidmsnə şyryn kilhsn, salıknı şyrynd Bulhna üləlhig daxad, işkrn dulad vənə.

Narn asxn ydt ırsn ulntrad vənə.

Çeziñnə zovlqan nolımsarn giglsn Bulhn, əndəhəd barun xancan tatz avad, xurin umş met dusad ırsn nolımsan arçz orkn, gynər sa-naldad, daldk uutan sənər yç avad, salıknas dən surz vəx met, əry xələhəd ekrckəd, zogsad vəv.

Tigəd zəvər zogssz orkad, əmərən hal yd xələhəd joyz joyad medsi çign giz sanad, tolhahas urugşan tuln işkəd buhad joyad odv.

Bulhn, kecinq kec kevtnp, tolhahinb tolha kevtnp davad gyn işkm-nəd, xaja-xaja end-tendən xələçkəd jovad jovna.

Ergmdən erm cahan kədən ərvəx jumn yzgdxş. Xaja-xaja malin xomxa cahan jasn yzgdnə. Zirlhn, zisəd orsn yrmg casn met, zirzgnəd tegin sarul ahart nadad bənə. Jahsn cevr aharvç, jahsn ezgo tegvç!

Bulhn ulm uralan jovad jovna...

Ik ded əmn bijd biçkəxn xar yln əsrz harn, mel manurtad odsn kək tengrt tənrəd, ulm-ulm tyvəd, zysn-zyl kev zyhəd nigtrəd xarlad irv.

Yks-yks giz işkz jovsn Bulhn, ərdəd ırsn xar yl yzçkəd, endr han-tad bytçksən xurar təlrylxər vədg çign, giz sanad, işkdlən ulm çan-hulad, xuras ert neg barand kyrç bolvza gigəd, şurzənnad odv.

Yln nigtrəd narig bytəhəd, Bulhna ora deer xərəhutrad kyrəd irv, zug dord ar bij səxn kekrngy engən aldad uga. End-tend şovaldsn jərkə, ənhg bas xur salıknas əsn bədltəhər şugad gekldəd vəv.

Gendkn salıkn ded bijdən ergəd odlhnlə, əry bij ulntr əng ha-rad butxaçad odv. Udl uga salıkn toqtn tusad nam-şim bolad odv, əry bij bytnqyrap cəhəd odv.

Bulhn yks suhad xojr hosan təlz avad daldk uut dotran dyrçkəd dəkn harad jovb.

Undasz jovsn Bulhn tyryn toqtsn candgasn p xojr haran uxrlıçkad had undan xərylkəd, sulhar asxz vəx met, orzəx xurin coklh taşad jovad jovb.

Orsn boran giv. Bulhn əry bijdən xələçkəd, daldk uutan hazrt del-gəd deerən jovhn suhad xovc-xonran moşkz avb.

Narn suxdan şaxad irv. Xovcan moşkz susn Bullina tolhad, „albd xonxm bolxv“ gisn uxan cəklhn met orad odv. Bulhnd albd xonsn ilhl vəny? ju es yzsn Bulhmb?

Kedy keer xonad, kec derldg bolv çign „tednəs“ xol...

Bulhn bosad uutan dəkn dal deerən xajz avad temdg uga xalhar tustan əmərən xələhəd harv. Albdaran jovsn ilhl vəny? Zug xadm ek, ezləqz zalu xojran nydnəs xol jovnav...

Bor dahı.

Kyn es jovzəsn xuçn xalhar Bor dahta baxn kəvyn mərnənn p jov-dlar arhulxn jovad jovna. En, aç iktə ekin erlhnd ekçdən kyrxər har-sn, Basng.

Basng gertəsn harad horvn ədr, horvn sə amrl uga giltə dahnann p tavarar jovad orkb. Terbijn, kelxd ərxn, kycxd xol xojr nutgin xorndk erm cahan kədən çilgçnp çign kycgdxş, ərvəx neg baran çign yzgdxş.

Zug ik deer, kəvkr cahan ylnlə xutxldad, cervz vəx xar şovudin tə-nrsn biçkn—biçkn baran tors-tors gigəd yzgdnə.

Basngin tez harsn ux undnъ, idx xotnъ өskildyrәhе çilz odsn, oda undasn өlsәd jovna. Kelgn bolz jovx dahn bas usrxad өvs amndan kyrgl uga, kөlәn әrә kәndәz jovna. Ug syldnъ horvn өdr, horvn se jovz orksn dahn murad zogsxdan өrdәd, kөlnъ mәmrәd dәvlәd irv. Jaxan medz jadzәhәd, Basng buhad dahan kөtlәd harv. Jova jovtl narn hal yd bolv. Hal bolsn xalun narn, әmd vijsnъ undasn өlsәd arhan barz jovsn dahn Basng xojrin çidlнь, ulm barad вәv.

Neg ik xar tolhan ded sydnъ irәd, dahn gөlihәd zogsv. Basn vas arhan barad, nydnәsn harsn noľmsan arçad өvdgәn tevrәd suv.

„Arh jundv?“ gigәd tolad Basng төгәlnәn ergәd xәlәхпь, jumн yzgdxş. Zug end-tend nyknәnъ amnd şovaz zogsad ziigsn zurmd yzgdnә.

Zөvөr tigәd suz вәhәd, Basng tolhan ora deer davşad harv. Dahn ormdan çikәn deldilhәd yldv.

Tolhan ora deer harç irәd xәlәv çign, әmtә jumн yzgdxş.

„Tegin ezzod, tengrin xalund xatz yknә gidg en es bolz вәny?“—giz sanad Basng dәkn ergәd xarvb. Tus өmnnъ biçkn ulan yzgdy. Basn вәsn çidlәn xuraz avad hәrad jovb.

... Basn вәsn çidlәn harhz avad jovb.

Torvr uga uland kyrәd irxlә, neg şovhr modn yzgdnә, irәd xәlәxla xuçrad nurad вәsn şat, bolz harv. „Xөv gidg en. Tengr өgsn xөv!“—giz sanad өkәhәd xәlәnә. Ik xold xamxld dargdsn usn giln-giln gigәd вәnә. Us yzsn Basngin şysn cyvrәd вәnә. „Usn вәnә, zug juharn utxz uxv“—gisn uxan Basngin çirәg muşsilhәd, urmdinъ xәrylәd orkv. Jahv çign dahndan kyrәd medlhtә,“—giz sanad, kөlәn әrә daz өrgәd, xәry harad jovb.

Dahndan kyrәd irxlә, dahnъ bөrdәd kisz odsn, şulun-şuluhar ki-hen avad şukrad kevtнә. Basng ynndәn çidlнь çilәd vas kisәd odv.

„Ykz es bədg bolxv en“—giz zəvər çanħur kelz orkad, xovcan tələd, hazr maltad deerk xalsn kərsinə avç xajad ərçən şaxad kevtv. Tığəd zəvər udan kevtəd orksna xəən nevçk undnə xərsn bolv.

„Carandnə kedy iim zovlq yzgdximn bolxv...“ Alı ynd caňħz ykəd, deer cervz joyx xar şovudt çonkułxm bolxv, alı tegin xarhnsn çond şuçulxm bolxv—giz sanad Basng bosad dahna culvurar bijən orahad dahnannə kyzy tevrəd ujdılıtahar utar tatađ haşudsn duharn: „Dalin mərnə dañdnal, danşr yrnrnə sangdnal“—giz ulısn dunə tegt xadad dyrən bolad vəv.

Teg əlgətə kevtx talvər kykd met, tavarn sanamr sarsahad untv...

Səhin xarnħud.

Xolin xaran tasrad, xurin xətk gilgr tengrt gilvs-gilvs gisn oddud çigtə bor hazr xələldəd, vijsnə iim əng uga bor hazırla ədl es boldgtan xanad, ulm bajssn əngtəħer musxlıldad vəcxənə.

Yrgləd untn giz vəx bolsn səhin talvrta gyrləg yks-yks işkəd joyz jovsn Bulhna çigtə sarzənnsn xorman ē harad joyna. Bulhna xorman ēħəs, end-tendnə jərkig-şarlzna tyngər yrgləz xonzəsn bogşrhas yrgəd sard giġəd nisxlərn, əmd vijnlə çiçrəd ykz joyx Bulhna zyrkig basçočahad ēlhəd joyna.

Şus-şus gigəd joyz jovsn Bulhn xəkrəkəd, tustan emnən ki xələħəd iararn çirəħən xalxlad zogsad odv. Bulhna nydnd horvn ik kək çon emnnə noxaşləz suldz orkad, ginldəd sylən ərgildəd, bosad vijnlə ergəd gyldsn bolldad vənə. Çonmudin nydnəs hal harad vənə.

— „Hə-ə-ə-də“ gisn xəkrliħnə Bulhna xoldnə torad harç jadad vəv. Bulhna maxlanlı tolha deernə vəsn ugant medgdxş. Bulhn çonmudas nydən bultulad alħabar kev çign, çonmud daxad ginldəd, hərədəd baxlurasnə avç orkn gisn bolad vənə.

— „Uga josta çonmud... josta, ginldəd, şydən irzəħħidəd vənəlmn,“ gix uxan Bulhnd tolbs gigəd orv.

— „Çond şuçulxar harç-jovsn namag! Jahlav! Jahlav! Jahsn mu yltə ēmtn vəsmib bil!“—giz çiçrənnsn mu duhar xəkrəkəd uləd; bərdəd harxan xəxələnə, çonmud ulm şudrıldad emnnə xalhdnə harad zogsz orkad joylh eġħx.

— „Jir iim ik zovlq yzxər nam çonmudt şuçulad yksn çign amrl... Avtn, suçtn! Tand xot bolnav!“ gigəd xəkrəd uralan işkliħnən, xəvrħdnə neg jumn sard gigəd odv. Bulhn çon şyrċkv giz medəd xəry ki-səd odv.... Zəvər udan kevtəħəd xazudan xələxələnə jumn uga. Bij-ən iləd vərz yznə; jumn çign əvdxş, şark-şavvç çign medgdxş. Yks bosad xəry xələxələ giinz vəsn çonmud çign uga, hərədəd şyrsn jumn çign uga. Ergəd dorogşan xələxələnə, tedyxnd xojar-horvn bogşurhas nisəd odv. Minn en neg agħxmin doṭr bolv, Bulhnd bykl to-tomz uga cagt bolsn bolz medgħv.

— „Ezən zalıg, jahzəsm env. Uzgdyləs əhəd vəx!“-gigəd bulıglı
vəx zyrkən togtnulxar sednə, bolxş. Kərk! Maxmudasın kitin xar kələn
harad, çinənə aldrad ze bolad vəv.

„Hə boltxa“ giz keləd noşməçkad, Bulhn harad jovb. Bulhna zyr-
kn zogsl uga dogdlad jovna, çeznə utexn bolsn bolad jovna.

Igəd şurzənnad jovz jovxlanı, dord əmn vijdın hal yzgdv. „Sak es
bolz jovnu,“—giz sanad hal xələxlərn əhəd, yks gyn işkmənəd Bulhn
şurdşurd gigəd odv. Hald zəvər ərdəd irxlənə, hal talas horvn ik barg
noxa xucad, kəndə duharn tegin səhin dyrə darad, tasçad idz orkx
dyrtəhər, irz jovcxana.

„Bas yzgdl. . . Uga erlg gidgnı en kevtə“ gix uxan tolıb gigəd odv.
Bulhn daldık uutan barun hartan avad, xojr hosan zyn hartan avad, ha-
las xazihəd əmərləd gylhnənə, tyryn irz jovsn ik xar amta kək no-
xa hərədəd Bulhna uutinə avad odv. Darunı negnə hərədv, Bulhn neg
hosarn tolhaharnı əgəd orkv, noxa xəry harad odv. Tigəd xərldz jov-
tlı, xojr zalu kyn gyz irəd noxasisig xərz avb.

Xoşt.

Udl uga Bulhn, yzgdl gizəsn, halinnı kəvəd çığtə xovcan xagsaha-
xəçnrlə kyndəd suv.

Zuxin halin gerld xojr vaxn zalı elk tyrgyr kevtəkəd Bulhnig so-
nypıssın dyrtəhər xələldəd vəcxənə. Xəsnə sydr çırädnı tusad Bulhna
çıräg sənər yzylxş. Bulhna xazudnı əvgəvr maştı xar zalı irz suhad,
şyryn xar saxlan moşkad yg kelx bədltəhər urlan jasad vəv.

Tynə cad vijdın neg biçkn kəvyn bijəsn ut girlg tyşəd zogsad vənə.
Ednə əmn nərxn ut kec kəhəd xən kevtə. Dalvahad kevtsn xən kerd-
kərd gildəd kevlən kevəd sanamr şukrlədad kevtə.

— „Kukn, alıdas alıdaran en ezgo cahan kədəhər en kevərn jovz
jovsnıçlı env?“—giz evgn surv.

— „Evren medzəxşv“—giz Bulhn axrar kelçəkəd, ulm hald ərdəd, zyn
xormahan tatz avad xaksav.

— „Alıdas alıdaran jovz jovxan kyn es meddv?“—giz nadlsnahar
kelz orkad:—manas juhın nunaç. Bidn çamıd tusan xələbdəxəs biş,
tuşahan jir xaldaxn ugavdn“.

— „Ta şevjta?“—giz Bulhnig surlhnlı, əvgı yks əndlizəd:

— „Aj, ci Bulhnjç? Nam xəsnə sydr çıräçin yzgdxş. Min bolxv, biş
bolxv gigəd alntrad vənəv. Nə jahz jovnaç? Kelzə. Jamaran xovcta hars-
nıçlı env? Nə manig jahz olz irvç!“—gigəd əvgı Bulhnig survrmudar
darad xajz orkv. Edn Dorzin Dolana xoşin xəçnrlə vəz.

— „Bi bas tanısn bolad vənəv zug çıräç yzgdxş“—gigəd kevtsn kə-
vydin negnə bosad irv.

Bulhnig yzəd edn maş ikər bajrlıcxav.

— „Bi tand cugtnı̄ ynərttnı̄ kelz əgsv. Zug nand carandm xalh zaz
əkitn erzənəv.

Jamaran bədltəhər namag end bədgig vijsn mednət. Tednitn tesz
vənə gidg əmdin xaralta jumn.... gigəd kelzətlı̄ neg zalı̄ bosad zux

Kukn əlsədəs əlsəgərən... jovz jovsnçın envr..

derəs xəs ərgəd avb, zuxin halin gerl Bulhna çirəd tusad saruldulad
orkv. Bulhna çirənə kəkrəd nydnı̄ xavdad vəz.

— „Cəhən ucxatn kəvyd. Bulhnd bas ketn, gesnə əlsz jovdg bolx“-
giz Manz evgn kelyv.

Bulhn carandnı̄ kelyv:

— „Çezin kıləstə jovz-jovz, degd utdad, dəkəd bolxla xot-xol şim tatu
bolsar xarhnad gem avsm en. Bykl nəmn zilin ergcd evrənnə yən yzl
uga vəhəd bəxlərn, mini ek eck, ax-dy bas amrad vəcxədg uga bolx. Tedn
namag jahz bəxig çign medxş, bi çign tedn jahz bəxig medxşv. Bykl nəmn
zilin turşart mendən medlcl uga vənə gidg jamaran kyçr jumn.

Arhan barxlarn tavn nastə Delgrən gertnı̄ onı̄slz orkad negxn ta-
van hujr kymstə ərynə gertəsn harlav. Xərz jovnav. Zug xalhan medi
uga jovz jovz tana noxast şuçuln givv“

Igz kelçkəd Bulhn əmnən orksn xar cə, neg viçkn xar hujr xojrig
ərgəd avb.

— „Olpı̄ç erkt orx kyn ynəs tustan degşən xələhəd jovxın. Zug
jovhn çamd kyinə gixd xatu. Jovhn ci oda dola xonad kyrxç. Ci kukn,
minihər bolxla, xazhr jum harhz vənəç. Edy dyngə udan vəhəd tesz
jovad, kyn bolz jovx kykən xajad xərnəv gidv? Ter kyknçpə jaxv, ci
bijçnəy jaxmbə?

Gertən kyrç amrxv gizənç? Tərkənçin çamag „bug“ gigəd kəhəd har-
hx. En cagt ber bolvas zovlı̄ yzəd çamlı̄ ədl igəd jovna. Çini izl əm-

tn dala, kukn. Arh wəny. Tim josta jumn gil uga jaxv. Nə nadksń hə boltxal, oda ter kykən kenə hazrt xajz wəsnçpə terv! Terçpə çama uga bolxla, kenə bylən nyd yzzv. Ter kəzrin ezn Manz, ərkin boçk Dolan, xovin ekn xadm ekçpə tygiçpə xələxj?

„Kukn, mini yg sonsıç. Biçkə tim xazhr jum harh. Kılnc.... mu ne-
rn.... En uxahan xaj“—giz Manz əvgən keləd Bulhnig şıltın xələhəd suv.

Bulhn ə uga, cəhən ik durtahar sorad suv. Xazudnə xadm eknə „wicə
tig, wicə ig“ giz suuxş. Igəd, jumnas əl uga sanamr suhad uzəsn xar cəhin
vijpə, xadm ekin er suhad uusn zombad orxnpə, əmtəxn bolz medgdv.

— „Xəry xərxlə çign tedy dyngə jumn bolx. Uga, xəry xərz bolş
uga. Jahad bolv çign tərkndən kyrnəv“—giz Bulhn neg məsləd kelv.

— „Jumn bolx uga. Ju kex bilə tedn. Təərəd keer xonsn bolad, əry-
ndən gerən orad od. Endəs gerinçpə nad bij kyrtl mərn terd tatad kyrgz
orksvdn,“—gigəd əvgən keləd wəsn talvrta səxn dun, bylən səxn yg to-
tnə Bulhna sudsn bolhnipə cokad wənə. Kedy-kedy ziləs naran iim zo-
ln du, talvrta sən yg sonsad uga bolxv! Manzin itglə yg, delkən əx-
içxəs es xorz zogssn Bulhnig evtən orulad uqħahad avb. Hancxn Delgr

Kesgtən kyndəd suz-suz edn untxav: Bulhn işkə delgsn tergn deer,
xəçnər hazrt.

Bulhn tengrt gilvksn səxn oddud xələhəd wajsməta kevtz-kevtz, sə-
hin səxn nomhn salıknad taalqdad əmtəxn nərər untad odv.

Şat.

Narn zəvər ədən harad odsn mandlad wənə. Ezgo kək teg tegəlnə—
dən kəkrəd wənə.

Ərynpə serzənsn seryn salıknas kyç avad, Basngın bor dahn arhulxan-
zisz bosad şavşgsn kək nohag idəd jovb. Mərnəppə ə sonsn, Basng
əsrəd odv. Dahan yzçkəd musxlzad utar sunəv. Maxmudnə vərlədəd kə-
ndəz boll uga amn nurharn xatxlad wənə. End-tendən xərvad, jumn es-
yzgdxlə, dəkn jovhn suçkad əvdən tevrəd ılbv.

— „Jaxv! Jaxv! En erm cahan kədəd kenən kyləxv!“... Basngın nydnə
xarñutrad, dotr vijpə budn bolad odv....

— „E, şat! şatan martçkv! şat! şat! giz xəkrəd əsrəz bosad, neg
ağçəmin zuur dahan toxad, şatan orad harv.

Irəd xar kilhsn colvur, eməlinnə tatur xojrig zalhz orkad, yzyrtnpə
qidmg tez harsn şilən bohad şatas neg şil us tatad avna. Gedəz zog-
sad şilin am evrənnə amnd orulad xuld-xuld gigəd neg kihər uhad orkv.

Evrə undn xərv. Dahan jahz uslxv? Şilər uslz bolş uga. Cutxz bas
bolş uga, nam cutxz undinə xanqaz bolş uga. Tigəd arh jundv giz uxal-
zənəd, Basng yks bosad dəkəd neg şil tatad avb. Şatin bulnd wəsn mokn
deer odak usan asxad eldəd biçkn idş keçkəd tyndən us kehəd dahan uslv.

Evrənnə olmlıhadan xanad inən jovz dahan çədriləd, ulana amnd id-
yləd, vijpə kec degyr zahamul, zergn tyhəd harv.

Өтгүль yd өрдөд irv. Xalun until өрв avs gigəd dahan dəkəd neg usləz avad, vijn' bas cadiłan uz avad, neg şiliq tez avad, xalhdan orad sovr-sovr gigəd xatrad harv.

Öckldyr yzsn zovln, yklın nad xazuhas gedr ergsnə maş ik bajrt martgdad irv. Kyn gidg tim junn çign.

Bulhnı yklı

— „Gergnçny xəry irv.... Bujn bolx, yygən nanas xol aviç,“ — gigəd Dolana emgn urlad orad irv. Hulmtin ded bijd tevkrləd xurasn varama əmn bijd kezr nadz susn uls xuls gildəd odv. Edn en ormasn kəndrl uga xojr ədr, neg səhin dusn suhanlıq en.

— „Sonszənç! Manz! Bijim en bavhahasn ert xulz as ginəv. Kynə yg viçə sons! Ker xonad, kec derləd gyhəd jovdg bavhata vəxmbəc,“ — gigəd emgn dəkəd cənnəd odv.

— „Jahz? Irsn bolxla sən. Kəzrən xajz harş ugav. Evrən şygdəd ykzənəv. Şygdəd ykzəxny ynd — giz keln — cugtadnə, hald vəsnpələ təvyv — giz kezr xovazəsn endr xar zalud kelv.

— „Sonszənç ginəv! ədr se ugad alıb bolv çign gyhəd joy gigəd ygən durndən təvçiklə?“

...Bulhn mu du harad... unad odv.

— Minə en xudlan kedy dəkz kelz vənət! Tana yg sonsl uga əla vəz ter, — giz keln Manz yks bosad gyn işkləd harad odv.

Torl uga evrən gert gyz orz irn, ydn xornd kevtsn kemtrkə irtə ik xar syk avad, buru xələz kevtsn Bulhnı çıknə xulxar cokad orksn, kyrntrsın xar cusn. Bulhnı çıknəs xagdad harv. Bulhn mu du harad xəkrz orkn çıkən atxad kisəd odv.

Bulhna du soñssn xotna uls gyldəd harad ircxəv. Manz gertəs syskən vərn harad irv.

— „Tynəs ert xuurxar bəsn bolxlatn ter,“ — giz keləd Dolana tal davad harad odv.

Xotna uls ydn xornd ymlədəd, jaxan medz jadad vəcxəv. Dolana emgn gyz irəd ger deerk ydig buulhn jovz — „xərcxətn, ju xələzənət? Jumn bolsn uga,“ — giz cuglrsn əmtnd kelz jovna.

Ter xoorn Dolgr hazahas gyz orz irəd haran sarsalhad, kəlvəd kevtən ek talan, kisəd odv. Bulhn Delgrig arhulxn tatz avad ymsv.

— „Səxn ing min! Bas mini mərər biçə odiç! Ek-eck gidgənə kyçr jumn vəzl. Mini mərər biçə odiç. Çini cagçənə jamaran bolxın kyn yzz irəd uga,“ — gigəd hancxn yrən ərçdən şaxad uulsv.

Basng Dolanad.

— „Mendvt!“ — giz hazahas orz irz jovsn zəvin dund nurhta, semə-əhəd bəsn çıräte xar ulan kəvyn kelçkəd, barun vijd bəsn şirdgin zaxd əvdgləd suv.

Mend surzəhəd Dolan surv:

— „Kevyn, alıdas jovz jovnaç?

— „Dolan! Namag tanızəxşit? Bi Ətən Basngv“ — gigəd mashlazd kelv.

Dolana çırä xəvrçkəd, dəkn ırdk kevərn sanamır bədlı harsn bolad odv.

— „A, ci Basngvç? Nam tanış uga bolad bəzlç. Əvrətəhər əssmçı! A; nəmni zil bolz es jovnu? Kesgəs naran xarhad ugavdn. Nə tanaks jamaran vəcxənə? Xud əvgən mend vəny“ — gigəd Dolan xutxad xajz orkv.

Basng es medgsər egçən orz irxig xələhəd vənə. Cə Dolana emgnə dy kykn çanv. Jahsn bolxv? Səxn Bulhnla ədl jumb? Bulhna kevtə, giz sanad suna.

— „Basng ekçdən zolhxar jovbç?“ — giz Dolan surçkad, zəvər ulahad hulmtin kəvəhəs neg biçkn əvs şyrç avçkad xazad suv.

— „E! Kesgəs naran yzəd uga bolad, cuhar sanldad, namag neg mendinə medəd zolhad ir gilə. Sənə en ded bidk şatin ər xonad irz jovsm en,“ — giz Basng kelv.

„Bolv sansnçnə kycş uga jumn vəz. Egçən en dənə zax-zuxar yıldız jovsn xalun gemin sylər əngrz odv“, — giz Dolan kelv.

Yığın soñssn Basngın gyürepə kədləd, maxmudnə xalun təmrər xəərəd avsn met irvlzəd, tolhan eknəs avn kəlin tavq kyrtl xalu dərəd çıçrqnəd odv. Basng jaxan çign medi uga giltxlzəd, hazr şahadodv.

Tigz bətl ornannı əmn Delgrig tevrz susn Dolana emgn harad odv. Zergləd bəsn neg gert orz irəd sanaldıcad suv.

— „Odak irz jovsntn dynb vəz. Səxn medsnlə ədl xarhz irz jovxmb!“ — giz keləd, emgn əvr derk Delgrən bulhad orkv.

— „Jadxdan mañhdur irsn bolxny jahna“, — giz gert susn dolan-nəmn ulsin negnə kely.

— „Nə, bolg! En dydnə medyləd kerg uga. Mu nern. Negnə medsn xən erkən nutg cuharn medx. İçkiwt. Bykl orn nutg buzrdx. Ə uga darç-kxmn. A yndnə xalun gemər ərləz odla gixmn,“ — giz Dolana emgn kelez suna. Nam yndən degd şıltlxərn ardan nadz vəsn Delrig harç od-sinə medsn uga: — „ərəl əmtə neg bavhahas kəltə səxn zaluhin ner buzrdxm bış“...

— „E, tim boll uga,“ — giz gertk emgd neg duhar jard gildəd od-chax. Arh vəny? Ajuhinə daxad vəx zəvtə uls emgd bolzənə...

— „Bav! Bav! Avind neg Basng gidg zalu irv. Ik xolas jobuv ginə, keer xonuv ginə. Av Bulhnçin tendə xalun gemər ykə odv ginə,“ — gigəd hazahas gyz orz irz jovsn Delgr, ərə kəndrz kevtsn ekdən kələd eməsnə tattv.

Bulhn vəsn çidlən xurahad əndəhəd Delrig xələv. „Uzgdl bolxv, zydn bolxv? Uga, Delgr en zogsz vənəlm. Mən... Delgr, giz Bulhn alq-trad josta ynn xudlinə medz jadad vəv. Sanand orş uga jumn. Bykl nəmn zild yzgdl uga vəsn uls, minə ynlə jahz xarhz irx bilə?

— „Uga... Delgr! nariç“ gigəd Delrig dudz avad ymsckəd: Mən... Jasnə bolzənə... Oda namag xalun gemər ykv giz jungad kelzəxmb?“ Bulhna nydnə ergəd, tolhanə şugad, zyrknə bulşglad odv.

— „Delgr! Bəs gizəhəd ter kyhən avinəs harxlanı, kynd medyll uga Bulhn end vənə gigəd daxulad avad ir. Terçnə mini dy,“ — giz kələd Delrig dəkn tätz avad ymsckəd jovulad orkv.

Delgr es medgsər gyz harad Dolana tal gyhəd jovad odv.

„Jun Basng bolxv? Alxta jumb. Mana Basng mən bolxv, bış bolxv? gix uxata Bulhn dəkn xəry xələz avad kevtv. Bulhna barun harnı vərun xalxtahan mel cusrn. Çiknə xulxas hozad vəsn nigt kyrng cusrn orndg, xuvç-xunr, vəsn bij kyrtnə budz. Cusrn zogsx çign vədl uga. Əmd vijlə kimr bolsn cahan cirə ulm cəhəd oç. Bulhn yrqləd, ardk tərkən nyndən yzəd, tynşəd zovlınğin ikgi yzəd kevtnə.

Təryn neg əmtə jumn orz, şahaz jamaran vəxinə surxş...

Kərk!... Kynə hazrt hancarn gidg kyçr jumn vəzli...

Sədnə.

— „Mərən xələxmn kevtə,“ — giz keləd Basng harna. Xolin xaran tasrad vəz.

Gert yldsn uls, Basngig harxla, xoornadan şimldəd nuux bolad bat-lad avç orkv.

Basng uralan jovad tergnd kyrəd irxlə, əmnəsnə Delgr harad irv.

— „Terl... Terl zalu narit,“ — gigəd Basngig dudz avad şimndəd kelv:

— „Bav tanig xarlıhu bolxla kyrəd ir gilə. Tend gertən kevtnə. Mel cusrn. Kynd viçə medgd gilə“ — giz əkər kelərn keləd, Basngin

өвдг deer harad tevrylv. Basng Delgrig tevrəd zəvər suv. Tigzəhəd terg taşrlad ardaran ergəd, aldl uga xələz jovsn gerinn pər ar vijdn pər irəd çinqnəd zogsv. Gertəs tyngssn ə harna, nənə ə uga.

— „Ynd vəny?“—gigəd Delgrəs surn, Basng şurd gigəd gert orz irəd yydiń ydoraspər onyslad orkv. Bulhna eər irəd jovhn suhad dudv:
— „Bulhn! Bulhn! Bi Basngv.“

— „Ja jax! Xi-xi“—gigəd şugşad, ərə kəndrəd, kitn hararn Basngin har atxəkəd:

— Haxa xadrsn hazrtnp
Hancar viçə joviç,
Hazaran elktə edndən
Uxahan viçə medyliç...

En hazırlıń çamđ sə xalıdxax hazr biş. Çamag dala yg kelz vərz bolş uga. Əmtın untxla ynəs ərl. Zug kyykim ednə hart viçə yldə. Avn jov. Bi ykzənəv. Sən cagla irvç. Namag jahsig Delgrəs sur. Uxatə jumn, çamđ cugtahin pər kelz əgx,“—giv.

Əmənəsnpər Basng kelv:—„Nə, jahz jovxv. Dahn ərə giz irv. Oda jovz əegş uga.“

— „En əmn, Xar-Cox gidg tolhan er ednə xəənə xoş jovna. Tynd Şev gidg neg evgn vənə. Tynəs mərn tergin pər tatulz avad xər. Ek ec-kdən mend kel. Xanz vənənən giv gi,“—gigəd sanaldv.

— „Nə...“

— Udan viçə su, medgdz odvzaç. Delgr jovnç? Bavçn ykzənəv. Oda Basngan daxad jov. Nej?“—giz Delgrəs surad, tata d ymsv.

— „Jovna. Kakand odxj?“—giz Delgr surv.

— „E! Kakandan odxj. Kyykim səənər xələz jov. Jir mini mərər oddgar viçə ke. Evrən pər duran suñhad alb sansarn jovtxa. Ne mend gertən kyr,“—giz keləd Basngig harhv.

Bulhn udl uga eməlin ə sonqsv. Sedklıń təvkənəd, orn deerən dəkz BOŞ ugahar untv...

SURVRMUD.

Urd xaana cagt xalımg kynə giztgə kykn evrən pər sedkllə taasta kyynd, evrən vijn pər vijən medz oddg vəəzij?

2. Cda, sovetin josna cagt kyykn kynəs yg sūrl uga ek-eçgn pər, ax-dyn pər, teri-sadn pər medz kyynd egn?

3. Xalımg kyykd ulsin vəədl-zirhl urd xaana cagt jamaran boldg vəəz? Oda xalımg kyykd kyynd vəədl-zirhl jamaran?

4. Urd cagin xyrn, oda cagin xyrn xojr ədlj alb ilhltəj?

5. Dolana emgn Bulhnd jungad durgo bolad vəəv?

6. Manz Bulhnig alçkad zarhla xarhl uga jahz yldv?

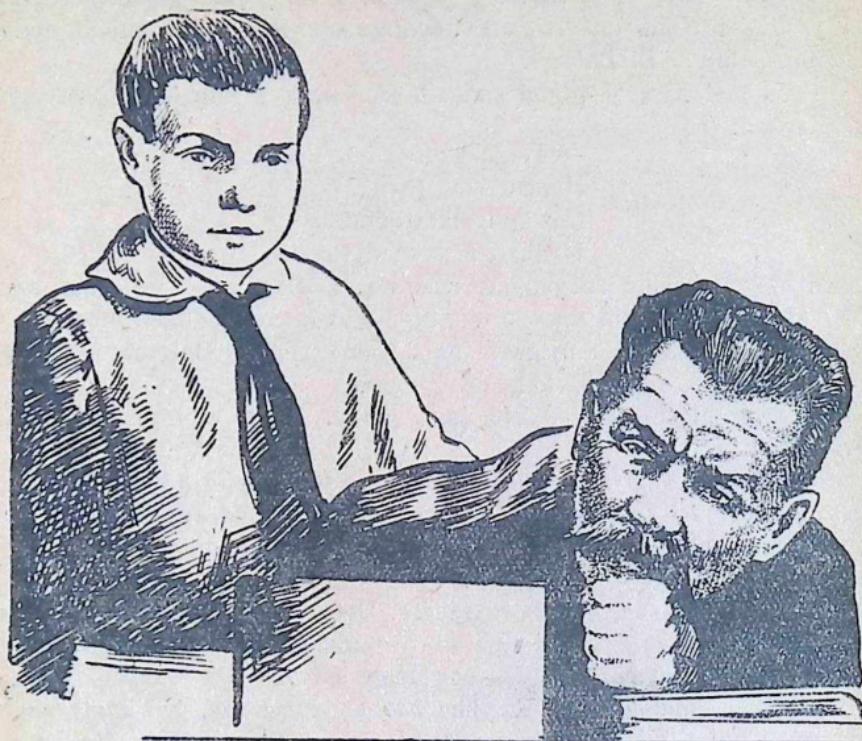
DAMŞLHN.

1. En tuuzig kyn bolhn xəv-xəvər xovaz avad, ter xəv bolhndan zura ketn.
2. Ter kesn zurahan xələhəd olnann cugləhand doklad ketn.
3. En tuuzin ekic xəvdn „Tengsin burl dołgan met“ gisn dyngeyilh vənə. En tuuzd nənə tiim dyngeyilh vəxin pər oltn.

МАКСИМ ГОРЬКИЙ

(1868-ç z. harsn mən.)

Maksim Gor'kij gəsn—proletark pisateli Aleksej Maksimoviç Peşkovin tezgə nərn.

GOR'KIN TUUZAS—AXRAR.

Evrənə vədl-zirhlini tuskar Maksim Gor'kij iim jum kelnə: „Namag nəmtə bijim hosna magazind har zuur kədilmiş kedg „kəvy“ kez əgv.

Tyndən xojr sardan vəsnə xəən, bi busləzən xavstna şəlnd haran şatavuv. Namag dəkn xəry əvk eckyrm ilgəv. Harinm şax edgsnə xəən neg zurulxçd biçkn erdm surtxa gigəd əgv. Tyndən neg zil vəhəd, namag degd muuhar zovlqntahar vəlhəd vəxlənə, orhz harad neg kermd xoṭ kedg kynənə surhulxç bolz oruv.

Tyynəs carandan bi oln zysn kədilmiş kez jovuv, ik tyry-zydy yzz jovuv. Xot kedg kynəsn bi xəry zurulxçd iryv, tynə xəppə—şytə xulddg boluv, Grəzə-Caricinsk təmr xaalhd storoz bolz jovuv, tohş, bulk xuldəz jovuv, evrə ger, patır uga ulsla xamdan germydin podvald xonad-tunəd bas jovuv!..“

Bolv iim ik tyry-zydy jovsn bijnə Gor'kij erdmətə-surhulxta, ik medritə bolx sanahan təryn xajl uga jovz. Gor'kij oln-zysn dala de-

gtr umşdg wəz, evrən biçdg degrmydtən uxahan, sedklən sənər təvz biçdg wəz. Evrənny tyryn tuuzan Gor'kij, Tiflisin temr xaalhin urldg gert kədləzəxdən, biçəd bart eögç.

Gor'kij jir oln tuz biçz. Oln jumna tuskar tuzlz. Gor'kij, kyç-kəlsərn vədg ulsig dazrlhna əmnəs bosad, kədləmşcnrlə xamdan neg uxata jovz. Vladimir Illyič en aldrşksn pisatelig ik gidgər kyndldg wəzəz. Onydn xoordan biçg biçldəd vəədg wəzəz. Lenin Gor'kđ iigz biçdg wəz: „Ta evrən yurn gyn bilgərn Ərəsən kədləmşcnrin jovidl—nam hancxn Ərəsən viş—əvr ik dəng bolvt...“

„Majin negdgç“—„Ek“ gidg harcin (ydkəcən) tasrx. Sormovg 1902-ç zil majin neg şin kəgləmşcnr demonstrac kesn jovdl en harcd hol bolz orsmn.

En harcin tyryn xəvsnny baras harsn cagt, xaana cenzur Gor'kig zarhla xarhulxar zytkv. En harcarn Gor'kij kədləmş uls jamaran urşgar dazrgdad vəggini cəlhəz egn, taşr ter dazrdg ulsla noldxmən giz duudlh ərgsnəsnny, xaana josn əev.

Xaana josn Gor'kig kesg dəkz tyyrmg suulhv. Josn degd ik əəmşgtə revolusioner ulsig suulhdg Petropavlovsk şivəd, Gor'kij bas suuz.

Oda Aleksej Maksimoviç ik nərtə biçəç vəənə, mana socialistiçesk tosxlhna tuskar əşətnrin cacad jovdg xov-xudliny bart biçəd narta delkən kyç-kəlsərn vədg ulst cəlhəz medylnə.

SSSR-n kədləmş klasst boln kyç-kəlsərn vəədg ulst kyrgsn aç tuśinə kyndləd CİK Gor'kig Ləninə ordenər açlv.

Gor'kin nern narta gelkəd cuharadnə tanıbgdnə.

BIÇSNƏSNB.

I. MAJIN NEGDGÇ.

Majin negdgçd sən ədr kexmn giz kədləmşcnrig duudsn duudln caasd se bolhn giltə xəşasin erst nagddg bilə, nam policin parvlənə yydnə vijdnə çign nagddg bilə, fabrikd ədr bolhn olldg bilə. Əryn bolhn polic slobodahar jovad xəşasin ersəs ter caasdig şuulad, xusad avad jovdg, ydlədnə ter caasd, jovsn ulsin kel dor orad, dəkəd ulşncd nisəd jovdg. Balhsnas getəçnr ilgədmən. Tednə, fabrikəs harad xotan uuxar odad xəry fabrikdən xoordan inəldəd, naadldad tiňigr jovz jovx kəgləmşcnrig, ulşncin əncgt zogsad nydərn negzəd vədg. Polic nənə jum kez çaddg arh uga bolad vədgən cuharad taasgddg bilə, nam medətə kədləmşcnrin vijsnə mel mişxlzəd neg negndən keldg bilə:

— Aj, ednig, kezəxinə, a?...

End-tend baglrad, əmtn en sergəgsn duudlhna tuskar degd xalurxə kyyndv. Bədl-zırhl buslad vəəv, en xavr cuharad en sonımzta, cuharad neg şin jum-əlgə beldsn, zərmdnə—xan, josnla nooldz jovx ulsig

ulm uurlad mu kelx urşg, zərmdn—əəx-içx çign urşg, zərmdn,—edn naadksasn bah bilə—en xamg əmtig dogdlulzəx kyçn—mana kyçn gix serl bajrlulad bədg bilə.

Pavl Andra xojr sədnə untxş. Xojurn əryndn, kədilmət orx gudok xəəkrxin emnxn, xooln pəsələkədsn, çirən cəəsn gertən irdg vəəsmn. Edn e-şuhu modn dotr, ulmin kəvəd, cuglra kedginə ekpə mednə. Səədnə sloboda təgələd mərtə polic, getəçnr jovad jovidgig, baglrad vəəsn ulsig tarahad kəəhəd, zərmdən keninə bolv çign vərəd tyyrməd suulhdigig, ekpə bas mednə.

Kəvyhinə Andratag xamdnə kezə bolv çign vərəd orkxig bas mednə, nam vərəd orkxla ednə vijstnə sən bolx bolvza giz sandg bilə.

... Tegəd kysz vəəsn ədr—Majin negdgç—irv.

Gudok oňdin xəəkrdg kevtən, zakgsn duuhan harhad xəəkrv.

Uurin doqhdsn. orklıhnas əəhəd nisz jovx ik şovud met, cahan boln cənkr nimgn zel yyld cənkr-cahavr tengr deer, xurdar usçad jovna.

Terzər, tiňigr serglinqər naadad, narna tolş şahav. Ek haran təvz əgəd, tyyg har deerən tusxla, nadk hararn, jum sanzəx vədltəhər inəmssləd, əkərləd, ilv.

Xojrdkç gudok urdkasn arhul, bydyn boln çigtəvr əəhən ciçrənnyləd, xəəkrv. Oňdin xəəkrdgəsn udanar tatş xəkrsn bolz ekd medgdv.

Bajrlsn əngtə, çirə xalxns en-tendən ulasn, Mazinə Fedə gyz irv. Evrənə ik bajrarn kyləvrin uudıvr tarav.

— „Ekləkv!—giv—Əmtin kəndrəd irv. Ulıncd harç jovna, cuharann pəsə syk met. Vesovşikov, Gusev Vasə, Samojlov horvn fabrikin yydnd zogsad ter ulst yg keləd vənə. Dala əmt xərylçkv! Jovcxaj, jovx bolv! Arvn ças bolçkiz!...

Haza ulıncd harç irəd, kesg ulsin duna ciçrənnsn, kyləzəsn pəsə bolsn anıy soñsxlən, gerin terzd, ydnd nam albd bolv çign, evrənn pəsə kəvyhinə Andratag ydşəz jovx, uls yzxlən, budnqrsn bolsn junn, zərmdən cevr nohan əngtə, zərmdən butxagta bor əngtə bolad əngən soñsəd, dəvləd odv.

Tednlə cuhar mendlnə, ter mendllhndn neg oňcta junn vəv.

Ulıncin əncgin ca, biçkn nərxn ulıncd, zu şaxu kyn xurz, tedn dundas Vesovşikovin dun soñsgdna.

— Klykvin şim şaxad harhzəx met, mana cusimdn şiməd uzənə!—gisn aju-kejy uga ygs ter ulsin çıknad xadgdad vənə.

— Tim!—gigəd kesg kyn neg duhar xəəkrv.

— Mana kyn çıdlən nəzəxmn uga—giv Andra.

— Al'kov bi oç tand nəkəd əolnav!

Pavl tyg vərəd zogsatl, bəgləd ştopr orulzəx met, evrənn pəsə ut, ujn bij ərn əmtin zagt şurhad orad odv. Tynə dulgsn duns soñsgdv:

— „Nəkdyd! Hazr deer oln keln əmtin vənə gınə—jevrej, nemş, angliçan, manlıd. Bi tynd itkzəxşv! Zug xojrxn ebcş uga keln əmtin vəd-

mn—bajaşud boln ugatnr. Əmtn oln zysn xovc ymsnə, oln əng keler kelnə. Ter bajn francuz, angliçən, nemş uls kədilməç ulsig jahz bərd-ginə xələltə.

Tedn cuhar kədilməç ulsig dazrad, ezləd bədg uls, xoldnə jas xadx uls.

Talin xazuhasnə avad xələxələ—kədilməç francuz, manhd, tyrg cuhar bas manla, orsin kədilməcnrlə, ədl noxan bədlər bədginə yzxt!..

Uləncas əmtn nezəd-nezədər mel irəd vənə, ə harl uga, kzyyhən golilhəd, kəlinnə yzyrət işkəd, nərxn uləncur şakclədad orad vənə.

Andra duhan ulm çanqhdulv

— Polic!—gigəd neg kyn xəkrv.

Uləncas nərxn uləncur, mel əmtn tuslculad, maləhərn zaqhdad, mərtə dərvn polic irz jovad xəkrv:

— Tartn!

Əmtn muqsildəd arh ugan erkəd mərdt xalh harhv. Zərmsnə xəsəz deer harv.

— Haxasig mərd der mordulna, ednə tegəd, bidn bas tolhaçnrvdn gigəd, xorzənnə!—gigəd neg çanq dun sonsgdv.

Andra hancarn ulənc dund yldv, tolhahan sazad xojr mərn Andrag dəvrəd irv. Andra xəvrgən harv, minb tynlənə ek hartasnə vərz avad kətləd harn jovz kelv:

— Pavita xamdan jovx bolçkad, evrən hancarn jungad orad jovnaç!

— Mini gem!—gigəd Andra inəv.

Evrənnə kəndə xar əhərn əmtnə şuga darad gudok orkv.

Əmtn dogdlad odv, susnə bosv, neg minutin ergəd cuhar yksn met bolad odv, beln bolad odv, kesg cirə cəhəd odv.

— Nekdyd!—gigəd Pavlin keçknən çanq dun sonsgdv. Xaksu xəlun budn ekin nydinə şatahad orkv, gentkn çanqrad odsn vijinnə neg xn kəndlər kəvynənnə ard zohsad orkv. Cuhar Pavlur xələhəd, kes, sornc yrmg biçkn təmr cirəd orksn met, Pavlig tegləd zogsv.

Ek kəvynənnə cirə xələhəd, degyr, zərgətə, xurc nyddəsnə davu jum yzsn uga...

— Nekdyd! Bidn vijən ildz tanylxar şidvdn, bidn evrənnə tugan, ynnə, sulin tug endr bidn ərgz mandlulzənəvdn!

Ut cahan modn ahart torlzad odv, əmtn dund unad bultad odv, neg minut bolad, kədilməç ulsin tugin ərgn kencr ulan şövün met, degşən xələzəx ulsin tolha der, dervkəd harad, irv.

Kədilməç uls mend boltxa!—gigəd Pavl xəkrv.

Cuhar xəkrəd xəryhən əvg. Cuglrsn əmtn buslad vənə, tedn zugur tug tal, tugin çinrinə medsn uls şurhad irəd jovna, Pavlla zergləd Məzin, Samojlov, Gusevinkn zogsv, tolhahan əkəlhəd Nikolaj tylkəd şurhad jovna, dəkəd çign ekin es tanədg baxn zalus, nydnə hal badrad, vijinə tylkəd orad jovna.

— Delkən cuharan kədilməç uls mend boltxa! — gigəd Pavl xəkrv.
Çidlnı, vajrıń ulm ikdəd, minhn amna dyrən zyrk dogdlulm əhərn
xəry əgv.

Ek xalurxz urlarn inəmsgləd Mazina ard jovad, tolha degyurpın
kəvyn tug xojran xələhəd jovna. Bijinń təgələd, vajrıta çirəs, oln zysn
əngtə nydd torlad jovna. Cuharan əmn kəvynpın Andrata jovna. Tednə
duhinń en sonsad jovna — Andran zəln səxn dun Pavlin nigt bydyn dun-
la neg dun bolad niləd jovna.

— Bostn, əndətn, kədilməç uls!

Bosad noldtn, oln əmtsl...

Əmtn — ulan tugin omnəs gyhəd jovna, tugin eər jovsn ulsıa niləd,
tednlə xəry jovna, xəkrəd, jovsn xəkrılıhpın duna əd dargdad — gertən
arhul duldg — oda ullańcd bolxla hodan, əmştgə ik çıdtəhər harç jovx
dund dargdna.

En dun təmr çirg ajsar ziñnəd jovna, en dun irx cagin xol xal-
hur əmtig duda bəz, ter xalh ik zovlnta, kyçr kynd xalhınń nul uga
cəlhəd medyılə vənə.

Ek jova-jovz əmtnə syl tal suhrad yldz. Jun bolzəxnpın ilhl uga, jun
bolv çign jamaran aşta bolxınń meddg bolsn vədlətə uls zagt jovz. Ter
uls jovn jovz xorndan kyndn jovna.

— Neg rot salds şkolin eər vənə, dəkəd negn fabrikin eər vənə...

— Govr irz....

— Vnərij?

— Evrən yzvv, — irv.

Neg kyn bajrlad kelv:

— Bolv çign manas ədg bolzənə! Cerg çign, govr çign vənə.

— Xənrmyd miň! — gigəd ek sanad jovna.

Ek ərən jovsn ulsig tassn uga. Yks işkəd, zalxuhar ərə kəndrəd
jovz jovsn ulsig ardan yldəhəd, ek jovad odv.

Gentkn jovz jovsn ulsin tolha neg jumnlə xarhsn bolv, cokcınz zogsı
uga xəry gedəs gisn bolad odv. Dun bas dogdlad odv, dəkəd şuluhar,
çanbur hardg bolv. Dəkəd dun dor orad, nomhrad odv. Duldg uls cərəd
jovz, dug urd kevtıń dulxar zərmən xəkrəd avad jona:

— Bostn, əndətn kədilməç əmtn!

Əşətnryrn dəvrtn, eln uls...

Bolv en duldlıhnd olna negdsn neg nițə ə uga.

Əmnən jun bolsig medi uga, jumn es yzgdəd vəxla, ek tylkldəd əmə-
rən xurdar jovad jovna, əmn jovsn ulsıń xəry cuxrad jovna: zərmən-
nadlın işkrəd. Ek tednə çirəsinə xələhəd, nydərn surad, erəd, daxad vəv....

— Nəkdyd! — gigəd Pavlin dun sonsgdv.

— Saldsmud bas manla ədl uls. Edn manig alx uga. Ju kesnd alx
bilə? Manig cuharad kergətə yn avç jovsnd alxij? En ynn ednd bas ker-
gtəlmən. Zug edn yyg dav deer medz vəxş, bolv edn manla zergləd zo-

hsx cag, edn dələd, dazrad, alz jovdgin tug dor biş, mana sulin tug dor jovx cagnı xol biş. Edn mana yn şuluhar medtxə gigəd, bıdn əmrən jovx zəvtəvdn.

— Nekdyd, əmərən! Mənkənd əmərən!

Pavlin dun çanhar harad, kelsn ygnı ahart cevr todrxahar cənknəd vənə, bolv əmtın tarad, neg negən daxad xojr talagşan harad germyd tyşəd zohsad vənə.

Oda en uls şancın kevtəhər zogsv, şovhr yzyryň Pavl bolv, tynə tolha dernı kədilməç ulsin tug ulahad şatad vənə. Dəkəd ynd vəsn bag uls xar şovuna eng harad vəv,—zivrən sunhad deləd, bosad nisəd harn gisn wədlə, Pavl ter şovuna xoşar bolz medgdnə...

Ulýncin zaxd, ploşçadbı tal harad yyd bohad, çirə uga cuhar ədlı ən-gə uls bor ers bolad zogsig, ek yznə. Ter ulsin kyn bolhna em der xurc zidin yzır gilvkəd vənə. En kəndrlı uga, ə uga tagçg ers talas kədilməşnət kitn irəd, vənə. En kitn ekin ərqəd tulad, zyrknə eknd kyrdəd vənə.

Ek xəry ergəd xələxlənə, urdnı ulýnc dyrgəd orksn uls, jaxam medl uga, vijəsnı tugta uls tasrad uralan jovad jövsig xələhd zegs-zəsig, yznə. Tugta ulsin ard kesg kyn daxad jovz jovna, bolv neg alx əmərən kesig daxldn neg kyn xəvrgşən əsrəd yıldəd jovna, hal bolz odsn ulýnc kəlinə tavq şatahad vənə biz medxmən.

— Əmtin boşx!...

Gigəd itglətə dogşın çanlı duhar dyyrən bolad jovna.

Ter zagt arhul kyndsn yg sonsgdad jovna:

— Komand əğçənə...

— Hartan!—gigəd əmn çiştəd orkv.

Ahart zidmyd nəxildəd odv, tugin əmnəs inəməsgləd sunad odv.

— Ma-ars!

Ek cirmlı uga xələhdəd vənə. Dolşgan met nəxildəd, ulýncig ərgndən vəhəd, zidinnı yzyrmış jarlzulad salds mud uralan jovb.

Ek xol-xol alxad kəvyndən ərxn zogsv, Andra alxad Pavlin əmn zohssig yzv.

— Nekd, xəvrgd jov!—gigəd Pavl urtahar xəkrv.

Ulan tugta uls, ulýnc bohad orksn bor uls ulm—ulm ərdəd jovna.

Ardan gyz jovx ulsin ə ek sonsna.

Əsn ə end xəkrəd jovna:

— Zalus, tartn!...

— Vlasov, zull!...

— Pavl, xəry xərl!...

— „Pavl, tigan xaj!—giv Vesovşçikov.

— As naran, bi dyrz orknav!

Şud tugin modnas şyrv, tug xoran gedəhəd odv.

— Ork!—gigəd Pavl xəkrv.

Harnı şatad odsn met şuluhar Nikolaj haran tatađ avb. Dun çilv. Əmən Pavlig bysləd zogsv, bolv Pavl tedn dundas əmərən aldrad harv. Gentkn tagçg bolad odv.

Tug dor xer şaxu kyn zogsv, zug edn batar, xəry ugahar zogsənə. Ek ednə tələ əhəd, neg jum ednd keln gisn bolad vənə.

— Poruçık ynəs enyginə avtn!—gigəd neg əndr əvgn kelv.
Hararn tug zav.

Pavlur neg maştg oficer gyz irəd, tugin modnas atxad, çıxkəd xəkrv:

— Xaj!

— Haran ab!—gigəd Pavl dokşar kelv.

Tug ulahad ahartçıçrəd, igən tigən nəxləhəd, dəkəd horad odv—oficer xəry əsrəd hazr der suv.

Ekin egyr nudrman əmnən vərəd ik şuluhar Nikolaj harad odv.

— Avtn ednig!—gigəd əvgn, kələrn hazr devsəd, xəkrv.

Cekn salds əmərən gygəd harad irv. Negnə buhin xundgar zaňhad orkv,—tugçıçrəd əkəhəd odv, salds mud dund gedrəd odv.

— Ex!—gigəd neg jumn udəvrəhar xəkrv. Kymnə dun bişər ek bas çıxv. Xərydnə salds mud dundas Pavlin səxn dun sonsgdv!

— Ez mend və! Ez mend xarhij!

— Əmd! Martsn uga!—gigəd ekin zyrkn bajrlv.

Kelinnə yzyrər işkəd, hararn dajlad, tednig yzxər sednə, salds mudin tolha degyr Andran tərgər çirə yzv,—Andra inəhəd, ekd gekəd jowna.

— Kərks min! Andra!.. Paşa!—gigəd ek xəkrəd vənə.

— Nəkdyd, mend xarhildi!—gigəd salds mud dundas xəkrv.

Tyndnə kesg davtgsn dyyrən xəry odv. Ter dyrən terzsəs, derəs, gerin devrəs sonsgdv.

ŞURVRMUD.

- En biçlhə junə tuskər biçgədə? Kədilməçnər vijən jahz beldz? Polic ju kez?
- Onç salu kelsn ygs şinzeləd kədilməç ulsın kədilməş jamaran bədltəhər kegddg vəz tygın tovçıl jahz kələs bolx?
- „Cuharad kergətə jamaran yn“ Pavl Andra xojr kelsn ygdnə kədilməçnət cəhliz əgç En ynnə tuskig harcd olz avad biçtn.
- Pavl kətlivrç (tolhaç) bolx jamaran temdgətə? Tygən harcas omşad batratn.
- Görkəjik jamaran klas tatna?
- Saldsmud dəldg dazrdg ulsın tug dor jovdgan kezə urad, „sulin tug dor“ Pavl Andra axata ulsig daxz?
- Mana cagıt Majin negnd jahz bajr kedgin tust lozung biçtn.

a) Xand kedlmşçnrin egyptsn viçgin tasrx.

— „Ezn cahan xan, bidn Pitr balhsnd bədg kedlmşç boln alı bis syrin zagta uls, mana kykd uls boln kykd bidn, degid arh-çidl uga kəkşen ek ecksmdn çamıd irəd, ezn cahan xan, çamas yn boln xarslıt xəz jövnavdn. Bidn ugarvdn, manig dəzrad bəcxənə, mana çidləs yly kedlmş kelgnə, manig dəvrəd degrləd bənə, manig kyn giz sanxş, ma- ta təvsin xəvən edləd, ə uga vəx zəvər moxla ədl sancxana. Ter xamg totig dahad bəhə bələ bidn, oda tynəs davad manig ulm carandnə tylkəd xarlıhu xar tamd orulzənə, manig baxlurasmdn avad ki avxulbz vəxş, bidn kihən ərə avçənəvdn. Dəkz mand, ezn cahan xan, çidl uga. En xamgig oda dahad bəz çadş uga bidn. Caglış uga zovlın yzz vəxin ormd mand yksn deer boln gizənə.

„Ezn cahan xan, ynynd kesg miñhn kyn bənəvdn, en uls cuhar zug hazad yzlərn kynə tota bolxas viş, josndan bolxla mand, ors əmtən cuqtadnə bolv çign, neg kynd kerqətə jos çign edldg arh uga, neg əzədən vəsn yg çign harhz keldg arh, neg jum çign uxaldg arh uga, neg xurad evrənnə zovlə-zirhlən çign kynddg arh uga, neg vəsn bəd-lən jasx dyngə arh çign xədg bedrdg arh uga.

„Ezləz vəx oln ulstan dəng kyrgxəsn viçə xoran xər. En ulsan tamaş tatə ab, en ulstan vijsnə vijən medəd vəx arh əg, en ulst jamta-josta uls derlkəd bədgig urul, ednə josig tednəs avç xaj.

Mana sursn xamgig urll uga sənər xələ, bidn xar sanata jum kez jövəxşivdn, xərənə bidən boln çamıd, ezn cahan xan, tusta jum kex əryən cahan sedkləvdn, —giz kedlmşçnr viçsn jumin.

Tyn derən kedlmşçnr xanas surz:

- 1) Kedlmşç uls bajaçudla ədl orn-nutgin tərt orlcədg boltxa.
- 2) Kedlmşç uls profsojuz harhad, tynd ordg boltxa.
- 3) Kedlmşç uls ədrt 10—12 çast kedildigin ormd 8 çast kedildg boltxa.

4) Krestyjan ulst dyqənəd mənqinə avad hazr egtxə.

b) Xana „xərn.“

Algdsnə kesg zun, şavtgsnə kesg miñhn, tyrmə susnə, sibirt tugd-snə kesg arvn miñhn kedlmşçnr—xana xərləsn „xərn“ gosudarstvenaja duma kəgədv, dumd vəsn kedlmşç ulsın deputatnə sıvrt tugəv. Tegəd oç kedlmşç uls xana, bajna josn jun gidg juminə medsn boldg.

Xana josnd eggdsn kedlmşçnrin xəry.

(1917 zilin lu boln xulhn sarmud).

1. Xana şirə xamxlad xaag bulhv. Bajaçudig kəz orkad evrənnə kedlmşç-krestyan ulsin jos togjav.

- Kedimşç uls negdəd profsojuz byrdəv. Kedimşç ulsin erk şiltə işsna erkn tulgnı profsojuz. Komunizmin şkol gidg — profsojuz.
- Kesg predpriyatı 8 çast kəldgəsn 7 çast kəldg bolv, zərm kynd kədlmştə hazrt 6 çast kədlzənə.
- Urdk babaçudin adl-axugin ormd, kədlmşç krestjan uls evrənnı socialistiçesk axu togtaş vənə.

v) Tula sarin 9 ədr.

- Ulan tug mand kerg uga! — giz halzn kyn xəkrzələ. Oln ulsin mannad jovad ter kyn maxlaharn dajlz jovla, tynə xalçxa tolha eng ugahar gilvkəd oln ulsin nyndn, tednig bij talan tatad, dəvlz jovla.
- Eck talan oç jovnavdn;...
- Tynd itknəvdn!...
- Manig dazrulx uga! — bolad oln uls du harad jovcxav.
- Ulan eng mana ulan cusna eng, nekdyd! gigəd crəknsn dun oln ulsin dunas ilhrz jovla.
- Əmtig suldx əmtinə bijinn çidləs yly çidl uga!
- Gapon gelng kirstə jovxmn gixlə, en tugta jovxmn gitə.
- Oda çign bah, ter bijnə axlx sanata!
- Şugan ugahar kexər vənəvdn!...
- Tugtahinъ caran ke tyg! giz oln ulsin ik dundasın urlsn derən, ikər əsn vədltəhər kelz jovcxana.

Oln uls ulıncd harç irəd holin kəvəhər jovad Troick gidg burmə irxlənp, əmnp burm tal harx xalhinə bəgləd zogsz orksn salds mud yzgdv, ter salds mud jovz jovsn ulsig zogsasn uga. Cegən kək ərgn holin engəs səxn ilhrəd yzgdz bəsn saldmudin eng ky əlhx vədl uga bilə, tedn daarsn kelən duladxar hərədəzəcxələ, hararn dajlad, neg-neğən tylklidəd bijan bylətkz vəcxələ...

Oln çirə xərnəutrad, ənn jovsn işkdlən arhuldv. Zərmən xəry xərl-dcxəv, zərmən xəvrəhər harcxav. Cuhar neg negndən, salds mud vəxig tedn meddg, — bolv ter bijnə, alntrz vəxş giz medylxər sedəd jovcxav. Zərmən şivə deer tengrt yzgdzəsn altn xevlh adhl uga xələidv, zərmən marzaldad inəldv.

- Salds mud harçənə!
- E... e... tim...
- Ter bijnə zogsx kergtə!
- Digin tələ vəx salds mud.
- Kəvyd, biçə şugtn!... Biçə kendrtn!
- Jov, jov!...

Xəry! gisn oficerin dun sonsgdv.

Neg cəkn kyn xəry xələv — tednə ard şaxldad zogscasn kesg uls yzgdv, ulıncas tedn der çilgç ugahar tyrləd xar hoI bolsn uls burmın

Ərk ahuhar dyrəd orz irv, cən kyn tasrad uralan harad, cahan alıçurar dajlıj jovz oficerin əmnəs jovcxav.

Jovn jovz kelcxəv:

- Bidn mana ezn cahan xand oç jovnavdn...
- Ə, cygən ugahar! giz kelz jovcxana tedn.
- Xəry xərt! Es giz bi tanig xatxa giz zakxv,—giz oficer xəəkrv. Eccn, əln çirətə, xar nydtə endr kyn gentkn xəəkrv:
- Xanav? Çadxnç uga!

Oln uls tal xələhəd urlad çanqur kelv:

- Jahvt? Edn təvx uga giz bi tand kellyv...
- Ken? Saldsmudij?
- Saldsmud Biş, cadksnъ...

Ter kyn hararn caran ik xolar zañhv.

- Deer bəsnъ! E! Bi kellyv tand!
- Ençnъ oda çign medəd uga...
- Jahz jovximdn medxla-təvx!

Xəəkrldəd, ardasn tylklhnd ormdan zogsz jadad oln uls əmərən jovid jovcxana.

Alıçurta əmərən harsn uls xəry orz irəd oln uls zagt uga bolz odv. Bolv emnk uls cuhar kəvyd, kykd, zalus uga cahan alıçurər dajlz vəcxələ.

* Saxldnъ cahan orsn medətəvr kyn kelv.

— Jungad xax bilə? Jirdən burm degyr harhş uga bolad... şud məsər jovtxa gigəd, tigzənə.

Gentdkn anart şus gigəd, taş-taş gigəd bühin ə harad oln ulsig məndrə bəlsn somn irəd cokad vəv. Əmsxld olna dun hardgnъ urç odv...

— Xyrə dərər xazəx...—giz, sursan çign medyll uga, jirdən kelsən çign medyll uga, neg kyn kelv.

End, tend kesg uls xəəkrldv, oln ulsin kəld kesg cogc dargdv...

Dəkn bühin dun harv, dəkn çanqı çanqhar, şulun-şuluhar xav.

Əmtən xoşadar, horvadar kiscxəv, gesən vərəd hazırl sucxav, dohlad xələsn talan gycxəv, casn degyr məlkcxav, cahan casn der asxrsn ulan cusn xarlad tənrəd vəv. Ter təns ulm ikdəd, ur harad, əmtənə nydig bij talan tatađ vəv.

Xana ergə ergyləd terz dorahurnъ tasrxa uga cev tatađ salds mud zogsz orkz, ergən emnk ahuhar dyrəd mərtə cerg zoggsz.

Əvsnə, mərnə şegin ynr, kəlsnə ynr ergə ergylz orksn bilə. Yldın taç-nsn, çporin ziqnsn dun, kələs harsn tov-tov ə terzin dor kəndrəd vənə.

— Ərlcxatn, aldrimud,—giz keqknən duhar oficerin daruk jamta kyn kelv.

Igən-tigən xojr frontin turşar ter kyn, oln ulsig har, emərən salds mudas salbad, kynə cirə yzs uga arh xəhəd jovzələ.

— Jungad manig es təvzəxmt? giz tynəs surv.

— Xaran? giz ter surv.

— Xanur!

Ter kyn baxn zur zogszəhəd, hundsn vədlətə duhar kelv:

— Uga tertn! Bi tand uga gizənəlm! gigəd xəəkrv.

— Xan ugaj?

E, tim! Uga gisn xəən xərəd odx bilt!

— Xan nam teryn ugaj?—giz dəkn neg dun nad vərsn janztahar surv.

Oficerin daruk jamta kyn zogsad haran ərgəd kelv:

— Im yg kelzəx kyn vijən sag!

Tegəd taldan duhar kelv:

— Xan balhsnd uga.

— Sənə ornd tərz!

.....
Ta xag alz orkzt.... medzənç? — giz oln uls dundas kelldcxəv.

— Caran jovtn, aldrmud! Biçə kyndəd vətn!

— Xudl kelzəvzəç? Bi kyndnəv...

— Zagr!.. oficər sonsz orkx!

Oficerin — endr, ik saxlta cahan, en saldsmudin ut turşar arhul, barun hartan vələ tataz zyz jovad, şydnəppə sagar kelv:

— Ərlcxətn.... uga boltn! Jun? Kyndnəv... kynddigiçəv bı çamđ yzylsv!

Tynə çirənə zuzan, ulan, nydnə tegrg cegən bolv çign eng uga. Ter adhm uga, kolərn kyndər hazr işkəd jovz jovad, neg zaxdnə irəd xəkrv:

— Biçə kəndr!

Saldsmud derd gigəd odv.

— Tarcxatn — giz zakzənəv! — giz keləd oficer adhm ugahar yıldən gerəsnə suhlad avb.

Tardg arh jirin uga bilə: biçkn ahuhar çıkatə kyn, tedn der ard — ardasnə ulınc bolhnar əmtn neməd irəd vənə.

Gentkn adhmata, əmiştgə bışkyrin dun harv.

Saldsmud buusan beldz avad nydlv...

— Jahzəsnən env? Ky alaçnr! — neg dun əsn ətəhər xəkrv.

Əmiştgəhər buhin ə harv. Oln əmtn dəvləd sumnd keğdəd cuxrv, kesg kyn hazr byrkəd kisv. Kəsgnə ə ugahar sadin, xəşan ers degyr davşldcxav.

Dəkn, dəkn xahad vəv.

Sadin term der sumnlə xarhsn kəvyn caaran unad, şalvurnə termə torad, dyzlgdəd vəv. Əndr, səxn çign ystə, çign kykd kyn, arhul xəkrz orkad, kəvynə er kisv.

— Amrl uga odvrəmud! — gigəd neg kyn xəkrv.

Gendkn ulıncar gyz jovsn uls əmdrsn bolad odcxav.

— Xama, xama? — Arld. — Ta sonszənt? —

— E, tim bolxij? — Tengr en! Zer-zevin magazi bulaz avç....

— Sıñhgın mod kərədəd barikad kez avç...

— Namij? — Olnij tednçin? — Oln.

— Zug gem uga cusnappə xərgi əəkpə sən jumn vəz.

Xarñhud cəqnəd dudlhə sonsgdv:

— Suldxlin tələ noldx sanata kyn! Əmnə, kynə josna, kyslin tələ nolddg kyn! xyvin tələ dənd ykx sanata kyn — nar nəkd bol!

Zərmənə tyn tal irəd uşunc dund xurv, zərmənə ardan xələl uga adhn şidhn ərlcxəv.

3. PEPE.

Pepe arvn nastə, nərxn, ujn, gylvrg met şulun kəvyn. Salvrxa algcoxr xovcən ıtxn em dərnə şavşad, kesg oln xahixasarnə narnd şatsn kirtə bor arsnə şahahad jovna.

Pepe arlin çolun degyr hərədəd, negnəsənə negn deerənə əsrəd tusad, narn harsnasn avn narn sutl çəs bolhn:

- Həxməştə Italija,
- Italija mini!

— gisn dünə; albdas bolv çign zogsl uga ziñnəd jovdg bilə.

Enyj jir jun bolv çign sonymsna: bajn kək tegər gysn hoi met nigter urhsn cecgs, oln zysn çolun zagur gysn gylvrg, modna ora deer susn şovud, tengsin joraldk kyrgt sad zagur zilvksn zahsd—ednər cuqtaharnə Pepe sonymsdg bilə.

Pepe tuskər kesg oln sonən səxən tuuz kelz bolxmn.

Neg dəkz, neg ah evrənnə sadin aləmnas yr gergndən Pepehər neg korzinktə aləm egyptə.

— Kyrgəd irxləçn şənginə — neg şalıg egnəv! ter çaməd xorltan kyrgx uga! giv.

Pepe durşnu vədlətər korzinkig avad, tolha deerən təvəd harv. Asxn ora bolz jovtl şalıgan avxar xəry irv.

— Degd ikər adhsn ugajç giz gergn kelv.

— Aldr ah, bolv bi ik gıdğər cucruv. Tedn bykl arv har kyn biləlxn — giz sanaldn xəry egyptə.

— Korzinkin amca dyrq vijdənə? arvxn aləmnə?

— Ah, bi kəvyd kelzənəv.

— Aləmdim jahv?

— Tyrələd — kəvyd: Mikele, Zovanni.....

Gergn ekləd urlad eməsnə avad segsrəd orkv.

— Aləmdim kyrgyz egyptə, xəryhinə kel!

— Ter ahu kyrtl, ah, tyryləd soñşşkit, bi vijən jir sənər vərz jovlav: tyryn avgən kelsənə uçt avl uga. Namag nad vərzəl jovcxag, elzgnlə çign dynçylg giz sanad, dəkəd tanig boln, ter oç jovsn ahig kycləd jovlav. Zug dəkəd tedn vijəsm davad ekərm nad kehəd irx-lənə, e-e, minə enygitn tand əngər təvən ugav gigəd sanad orkv.

Tegəd bi korzinkən hazırl bulhad təvçkəd, — ərşəngytə ah, ta, namag jamaran şamdhə boln mernər ter banditmydig tuszəsig yzsn bolxnpmel ze-gitlən inəx bilət.

- Tedn alımdım tarahad avç odvu!? gigəd ah xəkrv.
- Pepe atxır vədlər sanalız orkad kelv:
- U-uga. Bolv, kəvydlə es xarhsı alımdın çolund cokgadə bilzırı odchav. Yıldırıñ tednig dilçkad, dəkəd ter xorndlarn evcxlərn xamdan idz orkuvdın — giv...

Kykd kyn kesg udan xəkrəd Pepe nyckn tolha deer xamgin xaralıq cugtnıñ asxad odv,—zug Pepe xaja-xajadın taqnahan taşad, bolhamətahar sonsad zogsn wəz, zərmdın:

Pe-e, əvrətə kellhmə! kyçr ygmydv?—gigəd arhul duhar baxtad orkna.

Kykd kyn cucrad, vijəsn zagrəd harxla ardasın ter kelv:

— Ünər, namag, tana sadın degd sən temsər, ter banditmydin kirtə tolhahar ik təvər tuszəsig yzxlərn, ta igz urlxn uga bilət,—oj jir yzsn solxnt tyg ta!—əgnəv gisn neg şalğınlı ormd xojrig əgx bilət!

Kykd kyn Pepe kelsig medsn uga,—zug təmr nudrmarn zañhv.

Pepe ekç, vijəsnıñ zəvər ax, bolv uxagarn yly biş, neg vajn amerikancın gert zarc—erə xurax—bolz orv.

Kykn darunıñ sən cevr xovcta, xotin sənd, avgust sarın kedinn met, tarhlañ şim-sys neməd irv.

Duyń tynəs neg dəkz surv:

- Ci edr bolhn xot iddvç?
- Xojr dəkz, duran kyrxlə horv dəkz idnəv,—giz kykn bardınnad kelv.
- Şydən xərlxınc!—giz Pepe selvg əgəd sanzəhəd, dəkəd surv:
- Çini ezn ik vajn kynij?
- Mini eznij? Xana vijəsnıñ vajn giz mednəv!
- Nə, iim hərgətə jumsan xoşa vəx ulstan yıldəj! Çini ezn kedy haza ymsdg şalvurta!
- Jir medzəxşiv.
- Arvnji?
- Tynəs ik çign biz...
- Alıkov odad nand neg dulan, esgo ut biş şalvur avad ir—giv Pepe.
- Jungad!
- Minig ci yzz es wənç?

Yzxd xatu — Pepe şalvuras kəldin vaxn jumna yldz.

- Mən — giv ekç — çamd xovcn kergetə. A terçün manig xulxalz giz medxlə jaxv?

Pepe əmnəsnıñ kelv:

- Əmtig manas hərgətə giz sanxmn biş! Oln jumnas vaxn jum avxla, terçün xulxa boldın biş, xovalcna gidg ter!

- Nə tulıñ biçə keləd wəhiç?—gigəd ekçün zəvsərxş, bolv Pepe darunıñ ygđən orulv. Kyknə kuxnpəd avad irsn sən vor şalvur Pepe cokcas nevçk ut bolv Pepe ju kexinə akçmd medv.

— Alıkov utxa as! — giv Pepe.

Xojurn akçmd amerikancın şalvurar kəvyn kynə ebtəkn xovc keçkv: nevç uuxn, bolv ebtəkn mişg bolz harv, em derən deesər torhv, xatxarnı xanc kev.

Edn tynəs der gign xovc kex bilə, zug şalvurin eznə gergn irəd saltg bolv: gergn irəd kesg modrun ygən, keln bolhnar muhar,— amerikanancı jirin tim,— keləd bəv.

Gergnə səxň yigin Pepe zogsaz jadad bəv. Pepe çirəhən xurnəsləd, haran zyrkn derən bərəd, arh tasrxlarn tolhahan hararn atxad, sanaldad wənə, gergn zogsxş, zaluhan irxlə zogsv.

— Jun bolz odv? — giz zalun şurv

Tiklən Pepe kely:

— Sınbor, en tana gergnə harhzəx şugand bi alng bolad wənəv, nam tana tələ elzənəv. Entn, bi medzəxələ, manig en şalvuritn yrəçkv giz sanzənə, bi tand ynər kelzənəv, en şalvur nand digtə. Entn namag tana hancxn wəsn şalvur avç giz medzəx kevtə, tegəd tanig taldan şalvur xuldz avç çadş uga gizəx kevtə...

Amerikanec təvşynər sonsad kely:

— Minihər bolxla polic avxulx ker-gtə giz sanzənəv.

— Timij — gigəd Pepe aln bolv.— Jungad?

— Çamag tyrmə orulxar....

Ennə Peped tasgdsn uga, Pepe ulıñ aldv, bolv zalu nerndən bijən bohad kely:

— Iim junn tand tasgddg bolxla, sınbor, ky tyrmə sulhad wəxd durta bolxla jaxv,— tana durn! Bolv nand oln şalvur wəhəd, tand təryn uga wəsn bolxla, bi tikn uga biləv. Bi tand xojrig, nam horvig çign ek biləv. Horvn şalvur neg hazr ymsz bolş uga wəz. Ter dotr xalun edr...

Amerikanec taçknad inəv. Bajn kynə wijən çign zərmdən tınygr boldg...

Amerikanec Peped kampadı əgv, neg frank əgv. Pepe məngin şydərn zuz yzəd, xanltan kely:

— Sınbor, tand xanzənəv! Josn məngn kevtə!

Hancarın çolun zagt zogsad, çoluna aq (şurxa), tygərn çoluna wədlin tyk omşəx wədləhər, şiltəd xələhəd wəxlərn, Pepe jir sən wədlə. Iim caglanı nydńı ikdəd odna, səxni xalısar byrkdsn bolad odna, nərxn harmudnı nırhnappı ard, wiçk kecəsn tolhanı, cecgin aah met, ərə medgdmər nəxlinə. Arhul xamr doran du harad wənə, — en onbdind dulad jovna.

Cecges xələzəx cagtan, Pepe bas sən,— ulavr-kək əngtə glicinə ers der usn met nərxər asxrad vənə, tednə emn kəvyn, tengsin salıknə kycər bolzəx torhn xamtxsdin arhulxn çiçrlı şirtz sonszəx bədltəhər, çıvhən met sunad zogsad, xələn vəz dulad vənə:

Fiorino-o!... fiorino!...

Xolas, ik tamburina coklhın met, tengsin sanaldlına bytnagy ə sons-gDNA. Ervəkəs cecgs der naçənə. Pepe tolhahan əndəlhəd, viçk tednd nyd yzsn bolsn, ydsvrta bolsn, bolv hazr deer vəx ax kynə ərşəngy inəmşkləd, inəmşgləd tednig şirtəd xələhəd vənə.

— Ço?—gigəd alxhan taşn nigt nohan əngtə gəlvry yrgəhəd xəkrnə.

Nyr yzdg şil met, tengs təvknyñ ʃagt, çolud der oru usna kəsn uga cagt, Pepe, neg jamaran bolv çign çolun der suhad, evrənnəx xurc nydərn cegən us xələhəd suna: tend, usna şar urhml zagt, hanxad zahsn usçna, krevetks xurdar torlzad odna, xəvrhərn krab məlkənə. Tegəd təryn tagçt cənkr usn deer kəvynə ziñsn, sanaçırxsın dun sonsqDNA:

— O, tengs!... tengs!....

Medətə uls en kəvynə tust kelnə:

— En anarxist bolx!

Neg-negən sənər şinzeləd meddg ulsin zərm nevç ərşəngy zyrktənə taldanar kelnə:

— Kykd manas der bolx, manas derər vəx!—ginə.

Zəvər oln kyn tynd itknə.

SLOYAR.

Oliv—olivkovoj modn (tosta).

Malaxit—ulin əngtə nohan toxm.

Forestjer—talın orna uls.

Salıdo—Italin yrmg məngn.

Frank—francuzsk məngn.

Glicin—ulan—kek əngtə cecgs.

Fiorino—cecg.

Tamburin—kogzmin jumn, bubs.

Krab—cajaxa (nurlifz) tengst vənə).

Krevetk—yrmg cajaxa.

Anarxist—jamaran bolv çign orn-nutgin jos buruşadg kyn. En tuzd bolxla—kapitalistlərin emməs buruşaz boszəx kyn.

SURVRMUD.

1. Pepe gisn jumb? Jamaran orn-nutgt en yyldvr bolz? Gor'kin ygər ter ornnufgin orçling biçtn.

2. Pepen zangin avçın jamaran. Pepe kəvyidlə xarhlıxd amerikancıa xarhlıxd, yzgdnə? Amerikancı zərig Pepe jun giz mednə?

3. Jungad stolər „kykd manas der bolx, manas derən vəx“ giz sanna? Kenə uxahar ter kelzənə?

DAMŞLHN.

1. En tuzin zura ketn.

2. Kyn bolhn tuzin neg xəvinə avad, Gor'kin ygd ərdxəd kelz əgxər beldin.

3. Papen tuskas kekxlərn Gor'kij jamaran dyncylil orulsın salhad biçz avtn

SOVETIN XARULÇ

Zyn kəvən taşgig
 Zellsn budn baglv.
 Suldxl uga xarvad
 Sovetin xarulç jovidnna.

Barun kəvə budnd bulxv.

Barlzad Dnestrin cad vijd
 Xurc əşəhən zyrkndən xadhlsn
 Xortn buhurn şuxiv.

Kemb ter? Ruminə bulahacij?
 Alb ors cahan oficerij?
 Alb ukrajina samostijnikij?
 Alb Maxnon dermçij?

Dəç kədilmşin duharn
 Duln enyg nadlad,
 Zərmg sovetin xarulç
 Zyn kəvəhər işkmnnə.

Mekç xortn—mergn xahaç
 Medəd soman ilgəv.
 Batta çık zarhas
 Bulıtrz alaç harx uga.

Tend Dnestrin hatc
 Ter dəç duhan dulad
 Suldxl uga xarvad
 Sovetin xarulç jovidnna!

SLOVAR.

Samostijnik—Ukrajinig sovetin respublikəs salhad babaçudin jos xəry togtaxur seddg uls.

Maxno—Grazdansk dənə cagt Ukrajind bəsn əvr ik banditsk otrədin tolhaç.

SURVRMUD.

1. Sovetin xarulç jamaran mezo xəryləzəz?
2. Əşətn tyg jungad xaz? Ter kenə sə xarszəz.
3. En xarulçig alsna xən mana mezən xarulin çidl suldzij?

VLADIMIR MAJAKOVSKIJ

(1894—1930 z.).

Majakovskij—poet—revolucioner.

Majakovskij Oktəbrin, Leninə, tosxlıhna komsomolin boln pionerin tuskar kesg sən, kyçtə stixi biçlə.

Majakovskij kykdt nerədz kesg degr biçlə: „Sən gisn jumb, mu gisn jumb“ „Kylg—hal“ „Omşəkad, Pariz, Kitd orad ziig.“

GERGNƏ TOHŞMUD.

1. En tuz bolxlarn
Neg respublikd bolla.
Gergn bazrur irv,
Gergnd tohşmud dala.
2. Budkin amn dyrn,
Budkd jumn dala.
Digta en cagla
Dənyr ulan cergçnr jovzələ.
3. Gesnə negnənnə əlsəd
Ter igz kelv:
„Bergn tohşasn əgiç, əlszənəv
Ta dənd oçəxşimt!
4. Amm sul jovxla
Arsn jasn bolxv.
Ecəd çıdlımdn xərxlə
Respublikig pan zaľgx.
5. Əmd vəz
Tohsan əkşyv,
Ərl cergləç,
Zaalı,
Respublikar
Erlgən kexv!“
6. Mana polk jovb,
Jir etcn, jir nərəxn.
Panmud cuhar teşkhr
Xarhn tyryn bərlədəd
Xamad manig xajçkv.
7. Pan adrad halzurad jovna,
Ükl kədilmışcnrt ikər jovna.
En, jovdlin ajud
Ergy gergn bazır irv.
8. Olnuls dundas, pan
Onçta tarhn gergig yzv.
Uzn teryg idv
Gergn tohştahan idgdv.
9. Ergəd harad xələxlə
Ədmənən uga, krestjanş uga!
Cergç—ulan xarsaçnrtan,
Cagtnə xotinə ək kergtə.
10. Xərnə ulan cergən
Xotinə biçə alduln
Ədmən tolhatahan xadilxar
sedxlə
Ulı uga ədmən əgtn.

EVRƏNNƏ ARH SƏNƏR XƏSN ORHDULIN BOLN TUNƏ
BIJLƏNЬ, ƏRK-BYLLƏNЬ JUN BOLSNA TUSK TUZ.

Kədilmşç krestyjana ərəsəg xarsxar
Krasnoarmejcnr frontar zogsv.

Tedn dund

Tula zyrktə

Olig kedsn andn vənə.

Cug polksin negndnþ

Coxr Selivestr vələ.

Coxr--coxr bolxlarn

Xoltxsn tolhata bilə.

Carlad mana polk

Cahaçudig dəvrəd dəlldxle

Əmtxə andn cuxrz avad

Əmən arhlad ərlz.

Mel cuhar il:

Bajn—nojna dazrmzla

Bakldad cerg noldv.

„Bi junb tələ

Bijərn pud sərylxv“

Gix uxan

Coxrin tolhad orv.

Polk şivə bolad,

Frontan deləd zogsv.

Selivestr xaruld zogsv.

Somn darandan dulv.

Selivestr sumnas əv.

Gert şəln, dulan beş,—

Gigəd Selivestr sanv:

Ahart gentkn

Bavhannı çirə yzgdv,

Coxr harad xurdlv,

Cəlzəd tavgnı gilkv,

Zuuran neg amrl uga

Minhn duna hazrt

Gyhəd gertən irv.

Gergtəhən mendlv,

Xotan uv.

Beş derən harv.

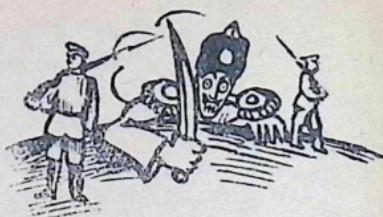
Yrglv.

Untv.

Jamaran çign Ve-Çe-Kad oldş ugahar jaşl met ulahad untv.

Tendnъ dәnә hazrt
 Xajad harsn ormdnъ
 Xortn mәlkәd orv.
 Tedn emәn gilvkylәd
 Tәşkәldәd orad ircxәv.
 Kесg hazr ezlәd, bajrlad
 Kөlnъ hazrt kyrxš.
 Proletar ulsig şarklulv,
 Krestjan ulsig malәcxәv.
 Әrlsn nojdud germydәr
 ircxәv
 Bajan әmsxlәd bas өlkәdv.
 Bahçedig geln kirsәrn
 surhv,
 Burxnd kyçәr zalьvrylv.
 Selivestr syrkizәsn selәnd
 ircxәv.
 Serging gerinъ yzәd orkv.
 Yks oficer xurharn zahad,
 Vәrәdnik ezltxә giv.
 Turnta hәrg zyndәn
 Taralnd bәsn bolzәz,
 Taslmr-taslmr borgc
 Tymәdәr zalьgsn bolzәz.
 Gentkn jun teryg
 Gesnәsnъ xazad orkv,
 Тегпъ—үрәdnik gesәerpъ
 Devsәd orksn wәz.
 „Çi kişgo jungad untnac?
 Çamag arsiçnъ avsv.
 Әmiçnъ hartl гевdәd,
 Aştnъ dyzlәd alsv“!
 „Tәvz xәrltn!“ gigәd
 Selivestr orklv,
 Tik dutmnъ tyg,
 Cırhәrnpъ pomeşcik
 malәçv.
 „Gerәn, bijәn, gergәn,
 hazran
 Cugtnъ pomeşcikt өг!“
 Selivestrәs kөlsn asxrv,

Sak ۋاچىد دازىۋ,
Гергпъ малин ҳашад
Генрәд бас зовб.
En tuz amr medgdv,
Ерги кесән едлв.
Им јумн танла виچә болтха,
Тадн дунд әмән архىдгуд уга болтха.

SURVRMUD.

1. Coxr Selivestr әм архى kyhinъ Majakovskij сөлгүз медылзى?
 2. Кедимшъ болн крестjan ulsin jamaran өштенинъ en tuzd yzylz, tednə tuskar jahe kelz? En tuskinъ umstn.
 3. Zurg tuz xojr juharn nicz?
 4. Demjana Bedn ulan-cergç xarulçig en Coxr SelivestrIe dynçyln. Ter xojaran xornd jamaran ilhc вәнә.
 5. Demjan Bedn ulan-cergçig jamarsn ygər magtna? Sovelin josna өштн ۋاچىدиг amaran ygər Majakovskij cokna?
-

ULAN BAKN.

I. Kenə çign vîş.

Maksim bögçihəd tergn der suna. Ek eck xojrinъ avç irəd tergn der təvəd, yksn uls met parsar xuçad bəsig, nam kerget es avsar xələhəd bənə. Edn ykx. Öryн bolhn gemtə ulsig kəvəhəs açad avç odna, tednəs neg çign kyn xəry xərz irəd uga.

Izlin kəvəd bəx balhsna ər zulz joyx uls sarar davu xoşar bənə. Tegt bəsn kytrmydəsn xazgudas zulad Izl hatlxar harla.

Izl torvr bolad bəv. Tyryн avgtan hatlxig kyləv, ispolkomd ilgəv, ispolkom hatlxar kellə, zug arvn minhn terg jahz hatlxv!

Zulaçnr kəvəd bəçkəd sara, xaşa xamxlad sədnъ, bezgt çiçrəd, hal tylnə.

Maksimig bas irvətrulad bənə. Ter ek eckinъ avad tergn deer təvsn ulst „nama bas avtn“ gigəd kelxər sedv. Zug avxn uga bilə. Han-carn yldv.

Avh Ignat albdaran odsnъ medgdsn uga. Maksim tergnəs buxdan əv—carmud, jasnъ şovaldsn etcn bolv çign, evrə xosn kevəsən kevəzənə. Təgəlnd cuhar kynə uls.

Maksim bezgt bərgdəd xalun narnd untv.

Nərtən kynə kelsn yg sonsad serxlənъ, yd davz odsn bəz.

— En kəvyn kenəv!

Avh Ignatin ə harv.

— A ken mednə kenəhinъ. Oda kəvyd cuhar kenə çign vîş.

II. „Jermak“.

Maksim ərvəd pristənъ tal ərdz joyna.

Pristnə ər ik saxlta, əndr burl əvgn, kəldsn balıng, derən xavasta pidzak ymssn zogszənə.

Xəvrhdənъ—ərgn çəztə, atxr xar-saxlta, maştg, kydr cogeta, ut har-ta, deqdsn hosta, totsn kurtkta kyn bənə.

— Şulm, xaran oç joynaç?—giz əvgn yzçkəd surv. Nadknъ Mak-simin hartaşnъ çəñhur atxad bərv.

Maksim əvgnə çirə xələhəd, əvgn dokşn yzltə bolv çign, ər-əvçip medv: bəkc xəryləd bədg əbk ecginъ sanulv.

— Əvgcə, nama bıjlərn aviç...

— Ci çadş ugaç! Mana kerg-dənə kerg.

— Əvgcə, nama av—gigəd Maksim dəkəd surad ulv.

Əvgən ardan kelv:

- Leontij, enyg maslençik kehəd ab. Sən kəvyn.
- Xar zalu kəvyg end—tendəsnə çımkz yzəd kelv:
- Kəvyn mu biş, zug degd etcn. Etcn.
- Gem uga, tarhlx.
- Nernçən kemb?
- Maksim.
- Kəvyn, im jumn bolzənə. Mana çamla ədl neg im maslençik kəvyhimdn somn tusad alçkv. Dənə cag. Əxn ugajc?

— Uga, əxn ugav.

— Ne kermyr or. Bi darunъ irnəv.

Maksim davşur işkəd kermd orz jovad kermin nerinъ omşv. „Jermak“.

Maksimlə zərləcəd nurhn derən jum təvsn uls gyldəd jovna, terzagtan xəkrə jovna:

— Xoran hartin! xoran hartin!

Maksim tednd biçə saltıg bolsa gigəd ers tyşz zogsad kyləv. Darunъ Leontij irv, kəvyg eməsnə batlız avad, yyd tələd, tylkəd orulv.

Maksimin emn xarlıhu xalun nykn yzgdv. Dotırı halin gerl erst çıçrəd biləd vənə. Dorkşan gilgr bold bəryltə çagçm təmr şat orna. Kitn məsn bolz əhəd Maksim şatr erətə təmr hol der kəlvrz odad tuvv. Tend maşınə or, ik tylkyrər neg jum tatad, saxlan xussn neg ərə əmtə bolsn kyn jum kehəd vənə. Ter kyn əkəhəd zogszəsn bolv çign, əndr nurhtahinъ Maksim darunъ medv—kəlnə əvdgərn degd ikər xuhşlz, harnı ut... „En kyn aralzna əngtə.“—giz kəvyn uxalv.

Leontij kədlimşin çıknınlı odad xəkrv:

— Nəkd Aleksə, bi çamd şin maslençik avç irvv.

Aleksej tolhagan ərgəd Maksimig xələckəd dəkəd kezəsan kehəd vəv... Dəkəd ter əndəhəd—nərxn, etcn—es tassar kəvyg xələhəd kelv:

— En im hə jum albdas olz avbç?

— Kəvəhəs.

— Nəkd komandir jun gix?

— Jun gix? Bidn maslençik uga jovz çadş ugavdn...

— Ne bijçən med...

Aleksejin kesg dəkz „nəkd mexanik“ giz nerədzəsn Leontij harç odv (degşən lyk tal kyn dudv). Maksimin eər aralzna Aleksə yldv.

Tosna savd dyrgəd neftə kedgig, ular məngn bankd ətkn, bərz yzxlə zəln bor ojlıbdaga kedg, ter banksig joralinъ degşən xələlhəd valin nykn der bərəd oradgig zahad surhv.

Xonxın çanğ dunas Maksim dogdlad odv. Aleksə çasin bədlə, xar biçtgə xojr cahan təgrgyr xurdlad odv. Xonx dəkəd cokv, təgrgt bəsn strelk çıçrəd „Beln“ gidg yg der zogsv.

Aleksə təgrgin bəryl ziñnləd xojr dəkz ergylv, strelk təgələd gyv, çıçrəd dəkəd „beln“ gidg yg der zogsv.

Aleksə gilvksn ik təgən ər zogsad təgrəx xələv. Strelk ziñnəd „Uralan arhul“ gidg ygs der əsrəd tusv.

Aleksə çəşkurdad işkrz orkad, Maksimd gekv: ternə əhəd erst naldz odad, Aleksə xonx cokad im xəry əgsinə yzv:

— Uralan arhul.

Aleksə ik təgə ergylxlə maşinə skalks, vals, riçags nəxləd, ergəd arhul kəndrcxav.

Xonx cokv.

III. Maşin.

Cəkn xong əngrv, Maksim kermd izldəd irv. Dora maşind jun jund kergətəhinə medəd irv. Kerm narna kyçnə orçd tyləhər harhz avsn kyçər gyz joyxig, təgəlndən byty xəsn dotr tylənə xalunas usn nigt ur bolad, trubasar jovad maşinə bylyr tylkəd, kəndədgig Maksim Leontəs medz avb. Xəsnə us merldg şil, xəsn dotrk urin kyç medyldg manometr, xəsnd dyrgz us kedg nasos jumsig onc ilhz Leontij zaz cəlhəz əgv.

Trubadın onydiñ nadad kəndrəd bədg usn, kemr us merldg şild es yzgdxlə, manometrin strelk ulan zurasnas davad barun bij talyń harxla,—xəsnd usn uga gidg ter, tegəd neg baxn zur bolad—xəsn şü tusx, tegəd jumna tyrynd kermin dorkinə ur, busln usn xojrar dyrgx, eskə nam kerm xojra bolad odx, tegəd cuhar ykx—giz Leontij kelz cəlhəz əgv.

Maşin dotran olzta boln əmşgtə kyçtəhinə kəvyn medəd irv, tegəd maşinlə nadx durnı kyrv, Leontij eskə Aleksə kevtə ynd maşinə kəndədg tegəd əren zogsad, maşinə ventiliń zərmədən elədər, zərmədən biçknər tələd, maşinə əmn jovdlas ar jovdlurnı xajad nadx durnı kyrv. Ynd yg cuhar „nəkd“ giz nerədnə-tyrynd avgtan nadlzənə giz medv, darunış es nadlzəxinə medv,—ynd cuhar kynə uls bolv çign, zug tosna savd mazut, tos kedg bolsnas avn, dəkəd vijinnə kesn kədilməc cevr, sən, digitə, taşr dernə nadksin cuharan kədilmələ niçətə bolxla „Jermakin“ bədl sən bolxig medsnəs avn, kəvyn vijinə nadlz viş, yərətən nəkd gizəxig, en kynə uls zagt vijinə evrə kyn bolzəxig medəd itkv.

Bolv en „nəkd“ gidg ygig onydiñ sən, səxn bədl daxad jovdg ugag, en ygin ard zərmədən mu sedkl çign daxad jovdgig kəvyn yzz, medv.

Kelxd mexanik Leontij demnəç Aleksətəhən xorndan ik sən es bədgini kəvyn medv. Kerm zogssn cagt Leonlij Maksimd maşinə kecincə cəlhəz əggəc cagt, Ləksə kişgohar inəməsləd kyndvrt orlcədg bilə:

— Çinihər bolxla, nekd, jun bolv çign maşin kerm maşin, hazr bas maşin, delkə bas maşin. A kyn jumb?—gidg bilə.

Leontij təvşynər nurhlz Aleksəd viş Maksimd keldig bilə:

— Kyn bas maşin, bolv zug kyn maşinəs davu, ter junqad giklə kyn taşr dernə maşic.

— Bi maşin bolxla nand bi ken bolsm ilhl uga—ginə Aleksə—ken mini eşətn, ken mini lıg bolsnə nand ilhl uga.

— Kemr çi şud hançn maşın bolsn bolxla tər uga bilə. Ci bas maşic. Ci evrənnə maşihən digtəhər, cevrər xadılıtxa gigəd, ter maşinçnə sənər kedltxə gigəd, çamd çini əm əgsn jumn.

— Kenə telə?

— Olna sən kergin tələ....

— Sən kerg? Xm!..

Aleksə xortahar inəv. Ter inədnə Maksim duxandnə xadgdad vəv. Tynəs xoran Maksim Leontin pomoşniginə sənər getz xələdg bolv, pənə vəsn koçegar, slesar jumsig esgo kergt avçəsn uga.

Kermin komandırı—şurman Zdan gidg kyn bilə.

Zdan Maksimig kerqldg uga bilə, nam təryn neg çign kyndsn uga, tegəd kəvyn tynəs xol vəxən xədg bilə. Gentkn endr-teryn onqdan Zdan, Maksimlə xarhad tolhasasın batar vərəd gedəhəd, tıñigr xarlınxu nydərn xələv, Zdan bas tıñigr səxən xələctə bolxın Maksim medv.

Tynə darunıñ agçmd Zdan jungad tıñigr bolsn medgdyv: Axşin dord bijd Deniknə usn cerg, der Sizranas çexo-slovakın usn cerg dəvrz jəvx zəng radiohar irz. Izlin ular usn cerg xojr halin xornd orz, „Jermak“ degşən „Dəçən ax-dy“ gidg arlmudur odx zaka avç, jungad tigən odxınıñ kyn medxş.

Maksim xulxahar radiotelegrafın ərə şahahad xələv- Tend komandır es meddg ygs sunhgçd keləd vənə, sunhgç tylkyrər cokad cənkr eŋgtə hal harhad vənə. Leontin kelsnəs radio jahz digtəhər kegdsin Maksim medz çadsn uga, zug sədnə gerl əğdg trymin elektriçsk maşinəs kajutd vədg maşihər damzad kək gerlin çidl kynd es yzgddg aharin dolşgançıçrlıh harhdig, ter çicrlıh „Jermakin“ maçts zagt tatgəsn sunhgudar damzad, tim sunhgta ulst cuharadnə kyrdig medv. Oda bas en Zdan sunhgçd jum kelzəxlə saratovin pristnd ştaft, telefona soñsxvin trubksar byrkətə çıktıə bas neg im sunhgç suna, „Jermakin“ kelsig son sad Zdana kelsn ygsin biçz avad vənə. Ədr bolhn ydlə „Jermak“, ra diotelegrafar Parizsk vəşngəs cag soñsna. Tengst jovad sursn dasltarn Zdan ədr bolhn evdrsn kermin çasan, en Izlin utxın usnd kergtə es bolv çign, çıklınə. Ədr bolhn cag medyldg balhsn, xol vəx mana əşətn Franced vəxig sunhgças Maksim medv. Tigən xər xonad kyrç bolx, a radin dolşgan ydləd agçmd irdig medv. Tegxd kəvyn ədr bolhn ydlə maçtsin ər, radion temdg jahz nisdgin yzxər zogsad xələdg: xəsn kək tengrt Izl der xalıbz jovx xarcxas davu jumn yzgdxş.

IV. Razvedk.

Xarlıhz odxla, dulan xur orv. Xojr manaças bişək əmts kerməd cuharuntz kevtənə. Xar boln ə uga „Jermak“ vüjə bas mel untsn met. Təgə doras harsn urin arhulx şiglhə untz kevtə kermin əmsxl bolz medgdənə.

Kermin syyld Zdan, Parmen Ivanoviç boln Maksim arhul jum kehəd vəənə. Əvgən şurman xojr ə harhl uga kerməs usnd gign budark

bulhv. Өвгн оңhcd hujrin cœekn xosn misg, tyngrcgtä ədmg, ols, xojr xəv, neg zalk kyrz. Tynə xəən oñhcd Parmen Jvanoviç, Maksim xojr şatar buv. Zdan oñhcig şuurgar tylkv. Oñhc dəşəd odv. Devl ymssn, şurxa başıng ymssn əvgn xəvs avb.

—Mend jovtn—gigəd Zdan arhul kelv.

—Mend bətn—gigəd Parmen Ivanoviç kartuzan avad bas arhulxn kelv.

Övgn oñhcig mel els xələlhəd tuhad jovna. Ərəl ças bolad oñhc els şarznulad kəvə cokad tulv.

Parmen Ivanoviç usnd buhad, oñhcig tatad elsn der harhad, Maksimig dudv. Kəvyg tevrz avad kelv:

—Ne, kukn mana kex kerg en.

Kergən igz cəlhz əgv. Çexo-slovakın dənə kerms „Dəçn ax-dyhəs“ degşən bəxig, holin xojr kəvəhər hazrt jovx cerg dəvrxlə en kerms bas dəvrəxər bəxig nisəçnr yzz.

„Dəçn ax-dyhəs“ dorkşan çexo-slovaks usn dor min təvz, kemir zulxlə gigəd evrən vijstən harx hazr temdgləd yıldəz. Tegəd Zdan ter min (xahrdg somn) uga hazrarn davz harad, arlmud zagt bultzəhəd, eşətnrin usn cerg davad dəldz bəxlənə, ardasnə dəvrəd orxar şiidv.

Kermig min zagur Parmen Ivanoviçəs davu kyn kətləz harhz çadş uga.

—Tegəd ci bi xojr müşçnr bolzənəvdn, hujr xəhəd pristanəs oñhcan cirəd jovz jovnavdn. Medvç? Ci Maksimç, bi Parmen Ivanoviçv. Nənə jumm uga. Ols sunhz ab, em deerən ols tat, oñhcan cir—jovij.

Maksim olsan sunhad, yzyrinə bytyləd, em degyrn als tatv. Parmen Ivanoviç oñhcan tylkəd kəndəçkəd zaldg xəv avad suuv. Tyryn avgtan oñhc cirxd gəngn jumn bolz medgdv, kəvyn nam gyhəd jovb, zug elsnə kəl bultaq, dəkəd urhctk nykd, salas xarhad mu bolad jovb. Modnd torsn olsan sultxad, esklə evrən çağçəm erg davşad, esklə dorgşan usna kəvəd kyrm şurhad, balıçqt şagdad jovad jovb.

Ər cəhəd irv. Kəvynə çidlnə çiləd, murv. Parmen Ivanoviç kərk giz neg çign kelsn uga, byləkn neg yg çign kelsn uga, zug arhul ols jahz sultxkinə zaaz əgəd jovb—tynd oñhcas sənər yzgdnə...

Erg çilv, ədrin gegən orad bəv, biçkn ergtə elsn dəkəd ekv. Ynd holin nərərnə kəvəhyr şaxldad irnə, ter uçrar usn xurdar ursna. Olsn çivhsn met sunad odv, Maksim, desnd eemnə zylggdsn, kələn ərə ərgəd kışn aldad jovna.

Parmen Ivanoviç xəkrv:

—Kukn, bolx! Zogs...

• Kəvəhyr tuuz irəd budarkan elsn deer tatad harhv. Maksim elsnə xaturz odsn çigtə olsan evkz orkv.

—Jovij, kukn. Mər bolxın, oñhcidn kyn avxn uga...

Övgn əvs kerçəd bura del tal jovb. Өvgn en hazr sən meddg kevtə, ter jungad gixlə şud xaalh xəl uga, burag hararn ərəd, şudtan

jovad jovna. Niðnə çavçxd yldsn modna biçkn jozurt bydrn, kœvyn tœvl uga œvgig daxad jovna.

Nigtær urhsn buran cad bijd ərgn œvstə hazr yzgdv. Tynə caad bijdnə nigt atxr karahaç urhsn del yzgdv. Өvgn dœrv kœldəd melkv, kœvyn daxv.

Parmen Ivanoviç zogsv, kœvyg duudz avad, karagaçin byçr ərəd kelv; „Xələ“ Kœvyn xələxlə, əndr çagçm erg yzgdv. Josn uul Izl kœestəd, kœeg-dəd ursad bœənə. Kœndlənəd kesg oñhc, kermis, motorta oñhcs zogsz...

— Uzzənç, min təvzənə.

Övgn zəvər us, kœvəs şirtz xələv.

— Xələ, ter dundnə ulan cahan xojr baken təvz. Ter xojsin xoornad min uga, tygər harç bolxmn. Minən təvəd dusxlarn, en bakensig avçkx. Tedn albd vəxinə sanz av, kemr nəmə alxla kergətə bolx, ci uxata kœvynç. Uzzənç, tər xəvrhdnə mod tərv—tygən temdg kezənə, evrən vijnə yygən ter temdgər olz avxar bənə.

Övgn kœvəst temdg bolx talin çign kesg jum nydərn xəv, ter temdgdydər ulan, cahan xojr baken albd vəxinə medz avad, min uga həzinən temdgələv avb.

Izlig dəkəd neg şirtəd xələçkəd, Parmen Ivanoviç kelv:

— Xəry jovij,—giv.

Urdnə naran irsn ormarn xəry bərv.

Ydin çigt xəry „Jermaktan“ irv.

V. Gyrm.

Mañhdur asxndnə „Jermakin“ radio todrxı, sən sonsgddg, medgddg uga kyndvr xavlv,—en kyndvr əvrə sunhg xavlx saltg bolad bəv. Ügən şinqvləd, derəs „Dəçən ax-dy“ tal cahaçudin usn cerg irz jovxig medv. Evrənnə ulsan xuraz avad, ju kexər vəxənə cəlhiz kelz egv Tagęg sonsad, əngər kesg jum surad cag yrəl uga, orm-ormarn tarçxav.

Byrkı edr bilə. Ydin xən nigt kitn xur orv, xold budnəçrad odv, pogod jır sən bolv: se tag soxır xarlıhu bolx, tiklə „Jermak“, tustnə xojr kœvədnə motorn oñhcs labta manzəx, min uga hazrar yzgdl uga şostradharad oç çadx.

Xarlıhu bolsın xən, „Jermak“ zaxran ərgz avad, xurdar „Dəçən ax-dy“ xələhəd harv.

Parmen Ivanoviç, nydn mu bolad bəvzə gigəd, Maksimig ərən avb. Uriq tulğcdnə kyrgəd harhx, forsunkisiig, untrax, parodinamo zogsax zaban maşçınrı ir. Urın dun, utana ynr „Jermakin“ temdg biçə medyltxə giz im zaka Zdan ovg. Es ykx bolxla biçə təmk tattn, çanhar biçə kyndtn giz Zdan zakv. Xoñx biçə ziñtxə gigəd zakahan trymd truba-har şimldəd kelv. Tov, pylemet jumsin ər artilleristnr bəln bolad kevnə. Xurl zogsl uga orad bənə. Tag soxır xarlıhu, „Jermak“ arhul min bəsn hazrar ərdəd irv. Zdan Parmen Ivanoviç xojr şimldəd giltə xorndan kyndnə.

— Şostrz harxijvdn?—gigəd Zdan surna.

- Biçə ətn. Bi yzə vənəv,—giçkəd locman Maksimig dudv.
 — Minъ ter erg yzzənç, tynə ər mod təvly? Үnəs kizngdəd xələ,
 digtə ulan baken vəx.
- Kəvyn arhul kelv:
 — Yzzənəv.
- Üzv, zug nydərn biş, çezərn: nydnı, kedy çigə zertəlhv çign xuras
 davu jum yzxş.
- Tagçg ə ugahar dəkəd neg cəkn minut davb. Locman neg viç
 emərən ekəhəd, kermig zyn har talan jovulv.
- Maksim əvgnd nəkd bolv. Syldnı Parmen Ivannviç gynər sanal-
 dad kelv.
- Harvdn. Zəvin dund jovlh egtñ.
 — Ert bişij?
 — Ərəl kilometr şaxu ard yıldv. Oda Talov erg tal ergylənəv.
 — Xama vənə terçən?
 Ter vənə, barun em degyr xələtn.
 Zdan bolv çign, Maksim çign erg tal hardg hazr yzxş. Alıq bolx
 junn çign uga: xojr kəvə xojurn usnd dargdsn, baran yzyrəs davu
 junn yzgdxş.
- Xama bultxmb?—giz Zdan locmnas surv.
- Xənnə evrən bijsmdn məlkəd harx hazırl „Jermakig“ zogsahad.
- Darunı „Jermakin“ barun zyn xoırtnı ərxnd əndr modd yzgdv.
 „Jermak“ jovlhan dəkəd əmtin arhul kyrtl bahrulv. Zdan matrosmudig
 degəs avad bortd zogstn giv. Maşı zogsaçkv. Maçtinnı yzyrər modna
 aks xuhlad „Jermak“ usnd avgdsn modd zagt orad zogsv.
- Minъ ynd xonij,—giv Parmen Ivanoviç zug ər cəxəs urd hol tal
 harç avxmn. Maksim jovad unt. əryn asxnd orxnp uxata boldmn.
- Maksim xur dotr ghyəd trymdən irəd evrənnə şuhudan paklı der
 untv. Trymd xəsnə ər hancxn şil uga şumr şatad vənə. Parodinamo
 kədlxş. Leontij Aleksə xojr ucrstkin ər arhul kyndəd zohszəz. Kəvyn
 çinqnv. Aleksə urtahar kelv:
- Parmen ta xojr urdnı eznd kəldig bilət, oda „nəkdydt“ kodlze-
 nət. Urdnı çign muxla bilət, oda çign moxlat.
- Xudl kelzənəç, Aləksə! Bi en maşig evrənnə hararn xuraz ke-
 ləv, en maşinə ezn urdnı çign bi biləv, oda çign bi ezmb.
- Kopç Bugrov maşinə tusk jum meddg uga bilə, Zdan çign mədx-
 Parmen uga bolxla terçən soxrla ədl. Izl çıdn, nam junn cuhar, „Jer-
 mak“ çign cuhar mana bəsmən, oda çign mana, Bugrov bolv çign, Zdan
 bolv çign, ken bolv çign manas bulaz avç çadş uga.
- A çexs?
 — Çexs jumb? Kel vərgdz irsn uls, bucž. Tednig nomhrulx kergə.
 Bidn evrənnə hazr evrən ezlz, xələz çadxvdn. Zalz çadxvdn.
- Ci zalzəxşç, kynə av zalzənə.

— Терç kərgtə jum viş. Bi tednə syldnə orad xələhəd vənəv. A çi kerg kex bolad irxlə, əvç.

Dənd orna gidg oñhcənras cahan hujr bulaz avsnla ədl boldig ugaz.

Aleksə tagçə bolv. „Ərəl ças bolad, ərəl ças bolad forsunkss şatahad ur vərə və“ giz kelçkəd, Leontij degşən harç odv.

Aleksə xamr doran huqquq nəd xəsdin əmn jovad jovna, şuhu tal alx-tylkırv neg jum şivəd orkv, tərəb kyrzənəd təmr bolad dəşəd odv. Maksim toxaldz kevtəd, lampin gerl xalxısn maşicin ut cogc şinziəd vənə. Aleksə manometr tal xələçkəd buzr yg keləd vənə. Əkəhəd forsunkin ventilib səkv,—halin zalı padrad harad irv.

Mursn kəvyn nərtən dilgdv. Forsunks untrad, vəzəhəd dəkəd şatad kesgtən untri uga vəhəd vəsig, nərtən kəvyn sonsna...

Maksim esrz bosad nasos parodinamo xojrin xəvrəhər xəsn tal ar-hul harad jovb.

Aleksə xəsnə ard suhad ventilin ergyləd xəsnəs harhdg trubasig sə-kzəsinə yznə. Kranig səkçkəd, maşic kəvynə əgyr degşən gyhəd harç odv, ardan yydən xaçkad uga bolad odv.

Kəvyn xənd esrəd kyrəd irv, manometrin strelk kezənə ulan zuras-nas davz. Us merldg şilin usn dorgşan buhad jovna. Maksim, ciçəsn haran şataha jovsn vijń, forsunksig ergyləd untraçkv, harhdg truba-har gyz irəd, harin əvdihən, xəsn şu tusad „Jermak“ yrz odx bişj gisn sanan xojras urşta ulın vəz, xatu ventilig ergyləd vənə. Təgəg tul-kədnə kyrgəd erəsləçkəd, kəvyn manometrig xələv: darlhən oda vijń degşən hara vənə. Klapansnə jungad es səkgdv? Oda ur harhxig Maksim mednə, zug teer deer, tyg jahz kexig medxş. Kəvyn degşən davşu-rar gyhəd harv,—ydn onıslata: Aleksə harxlarn onıslz orkz. Maksim kençrər haran orahad terzin şil xamxlz. Terzər gyz hard Leontin vijń, baxlurnə vərgədə simldv.

— Xəsn! Aleksə... Klapan... Oda şu tusx!...

Jun bolsin Leontij agçmd medv.

— Biçə xəkr: Forsunks untravç?

— E, untrav.

— Sən kəvyn. Ne viçə ə, kəvyn.

Leontij xəsdyr gyz odad, byrkəsinə orgəd, xustığ şatahad xələçkəd, xəkrv: klapansnə tag bolad sunhgar oralhata vəz. Leontij ventilər ur suladxad, manometr ju yzylzəxinə xələ gigəd Maksimig təvb. Kəvyn agçmd xəry gyhəd irv;

— Ulan zurasn der.

— Usn?

— Dork krand vənə.

Leontij sanaldad, harhdg kranig erçkv. Xəsn şu tusx əmşg əngrv. Ter vijń Leontin cirə bajrlsn uga. Komandirig odad ə uga seryl gi-gəd Maksimig gylgv.

Maksimin tyryn arhul coklhlnla ternъ өsrәd bosad irv, xavtxin pan-
tar gerl kehәd, jum kell uga şud surv:

- Albd?
- Maşind.

Zdan kөvytә xamdan maşinә trymd buv. Leontij axrar jun bolsinъ
Zdand kelv.

- A bijň jahv?—urtahar kymsgәn bulhad Zdan surv.
- Salxig tegt xәtn...—giv Leontij.
- Tedn degşәn harad kermin syl tal odv, tend budark uga вәz: Aleksә
bulhad, dernъ suhad zulz oç.
- Sәn biş,—giv Zdan: kişgo ju kezәxәn mednә. Ter kөvәd telefon
вәnә. Ter tigәn odsn bolx—manig вәrәd avçkx. Xәsn bytnij?
- E, bytn.
- Locmanig, matrosmudig seryltn.

VI. Hal dotr.

Sәnә orsn utъxn hazrasn „Jermak“ kesgtәn cuxra jovz әrә giz harv.
Xurdн jovdlar jovx bolsn xөөn, er сәhәd irv, yln tarv, tedn zagyr өгүп
odd gilvkәd yzgdv. Bolv arh uga: Aleksә zulsn xөөn bultad olz uga,
dәkәd se kylәhәd çign olz uga.

Zdan şud erin gegәtә jovxar şidv. „Jermak“ min zagur harad odx.
En zullhn biş, arh ugan erkd xoran cuxrlhn. Kergtә bolxla, „Jermak“
xaldx. Maçt derәn ulan flagan kiskv.

Zdan maşind „nemr өгтн“ giv,—еппъ—әmtin ik xurdarn jovtxa gisn
yg. „Jermak“ somn met xurdar gyv. Izl kөdә, jumn uga. Min kyrtl
neg kilometr şaxu yldv. Gendkn barun kөvhәs tav xahad orkv, somnъ
„Jermakin“ zөvәr ca odad usnd tusv. Ter zagt, ik curxsin вәdltә, xojr
motorn onhc „Jermakig“ kerçәd ghyәd harad irv. Onhcs pulemetәr
xav tyryн avgan somnъ „Jermakin“ өr usnd tusad us kөstylәd вәv,
dәkәd „Jermakin“ wijdny mөndr met tusdg bolv. Kermin tөmrt tusad
xәry esrәd, somn alxar cokzәx met ә harhad вәnә. Zdan tov, pulemet
motorn onhc xatn giz zakv. Tovin somn „Eermakd“ kyrl uga, zәrm-
dәn davad end-tend tusad вәnә. Onhcs cik төvllәd „Jermakig“ tusad
terzin şil xamxrad, ky şabtahad irv. Zyn bortin tovinuls tovan xajad
trymd gyz orad bultv. Barun bortd вәsn tov xahad вәnә. Neg onhcsinъ
xahad usnd bulxulad orkv. Tyryн avgan onhc yrç odcn bolz medgd-
zәlә, dakad min tal, jovz jovsnъ yzgdv. Onhcas әmtin harad kөvәhyr
uçz jovsnъ yzgdnә. Nadk neg onhcsinъ „Jermakin“ ard өrәl kilometr
hazrt jovad xojr pulemetәrn „Jermak“ deer asxad jovna.

Zyn bortin pulemetçik algdv. Zdan evrәn pulemetin ard suhad xav.
Zyn bortin tovinuls cuhar ykz. Syld вәsn pulemet bas tagçg bolv,—
hancxn Zdana pulemet xadg bolad yldz.

Оңғы „Jermaks“ віçкекен hazrt ard yıldəd, daxlcn min zagur harxar ordəd jovna. Min vəsn hazr ərxn jumn. Tigz jovtl Parmen Ivanoviç nəkd bolz jovsn kyn trymd zulad orz odv. Locman Maksimig ilgətn gigəd maşınə trubahar xəkrv. „Bənə, Maksim degşən“,—giz Leontij xəry ovv. Udsn uga, neg minut boltl Maksim əvgnyr gyhəd orad irv.

— Kəvyn, sən—giv Parmen Ivanoviç.—Zogs Ulan bakn vəsn hazr xələ. Mednəç? Nəmə uga bolxla, ulan bakna' zyn bij tal zalz jov. Tolhahan viçə harhad jov.

Kermin sylin dorknъ pulemet tus xəsnə təmrər byrətə vəsmən. „Jermakin“ tovs, pulemets cuhar negnəs vişnəknъ, ə tasrxla, onhcin pulemetin somn truba, rubkd tusdg bolv. Şil gix jumna toxm çign yldsn uga.

— Kukn çik zalz-jovnuvdn? Alıkov xələsv,—giz keləd Parmen Iavanaugh şuluhar tolhahan əndəlhən, mel darunъ xəry sahad, togəhən hərasn aldad, sunad kisv. Maksim xələhəd əvgnə kyzind cusn vəxjılıy zv. Parmen hararn arhul dajlad sylig barun tal tatx gigəd medlyv. Maksim xur met asxrəx som sanlı uga, vəsn çidlən harhad təgəd dyzlgdv, təgə der əvdglə suhad, xurhdinъ nezəd-nezədər əvgləd darad, sylig barun talan xazılıhv. Kəvyn əmnən ulan bakn vəsn hazrur xələhəd jəvna, zyrknъ bajrlad odv—„Jermak“ baknə zyn bijər harxmn. Barun bortd gentkn kənknən ə sonsgdv, somn usig dolşgalulad, kestuləd, palubig us kehəd orkv. Bolv „Jermak“ zogsl uga gyhəd jovna. Somna ə es sonsgdxlanı Maksim alıq bolad xəry xələv: motorn onhə utan dotr arhul zyn kəvə xələhəd jovz jovna. Zdan pulemetəs xadgan urv, palubas gyz harad şturvalınd gyz orad togən ər zogsv.

— Nar,—giv kəvyg. Maksim ordəd irv. Zdan okəhəd tevrəd ymsv.—Əvgig xələçk. Əmdij? Dorgşan felbdşeryr gy.

SLOVAR.

Bakn—usna xər hazrinъ medgildg və. Ünə usn der vədg xənvъ ygcsn budgar budata (ulan, kək).

Trym—kermin dotr bij, ynd maşı tosxna, zədg aca təvnə.

Budark—ut nərxn onhı.

Forcunk—neft şatadg jumn: hoozsn neft urin kyçər tosn bolz odnə, beş ik zals harhad yldı uga şatna.

SURVRMUD.

1. Razvedkd harxlarn Maksim ju kex? Maksim kerm jahz mend avç harv. Maksi-min en kesn jumins jahz neradz bolx?
2. Maksim alıdas kermid irv? Kermid ju kedg vəz?
3. En tuzd biçgdsn jumn Sovetin josn togtsna alık zildinъ bolımsıb? Alıd bolımsıb?
4. Kermin komandas ken revolyçin kədlimş kez jovz? Ju kez? Revolyçin əmnəs ken kədlimş kez jovz? Ju kez? Aleksən kesn jum jamarau giz kelz bolx? Mand kerg uga, mana eşəni xələc gylgdg uxata yg keldg vəzij ter? Tyginb olz avtn, jun mand kerg ugahınıb olz avtn.
5. Maksim Gavroş xojrig dynçyltn.

LENIN BOLN LI—ÇANA TUSKAR.

Pekind əmtn oln zysn
 Pekind ulıncs degd oln.
 Dazrulsn kitd kuli—Li—Çan
 Dangin ulıncs kednə.
 Dəkəd tynəsn teg temcənə
 Dokşn tolhaç jir zovana,
 Ödr boln Li—Çanig
 Övtkəhəd en gevdnə.
 Ergy tolhaçın coklhnd
 Enləd Li—Çan zovna,
 Elkn nurhn xojrnb
 Engdən şarxd xərv.
 Dymbr cə urhdg tegt
 Dulən salıkn tegt yləv.
 Gazetin gedrsn tasrx
 Gentkn enynd oldv.
 Gevdilhnəs gemnsn kulisin negnə
 Gazetig ərgəd avna.
 Dymbr səxn nutg vədginə
 Dudad en umşna.
 „Sul səxn nutgz
 Sovet gidg nertəz
 Kulak mandarin viş
 Kulis vijsnə tolhaldgz“.
 Ter çıçrəsn evdg derk
 Tegəs oldsn gazetd
 Labta sul ulsig axılg
 Leninə zurg zurata.
 Dudad enyg umşnas avn
 Dangin kulinr kerks
 Dyvr Lenin dənqx gigəd
 Duundan orulad duulcxax:
 Mandarin gidgtn bujsx,
 Manig Lenin dudx,

Kedimşcnr buslgsn Pekinyr
 Kitdin kulisig cuglulg.
 Ödrtnp narn şatana, şilvyr şavdna,
 Sədnə xurad evdgləd sucxana,
 Ərəsəd vəsn Lenind baxtad
 Arhul şimldəd kyslən kyndcxənə.

Samnad xuçn gazetən delgəd
 Sak zurgan təgələd,
 Şilvyrin xorslhig martn,
 Şirtəd xələldəd sucxana.
 Li—Çan dəkn kəgdv.
 Dəkn Pekind tusv.
 Ulınc oln. Əmtn elvg.
 Əln Li—Çanig kemlv.

Gazet xuldaçın du gendkn Li—Çan sonsv.
Dun hundltahar egzənv:
Əmtin ik bolşevik əngrv
Ərəsəd Lenin əngrz giz.
Li—Çan dəvləd odv.
Li—Çana çirənə xomxltv.
Nydnə xarəhurad, bulçngnə suldad,
Li—Çan doran suv.
Lenin əngrz... Tedn jaxmb?
Kitdin kulis jaxmb?
Kyçtə somn şilvyr xojras
Kezəçən... xəhxmən bışv?
Gazetin caasnas tednig
Boslhur dudzəsn Lenin əngrv.
Gəvdlihnd es ulıdg Li—Çan
Gentkn asxrulad ulıv.

SLOVAR.

Kuli.—xar kedimşç kitdyd.
Mandarin—kitdin ik jamtnr.

SURVR.

1. Li—Çan gisn kemb? Li—Çana kedimşin vədl jamaran vəz? En stixin ygər xəry egtn.
2. Kulinr jamaran kysltə vəsmə? Jungad tedn kesg səxn du harhsmb?
3. „Əmtin ik bolşevik“ ykv gisn zeng sonsçn cagt Li—Çan jamaran vədlətə bolna, tyginə medylzəx hazırlın en stixd olz avtn
4. Li—Çan jamaran əmtin ik haşudlıh yzz? Ternə junas medgdnə?
5. Kitdin kedimşçort, bazrdg vəjn ulsla noldxdnə Lenin əngrsnə xən ken nəkd bolna?

ZƏRGİT—ALDR NERN.

Bulnd bəlhnd cucrvdn,
Bidn seryvdn. Bidn bosuvdn!—
Bas kesg, dəg kyləvdn!
Bədlən şinrylxər undasvdn

Arh uga əlhən ərl!
Xələcig gynər!
Dajlħig ərgnər!
Əryn zərgig kyçlij!

Kyrrgr coxr xar xadas
Mana gorn domnd
Kəlvəd metal cəklxd
Kyçtə kesg har kergət.

Metalin xatalhinъ kyçlxinъ tələ.
Maňhsar syltij. Maňhsar xalulij!
Tymrig ərçərn dyrij!

Zalig ədən ərgtn!
Zyrknd hal asatn!
Endyrvçn, viçə urudtn!

Oln yj əngrəd odx.
Onçtə kyç yzyləd avsnъ
Çanħar hart atxgdx.
Onъdin mana bolx!

SURVR.

1. En stix Maksim Gor'kin majin neg şin gidg tuzd bəsn demonstracig viçlhulə juharn ədl?
 2. Jamaran ygmyd boln avcs revolycin boslına tuskig kelzənə.
 3. En stixd xəkrəqç temdg jungad im oln bolna?
-

ORS GELNGIN BOLN TUNƏ JALЬÇ BALDAN
TUSK TULЬ.

Kezənə bəz.

Ütъxн xavçl тe maqнata

Ors gelq bəz.

En gelq bazrur

Ed xələxər harnı.

Ajstan jovsn Balda

Өmnəsnı gentkn xarhna.

Ter gelnd kelnə:

„Jahsn ert bossmı?

Ju xəz jovxmt?—ginə.

Tynə xərydny—gelq:

„Zam, mərc, erdmə

Jalьç nand kergtə“ ginə

Xərnı ter kimdər

Xahas nand oldx, ginə

„Bytn, cık, sənər

Bi çamd zargdnəv.

Zild hurv maqnaharçın indstnəv

Zalvnı mel ter bolg.“

giz igz Balda

gelnd kelz zogsv.

Gelq uxahan tuqnahad

Gizgən mazad zogsv.

Indstlhın inəstlhnd jılıhitə gizəhəd

Evrənnı arhdan icəd

„Mel zəv gizənəv

Mand kyçr bolx uga,

Xaşa dotrm orad bəhiç

Xərnı sənər cergliç“ giv.

II.

Balda gelngəd bəhəd

Bag əvsn deer untad,

Dərvn kynə xot uhad

Dolan kynə kedlmş kenə;

Ərəs emn cuhar beln.

Mərən tatađ, hazran xahlad,

Beşən tyləd, xuldən kehəd,

Əndgən çanad, kərsinə xulad.

Gelngin gergn Baldag magtna

Gelngin kykn genrəd suna.

Gelngin kəvulp „bav“ ginə

Gelq hancarn Baldad dурgo.

Gelq təryn Baldag bulxş,

Indstylxən sanad utъrad bəv.

Cag əngrəd, bolzg ərdv.

Gelq xotas, nərəs harv

Maqna urdasnı zaarad vənə.

Gelq gergndən zəvən kelnə:

Igz, igz—oda jaxmb?

Gergnı jir şamdhə,

Genn mekç uxata.

Gelngdən en kelv:

„En əmşigig ərlhx

Eldv arh mednəv:

Baldag euerlinı nom umşul

Burxnd zogsl uga mərgyl

En xamg kelsig

Erk viş kycəlh.

Tegəd maqnahan mend avxç,

Teryg kelsinə egluga kəxç.“

Bajrlad gelngin zyrkn xanv,

Baldag zərgtəhər xələdg bolv.

Gelq gentkn xəkrv:

„Minı sən jalьç Balda,

Nar şuluhar iric

Namag yktl alv ekər

Nand şulms andhar eglə,

Enynəs ik olz uga

Edn nand hurvn zilə ərtə.

Şamdad xotan uhad,

Şulmsas ərim cugluz ir.

Balda gelnlə zytkl uga
 Bosad harad, tengsin kevəd suv.
 Yyndən suhad des təmad
 Yzyriň tengst norhad bəv.
 Kəgşən şulm tengsəs harad:
 „Kukn Balda ju xəvç?“ giv.
 — „Minъ en desər tənsig arnil-
 həd,
 Mel kişgosig-tanig taranav“
 Kəgşən şulm hurnihəd odv.
 „Keliç, jungad tigzəxən“ giv.
 — „Alvan egdgən urvt,
 Andharlsn bolzgan martvt.
 Ne xələzə nər bolx,
 Noxas tand zovlıň irx!“
 — „Xəmniň Balda, tengsim viçə
 arnilhiç
 Xamg alvçin bykldnъ egsvdn.
 Bəzə açan çamur ilgənəv.“
 Balda sonsv: „terygınъ meklxd
 xatu“
 Biçkn şulm harad irv.
 Misin duhar mələd:
 „Mend, Balda,—muzg“ giv.
 Çamđ jamaran alvn kergətə
 Çini alv sonsad ugavdn.
 Bidn im tyry yzəd ugavdn
 Bolv kelsiçn egnəv.
 Keləd kyndəd xojurn
 Ken negən hundal uga
 Tengs ergəd urldad
 Tyryñ irsnъ alvig avg,
 Ter xorndan müşg beldg.“
 „Jahz igz olvç?“ gigəd
 Jarlzad Balda inəhəd
 Jun nanla çadx biləç,
 Josn Baldan vijlənъ?
 Minъ im dəs ilgədgny!
 Mini dyg enynd kyləzə.“
 Tynəsn Balda mod orad
 Tulan xojr kiçg wərz avad

Yygən müşgt dyrəd
 Tengsyr ərdəd şulmdan irnə.
 Neg tulahan çıknəsnə ergəd
 „Ne mini dombat bil;
 Nasnən şulm, odaçn bahç
 Nanla deñcz çadş ugaç
 Tigz engər cag yrəxşiv
 Tyryləd dyhim kycəd av.
 Negrn, xojr hurvn—kyc.“
 Şud xojurn harad gyv
 Şulm tengs ergv.
 Tula modnur temcəd
 Tustan gerən orv.
 Tənsig təgələd gyhəd,
 Tolhahan ergəd, kelən har had,
 Kelsən tavgarı arçad
 Kəşəd, əmsxləd şulm
 Baldag meklsər bajta irv.
 Xələxniň Balda dyhən ilzənə
 „Mini eñkr dym
 Mursn bolxç vijən amra“
 Şulm yzn kəşəd zogsv.
 „Sylən xavçad hudihəd odv.
 Şirkihəd enyndir xələv.
 „Kyləzə, bi alvnd“ giçkəd,
 Kəgşən eckyrn irn kelyv
 „Bidn duusad odvdn
 Baldan dy nanas harçkv.“ ginə.
 Kəgşən şulm uxahan tuňhav:
 Kyştə şuga-Balda tatv.
 Dogdlad tengs xarñhurad
 Dolşagdnъ xurdldad odv.
 Biçkn şulm harç irəd:
 „Bolx oda muzg
 Bidn alviçn ilgənəvdn —
 Zug sons: en mod yzzənç!
 Xərnən hazr temidgl
 Xojurn marhad şıvldij
 Tegəd xold şıvsnъ
 Ter alvig avtxa.
 Jahzanaç?... junas yrzənəç?
 Haran bulhlxv gizənç?“
 „Uga en yl kyləzənəv:

Üns ugahar modiq hadcdnə
 şivnəv,
 Tigəd tanla-şulmsla noldnav.
 Şulm yrgəd eckyrn gyz
 Syrytə Baldan dillhig kelv.
 Dəkəd Baldal tengs şugulv
 Desərn şulmsig əlhv.
 Dəkn şulm harç irəd:
 Aj, biçə yırkıç
 Avxar sedxlə alvnçın beln...
 Uga, zogça, tim biş
 Oda selgən mini
 Çamlı, eşətn, şyylədnəv!
 Çidliçin bi sərz yznəv!
 Ter borgçnig yzzənç?
 Teryg ci ərgəd—da.
 Ərəl dunad yrəd daxla
 Alvnçın cuhar çini bolg;
 Es cadxla—alvn mini.
 Hulbzən şulm bosad
 Yyg dorasnp ərgv.
 Çirdəhəd, cirməhəd, çirdəhəd,
 Ərə ərgəd, xojr işkəd
 Hurvdgç derən hulbzihəd unv.
 Tegəd Baldal tynd:
 „Mu hərgətə şulm,
 Manla ci xəlddmç?
 Xojr hararn es çadciçn,

Xavçad kələrn avad odxv.“
 Tigçkad, Balda gyz unad
 Toos byrgyləd, dunad dovtlv.
 Şulm əhəd—eckgyrn gyz,
 Sak kevtən dilgdsən kelv.
 Arhnə mel tasrad
 Alvan şulms cuglulad egv,
 Bykl müşg dyrgəd
 Baldad açulad təvb.

IV.

Əmsxləd Baldal aşna,
 Əhəd gelq əsrəd bosv;
 Uxahan aldad əhəd
 Uləd gergən taşrlv.
 Enyg Baldal xəz avad,
 Alvin əgəd, zaivan nekv.
 Murçihəd gelq
 Maqnahan ərtxv.
 Tyry neg indstxlə
 Togləd gelq potologt kyrv,
 Xojrdad indstəd orxla
 Xarhcad kelnə tasrv,
 Dəkn hurvdad indstxlə
 Əvgən uxanasn xolbzv.
 „Əngər jum xədgən urıç
 Gelq en zangan xajic“
 Giz Baldal tavlv.

SURVR.

- En tuuzig biçsn kyn, gelq, Baldal xojrin al'burnp bolzənə?
- En Puşkinə tyulin ors-gelq, selənə xovdg gelqə ədilj? Juharn ədl?
- Gergnə gelngdən jahz nekd bolz?
- En tuuiəd Baldal jahz kedlsnə tuskar ju kelz?
- Baldal şulmsla marhxıarn, bijən jahz yzylv?
- En tuuiəd xudl əgzəsn boln ynnə xadhata jun vəəny?

V I K T O R G Y G O

(1802—1885).

Viktor Gygo—Francin orna pisatel. Gygo evrənən viçsn xamig jums-dan ugatnrin boln hulhınç, jelndg ulsin vədlig ik dət setklətəhər viçdg bilə. „Gavroş“ gidg songsvrtan Pariz Balhsnd tensn xələmz uga ənənç kəvynə tuuz viçsn inen. Mana en degtrd en tuuzin çilgçinə əgvdn. Gavroş dəənd. En tuuzd francuzsk revolyc, ulıncd bolsn dəənə tuusk boln Gavroş orlcad nooldz jovad yksnə tusk viçgdnə.

GAVROŞ.

I

Arvn negtə-xojsrə baaxn kəvyn Pariz balhsna zaxar boln bulvvar-mudar dangin ergəd jovdg bilə. Uyrmydny teryg Gavroş giz duuddg bilə. En kəvyn tyrmş-uga setklər anhlzad inəhəd jovdg bolvçn, vəlhngisn enynd xoosn xərnəhən bolz medgddg bilə. Ymssn xovcınə xələxla kyn inəm. Zalu kynə şalvur, kyykd kyynə kiilg ymssn. Şalvurnı—eckinə belğen viş, kiilgnə ekpə-çign əgsmn viş. Kyynə uls tynd sananız zovad xuçarn tiigz kerylsn jumn. Tynd eck boln ekçən bilə, zug tedn tynə səəhinə xəədgo vəəz.

En kəvyn, talin hazrmudas, ulıncd səənər vəədg bilə. Ek, ecknə en kəvyg gizgərniç ciçəd orşləngin vəəlhnyr kəsn boldg.

En tegəd gyyhəd tednəsn zilismn.

Şuugata, naaç, havşun şamdhə, xumxl cahan bolsn atxı boln sergləng çirətə iim kəvyn bilə en. Ulıncd bolhnig ergəd viçkn dud duulad, naadad, ovalhata buzr xomhl maltad tigəd jovdg bilə? Əmtən vijən ulıncın kəvyn gigəd duudxla əmnəsnə լnəhəd, jovdcn jeldn gixlənə urldg bilə.

En kəvyynd: odx ger—orx nyknən uga, kəlcəx hal—idx ədmən uga, neg enkrılx kynən uga!... ter vijən evrənə suldan bajsad, dangin tıñıgr jovdg bilə.

En kəvyn kedy çigən əmtənəs kəegdsn, hançn xovcın, xojr hurvn sar bolz jovad: „ekən neg oç yzx cag bolv“ gix sedkl tolhadnə orgd bilə. Tigəd sanad orkxlarn ik bulvvar mudig xajad, dorgşlad buuhad kəvələd, tagts hatlad balhsna zaxd vəsn bylinnə vədg ircd kyrəd irdmn. Gertən kyrəd irvəs, əmnənə hançn—uga-jadu vəədl. Cugtahasnə hun-diltanı—enyg gertən kyrəd irxənə kitn kəndə ger dotr vəəsn uls ter ger met kiifər, çiradən neg inədn ugahar xarhçadg bilə.

Orad irxənə əmnəsnə: xamahas kyrəd irvəc giz surdg bilə.

Ulıncas giz xəry əgdg.

Xəry harad jovxlanı,

— xamaran odnaç—giz surcxadg.

Ulınc ornav—giz xəry əgdg.

Ükərin nykn dotr urhsn əng uga xomxl əvsnd narna tolən met, em kəvyn ek-eckin bylən tallınas xol bilə.

II

En cagla Parızd jun bolzəsmə? gixlə. Francin ahar barxlazad əəm-şgtə... Əmtnə tyry ik, kədləşç ulstnə ədməg uga. Parızd—dotrin dən, Liond—proletarmudin boslhın.

Hulıhnçın vəədlig uurulx; çıdlənə çidl tatuhan josn vişət mux-laldg uurulx, kyykn kəvydig surhuləd ək, uxag ərgzyləd, harig sul vəədginə urulx—giz socializm keldg.

Ərk xuldg hazrmudar „kylxmb aly nooldxmb?“ gildəd şud ilər kyyndildəd irdg bolv. Kədləşç ulsas tyry duunlə ulıncd harnav gix andharınə avdg. Pəgyrəmydər proklamac umşldad, tyyginə səngssn policmydəs¹⁾ „jos mu kelzənə“ gisn—iim zəng sohgsddg bilə.

Bidn hurvn zun kynlm, kyyni arvad su²⁾ cuglulxla zun frank³⁾ bolx. Tyyg tegəd dər sumn xojrt harhxmn“ giz neg kədləşçnə kelv.

„Bi səednə təryñ untxşv, sumd vəldəd suunav“ giz hurvdgç kə-dləşç kelv.

Ulınc dyyrgəd proklamac naahad ircxəv.

Əvtə ik Parız balhsn sumlata tobin vəədl harad irv. Negl oçn kyrlə xagdad vəəsnə ter. 1832 zilin məçn sard Lamark gidg inşrlig orşazələ. Üksn inşrlin orşalhn əvtə səəxnər keerylçksn Parız dunda-hur hanxad, ərə kəndrz jovla. Xojr batalşon cerg xar keçrər by-rsn keñkrgydtə, buusinə aminə dorgşan kehəd orksn, arvn miňhn mərtə cergçn yıldən xazudan unzulad orksn, tovta cerg bas daxad orksn iim syrkə kevar Lamark—inşrlin cogcig avç jovcxala. Tyynə ardən to uga oln əmtn. Kədləşçnər, çoluçnər, modçnər, şirdəçnər, barlaçnər boln şil kehəçnər jovcxana.

Ter syrkə vəədlig vajaçud terzərn, balkonas əmsn nydər xələldv. Orn-nutgin josn saglad, cergən bel kehəd vəəv. Balhsn dotrnə xərn dərvn miňhn, balhsna hazahur huçn miňhn cerg vəəsmən.

Bastilija gidg ahud ter ulsur bas kesg uls nily.

— Gentkn „dragunmud añaşa“ gisn xəkrlihn oln uls dundas şugad odv.

Dragunmud jovdngarn ərvəd, tagçə añaşa. Pistulmudnə tednə ger-tən dyrətə, yıldsnə bas gertən. Çirəsnə mangsildəd jum kyləsn vəəltə. Bagar jovsn kədləşçnər dragunmud xojr xarhn—halv bolad odv: şivsn çolud nişlədəd, buuhin dud taçknad; dragunmud yıldərn kyçləd irxlə, xursn oln uls yzg bolhnur tarad zulz odexav.

— Buuhan avcxatn! gisn dəəç duudlhın Parızır buln bolhnar şuu-gad odv.

1) Xuuçın josna dotadin səkyl-cerg. 2). Francin yyrmg məngn, 3) bas məngnə nem.

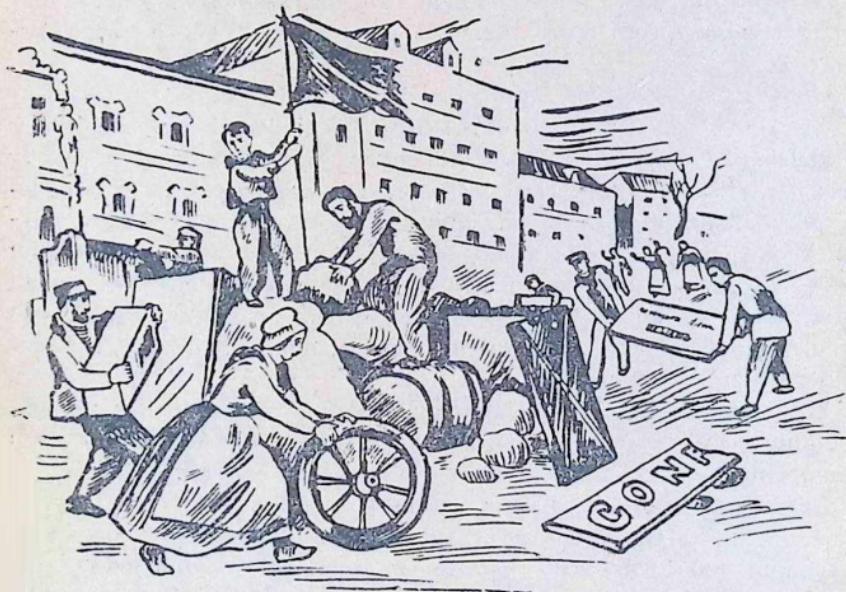
Studentnr boln kədilmşcnr barikad kecxav. Tedn panrmud xamxçad pogrəmyd negzəd, boçks doldalad jir harten xarhsinъ cuhlulad barikad kecxəv. Balhsna alıdnъ cign neg cagin dotr zerg syrkə şugatahar en kədilmş kegdv. Mel neg ohtrhun dunla kesg miñhn hal cəklən bolad odv.

Hazr doras harad irsn kevtə, hançxn çasin dotr to uga oln barikad bolad əsəd odv. Asxn kyrtl Parizin hurvna kesnə neg xəvnъ bossn əlsin hart orv. Bajaçudig əmşg ezlv. Vydd onıslgdad, terzs xaaggad odcxav.

III.

Gavroş əmərən xoran xojr gyhəd, degşən davşad, dorgşan buhad, vajrta sergilən şugata, barikad degyr tərlzəd jovna. Gavroş mel xy-salıkn met, xamanъ bolnçon kyrəd... təmr bolsn dunъ neg minutd cign zogsl uga ziqqəd jovna.

Gavroş xara vəsinъ nad vərəd, zalxuhinъ kycər kədligəd, muursinъ sergəhəd, negndnъ zog bolad, zərminъ urinъ kyrgəd, hurvdgçinъ jar-dulad, cugtag ymylv. Negnəs negnurınъ gygəd balhлад, xamanъ bolu-vən xələknəd:

Zərgtəhər! ovaltn naran! dəkəd! boçks ikər! Tana barikad odaçn bah. Erlg avg, entn təryin xaac bolşgo. Jun xarhna, harten xarhsinъ çirtn naran! gerçn xamxltı! Xələltı ter şiltə yyd! gigəd Gavroş ciş-kəd jovna.

— Nand bu əgtñ! Nand bu kergtə! Nand bu junqad es əgcxana?! gigəd kyn bolhnur en dəvrəd jovna.

Se bolv, təryn kyn yzgdxş. Zug bytnq şugan ərə sonsgdad, xaja buhin əs harad, nam xold xagdsn bədltəhər tizz sonsgdna. En dudan kyləhn bayaçudin josn çidlən cuglulz avçaxig medylv. Təvn revolycioner zurhan zun minhn cerglə dəldxər kyləhəd suv.

Anzoləra gidg revolycioner tesz kyləz jadad irv. Syrkə vər boln gi-gəd irsn cagt zərmg çirg uls tigəd irdmn. En Gavroşur odv. Ter kəvyn dork gert ərə gerltə xojr şomr şataçkad, sumd kez sula. Ulıncas en gerl yzgdg uga bilə. Derk davxrmudarnı nam gerl təryn uga bilə.

— Sonşlıq, giz Anzoləra keln,—çi biçknç, çamag kyn oňhx uga. Barikadmudin canb harad, germydin əgyr dalıtrad ulıncar jovz jovad ir giv... Tend jun bolzəxinə nand irəd kel.

— Biçkdyd kergətə boladçın vəxmn, gigəd azarsn bədlər kelçkəd Gavroş.—Jax bilə jovnav—gigəd, kəvyn bosad, dənə josar cəstə əgçkad dəgətə gygəd odv.

IV.

Çonz der dig arvn ças bolz cokv. Anzoləras nəkd Komejər xojr buhan harten vərsn ik barikad germyd xojran xornd sucxana. Kihən dotran avad, bytnqər—ərə sonsgdsn kəlmydin əs ciqnəd, tagç suna.

Gentkn dyŋ—dylə bolsn xarñhu dotr serglı zalu bah dun ziqənəd odv. Sylən takan duhar çıldg du dulz jövna en.

— En Gavroş,—giz Anzoləra kelv.

— Mand temdg eç jovna en,—giz Komejər kelv. Kyn uga ulıncin dyŋ—dylə vədlig adhsn işkldyrmyd evdəd odv. Gavroş sar—məçn met havşunar davşad, gerin ers davz jovad, barikadin dotad bijd hərədz bun, əmsxn vəz:

— Mini bu! Tedn aşna! giv.

Cəklənə hal met irvlzəd, en zəng barikadar tarad odv. Harmud cuhar bus talan sunad odcxav.

— Mini karabin avnç? giz Anzoləra sursnd:

— Uga, bi ik bu avnav,—giz Gavroş kelv.

Xaruld zogçəsn xojr kyn Gavroştə ədl giltə iřcxəv. Tagis boln xuldin ger tal zogçəsn kyn hancarn yıldz. Ter tusasın cerg harç irəd uga bolxugov.

Barikad xarsaçnır tus-tustan orman ezləd avcxav.

Tigəd neg cəkn minutd əngrsn cagt, dəkəd todrxahar kesg oln, ke-mzətə, kynd işkldyriñ ə-harad odv. En təvknyн boln əmştgə tesl uga eərv. Gentkn tagç. Ulıncin zaxd kesg oln uls kihən avsınə todrxha sonsgdv. Zug kyn yzgdxş; bolv, nigt xarñuhin cutxln, dundnə zirgr temr şaglar bolad, ərə jilhrsn, gilvksn gelm kevtə jumin yzgdv. Ter nə xol bəsn gerld gegərn zidmyd boln buhin amd bilə. En xarñhu dotras gentkn:

— Ken jovz jovna,—gisn hə dun harv.

Minə ter minutlə busin əs şarzənnad odv.

— Francuzsk revolyc,—giz ziqənsn zərmg duhar Anzoləras;

— Xatn!...—gisn komand sonsgdv.

Hal cəs—gigəd, germydin krilcədig saruldxad, zalıta beşin amn genkn tatgdn xagdad odsn met bolad odv.

Oln buhin dun degc barikad deer əmşgtəhər şugad odv. Ulan tug unad odv. En degc xalhn kycə boln nigt bolad tugin modig tuslad orkz çolun germydin mətkə cokad əsrən sumd barikadt tusad cəkn ky şavtahad orkv.

— Nekdmyd,—dərən ərvltn!.. giz Anzolbə xəkrn ulıncd yzgdz irtlnb
biçə xatn. Urdahur tugar ergəd ayçkij giv.

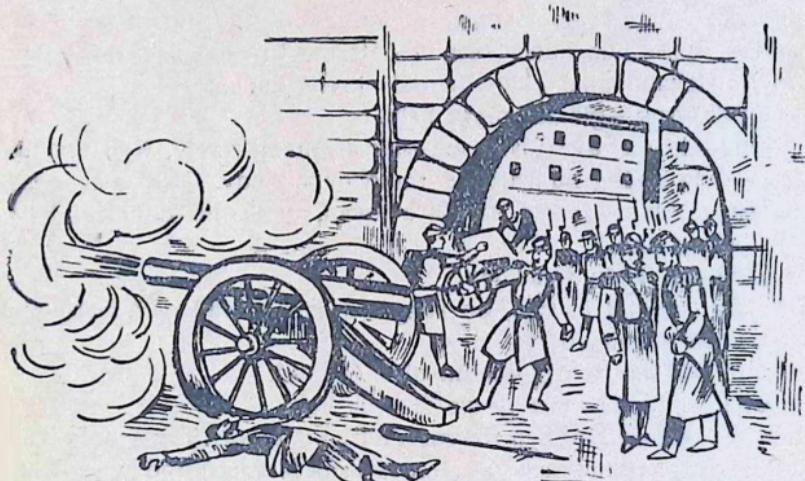
Kel talan unsn tugig ter ergəd avb.

V.

Udan kyləgdsn uga.

Tyrym tovn yzgdv.

Barikadas nic-zerg xalhn taçknad, utan budn bolad, tovig kytəhinb
bytəhəd orkv. Neg cəkn əmsxəl bolad, budn tolrad, tov boln cergyd
dəkn yzgdəd harad irv. Tedn ulm-tovan əmərən tylkəd, sanamr bari-
kad tal adhl uga ərdv. Teryn kyn tednəs şavtz uga. Tigçkad tolhaç
əvcərn tovan şahahad tos xv.

Neg minut bolad tovan ulıncin dund tos xv. Zadha ik aminb bari-
kad tal xələlhəd zalv.

— Buhan sumltnl—gigəd Anzolbras xəkrv.

Barikad tovin sumnd tesz çadxj? Xahlad harad odxj? ter hancxn en
revolucionermyd buhan sumnlınlı tedi tovan çign sumlv.

Tov xagdad, sumn degyr şigəd odv.

— En vənə—gisn tinbigr duhar xəkrldv.

Tovin sumn kesg ovalhata jums zagt loraldad zogsv, xamxrxa ma-
şına neg tegə xamxlad, neg cucsn terg evdəd nanb jum kesn uga. Ba-
rikad xarsaçnr elkən avad inəldv.

— Dəkəd, gigəd negnə tovçnr tal xəkrv.

Ter zagt Anzolıbra evrənnə kevtsn hazrasn xorfdig şinlz, çinqz
vələ.

Tolhahan gerin ers tal ərtxtn, əkəlhən giv.

Anzolıbra xəkrv.

Barikad daxad əvdgltn!

Zug, Anzolıbran zaka kycəxəs əmn degc xalhn taçknad odv.

— Xojr ky alad, hurvn ky şavtahad orkv.

Tim xalh barikad udan daz cadş uga.

Tovin sumd barikadig xahlad harad vəv, yymsn dun harldad ircxəv.

Daruk xalhig kylədg bolad ircxəv.

Ternə udl uga taçknad vəv.

Barikadig xazəsn xojr tovin negnə bykl burç gar xana, nədknə mohlcəgar xana.

Tovin mohlcəg sumd barikadin ded zaxar tusad əkldə—çolug xamxəd, tarsn yrmgydnə burçgın məndr met kyn deer asxrad vənə.

En tovsig aminə xazarlıx kergtə! giz keln Anzolıbra tovçnrig xatn giz xəkrv.

Cuhar kezənə beln bilə. Kesk ə uga vəsn barikad bajrlın, adrad xav: zurhan, dolan degc xalhn daran—darandan cəvrəd, ulıncar xorn bolsn utahar dyrgəd odv. Neg cəkn minud bolad, zalər coxrtgsn budn hatcas tovçnrin hurvna kesnə xojr xəvnə tovsin təgəs dor unad odsnə yzgdv. Əmd yldsnə tovsan dəkn sumlv. Bolv, xalhnə cərəd vəv.

— Çadnal bas! giz revolusionermydin negnə Anzolıbra tal xələn,—kyssdən kyrv! giz kelv.

Anvolıbra tolhahan zələd:

— Dəkəd çasin dərvnəd im kyçlhən bolxla mana barikadt arvnas yly sumn yıldş uga giz kəlv.

Gavroş en ygmydig sənsv.

Barikadas neg kyn şovtrad buhad, sumdin dovtlhnd, ulıncd zogsnsn yzgdv. Gavroş gertəs şil dyrdg tyngreg avad, davşz harad, əxin temdg uga sanamr, yksn cergənrin patronlaşmudig sumdig tyngreğdən kehəd cuglulv.

— Ci ju kezənəç?—giz barikadas sursnd.

Gavroş tolhahan əndəlhəd,

— Bi tyngreğən dyrgənəv giv.

En asxrəsn burçgud yzzəxşijç?

Gavroş xəry egv.

— Xur orzənə. Ik əmşgir! giz kelv.

— Xəry xər!

— Dərənə,—giz keln Gavroş ulıncar gyv.

Xərəd şaxu yksn kyn ulıncd kevtənə.

Xərəd dyngə patronlaşta sumd, dərtəg barikadtan avad irv.

Ul'ınc budn bolad utahar dyrv. Gegən cahan ədrər ul'ıncı xarlıhu bolad odv. En axrxı ul'ıncın xojr talas dəlldəsn uls neg negən ərə jılıhcv. Xarlıhu Gavroşd nəkd bolv.

Vijs vıçkn, taşr utand xalxlgdad, cadk salsmudtan medgdl uga zəvər xold odv.

Tyryz zurhan dolan patrontaşig dala əmşg ugahar sultxad avb.

Tyngrcən amndan zuhad, elkərn hazr daxad məkləd, agdhlzad, doşad, hotıvkad, neg yksn kynəs negnyurpı odad suminə avad jovna.

Dav der barikadas xol viş bilə, dudn giv çign cadk ulsnı medəd orkuza gigəd totxad vəscxəv.

Ter ulm, ulm carla jozv, xaldanas byrdsn budna segrkədnı kyrəd odv.

Əkldə—çolu taşrlad xazəsn uls boln ul'ıncın bulnd baglrsn salsmud neg—negdən utan bəsn varan tal zaldv.

Gavroş neg yksn əfcərin sumdinə suhla avlhnlı, ter yksn coged neg sumn irəd tusv.

— Hə—bol! yksn ulsim alzənə!—gigəd Gavroş xəkrv.

Xojudgç sumn Çavroşın əer çolun deer cokv. Hurvdgçın tyngrcığın kolvryləd orkv.

Gavroş xələn ul'ıncın əncgəs xazəxinə yzv. En şud hoodan urharn əndəhəd bosv. Tolhannı yisnə salıkn kiskv. Bijən şahahad xazəsn cergçnr tal xələhəd Gavroş dulv.

Dəkəd tyngrcən ərgz avad unsn sumdinə dyrz avad, xazəsn ulsur ulm eərdəd, daruk patrontaşınə sultxv. Dərvdgç sumn tynlə xarlı uga əgyurpı şugad odv. Gavroş dulad jovna.

Tavdgç sumndnı dəkn neg doqhdns duharn xəry əgv.

Kyçr əmşgtə həxmz! En kəvyg xahad vəxlə, ter əmnəsnə xazəsn ulsig nad—bərəd jovna. Mel ynn setklərn zog kəzəx bədltə.

Xalhn bolnd əmnəsn duharn en xəry əgnə. Cergçnr en Gavroşığ raha vəz inəldv.

En kevtəd, esrəd bosad, bultad kisəd, gentkn yzgddgnı urad, dəkəd harç irəd, zulad mend harad, xəry gyz irəd, xazəsn ulsig nudrmarn zavdn jozv, tyngrcən sumar dyrgz avad jovna.

Barikadas ən zovsn nydər xələldv.—Tendnı enyinə tələ əmtin zovad vəxlə, en vijs dulad vənə. Sumn kycəd vəsn vijs, en sumnas-dalıtrad hazad jovna.

En yklə bultdad naçax met; əmşgtə ykl şugad irx bolnd mana biçkn dəç əhinə daxulad neg şovşrad orkna.

Aş—syldnı əmnı tələ nadsn sumn kəvyg unhav. Savroş dəvləd kiisv. Barikadas zovsn şugan nırgəd odv. Gavroş əndəhəd bosxlanı cırəhərnpı cusn hozv. Ter vijs xasn uls tal haran zavdad, dəkn ərgəd dulv.

Duhan kydc çiləsn uga. Xojudgç sumn tagç bolhad orkv. En saamd çolun deer tyrgyr tusad, dəkz kəndrsn uga.

Biçkn dəç batr tigəd algdv.

HARG.

1. Ut tulbs.	3
a) Tavn tə saxla neg tə evgn.	3
b) Ker halzn xucta, Kedə gidg evgn.	6
2. Olna duldg dun	7
a) Kolxozin dun	7
b) Bat,bat kolxozmud	7
v) Brojdin dun	8
3. Xojr vədl	8
4. Bamv.	17
5. Xojr dun	20
6. Oktəvr	26
7. Lenind	26
8. Şin ajs	27
9. Pionermydin dun	27
10. Deçnrin dun	28
11. 14-ç eəndən	28
12. Əngərsn cagin ynn.	30
a) Bulhn	30
b) Setkl negdsn inbg	32
v) Tyryn işkdl	33
g) Hərən nydn	34
d) Kəvynəd	35
e) Ekin zydn	36
z) Şin byrd	38
z) Ekin setkl	40
i) Tegt	41
k) Bor dahn	42
l) Sehin xarnhud	44
m) Xoşt	45
n) Şat	47
o) Bulhna ykl	48
p) Basnq Dolanad	49
r) Sədnə	50

MAKSIM GOR'KIJ.

Gor'kin çinr—axrar	52
Biçsnəsnə	53
13. Majin negdgç	53
14. 1905 zilin tula sarin 9 edr	59
a) Xand kədilməcnrin egylsn biçgin tasrx	59
b) Xaana „xəərn“	59
v) Tula sarin 9 edr	60
15. Pepe	63

DEMÝJAN BEDNIJ

16. Sovetiñ xarulç	67
------------------------------	----

VLADIMIR MAJAKOVSKIJ.

17. Gergnə tohşmud	68
18. Evrənnə arh sənər xəəsn orhdulin boln tynə bijlən, erk-vyllən jun bolsna tuuz	69

S. GRIGORЬJEV.

19. Ulan vakan	72
a) Kenə çign viş	72
b) „Jermak“	72
v) Maşin	74
g) Razvedk	75
d) Gyrm	77
e) Hal-dotr	80

ISBAX.

20. Lenin boln Li-Çana tuskar	82
---	----

JE. TARASOV

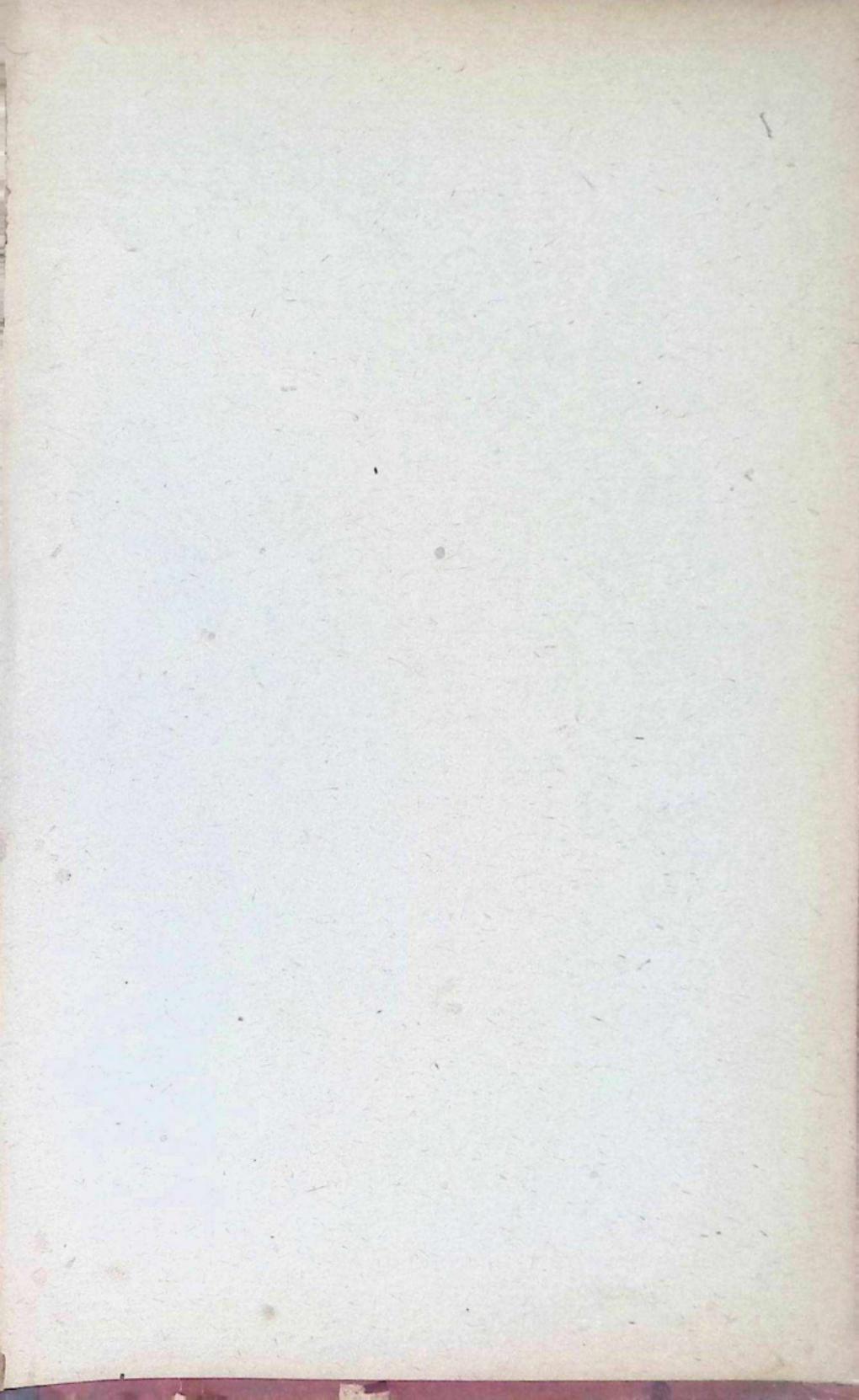
21. Zərgt—aldr nern	84
-------------------------------	----

A. S. PUŞKIN.

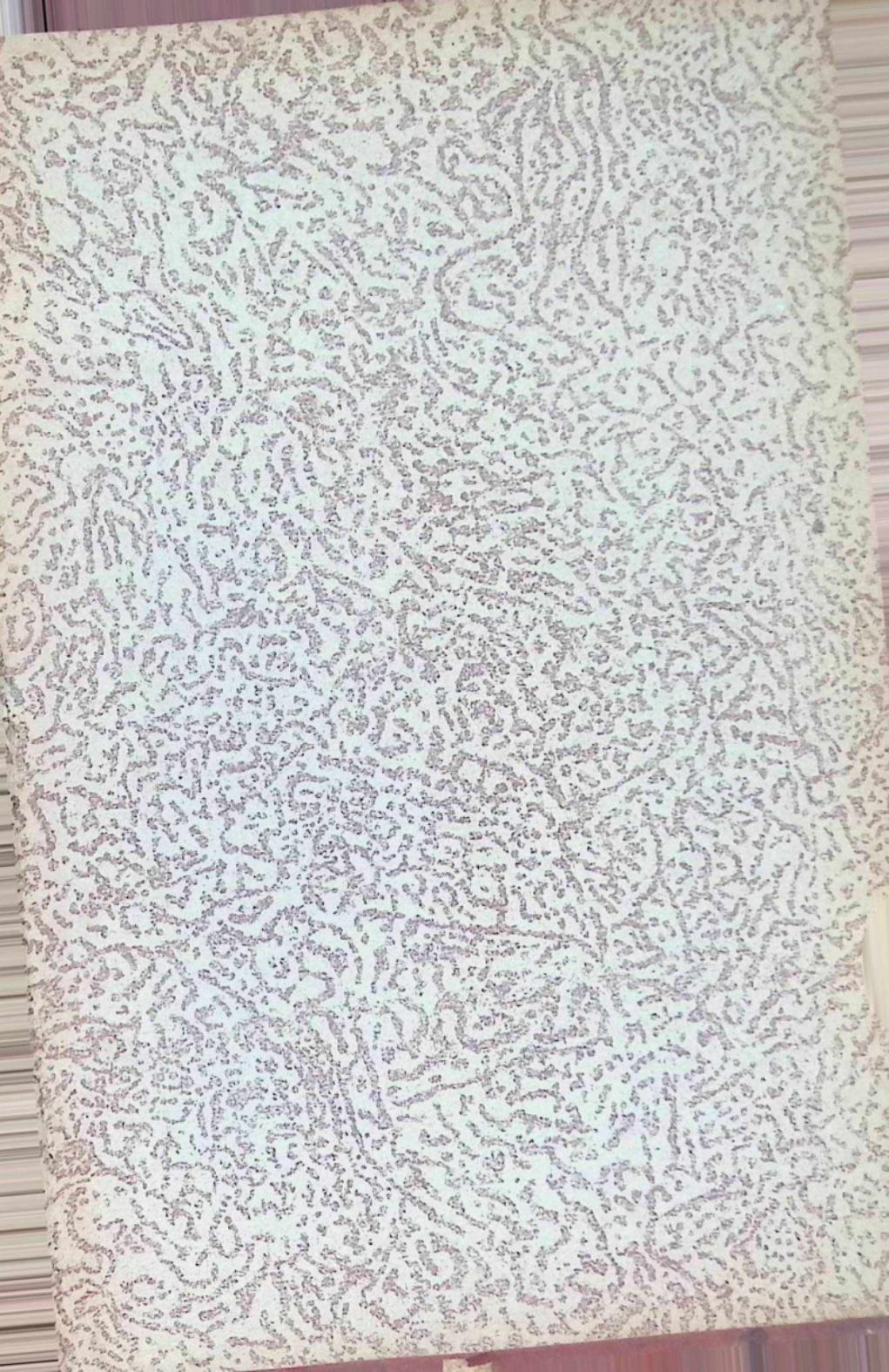
22. Ors gelginqin boln tynə jalıç Baldan tusk tulı	85
--	----

VIKTOR GUGO.

23. Gavroş	88
----------------------	----

Уппъ 1 арс. 45 д. Надрпъ 30 д.

КОСИЕВ Х. и БОЛДЫРЕВ Е.

**ХРЕСТОМАТИЯ
ПО ЛИТЕРАТУРЕ**

ЧАСТЬ II

ПЯТЫЙ ГОД ОБУЧЕНИЯ

На калмыцком языке

КАЛМЫЦКОЕ ОБЛАСТНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ЭЛИСТА. 1938